ANUL XX
52
(817)
Sîmbătă
24 decembrie
1977
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Criteriile calității

Cititorii României moderne cu sabia sau plugul, cu mistria sau condeiul, cu întreaga putere a gîndului și a simțirii, au visat o țară puternică și demnă, alături de cele mai de seamă națiuni civilizate ale Europei și ale lumii. Vis care a început să devină realitate odată cu revoluția și transformarea socialistă a patriei. Îndeosebi Congresul al XI-lea al partidului a însemnat cea mai cutezătoare deschidere de perspective spre era comunistă. **Programul** adoptat îmbinînd visul romantic al unei lumi a dreptății și fericirii cu motivarea sa științifică și filozofică, iar **Conferința Națională** a partidului va rămîne în istoria contemporană a României ca o strălucită demonstrație a faptului că și cele mai cutezătoare visuri pot prinde viață, atunci cînd Programul partidului este programul întregului popor, atunci cînd creația maselor depășește cele mai optimiste proiecte. Este necesar să ne amintim cumplita moștenire a trecutului, să nu uităm cît de imensa era decalajul între **nivelul de dezvoltare** și **structura** economiei românești și cea a țărilor avansate, pentru a înțelege pe deplin semnificația unor obiective cum ar fi creșterea producției pe cap de locuitor la un șir de produse de bază, a venitului național care va ajunge la 2 400—2 500 dolari pe cap de locuitor etc. Se va realiza deci un adevărat **salt calitativ** pe toate planurile economice și sociale.

Prilej de mîndrie patriotică și adîncă satisfacție, de încredere în forța atotbiruitoare a rațiunii comuniste. Numai o practică socială și o gîndire socială dialectică, revoluționară puteau crea premisele pentru a proiecta România pe o treaptă calitativ superioară de civilizație, între țările cu o dezvoltare medie.

Dar un cincinal al revoluției științifico-tehnice nu putea fi decît un **cincinal al calității** deoarece însăși această revoluție determină modificări radicale în **structura** producției, în **echilibrul cunoașterii și acțiunii umane**. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a arătat că „...esențialul pentru perioada următoare îl reprezintă laturile de ordin calitativ ale activității economice... Consider necesar să trecem de la faza acumulării cantitative la o fază nouă, superioară, aceea a luptei pentru calitate. Aceasta este cerința primordială de care depinde viitorul industriei românești, viitorul întregii economii naționale. Numai realizînd acest mare salt calitativ putem transpune în viață obiectivul stabilit de Congresul al XI-lea cu privire la afirmarea plenară a revoluției tehnico-științifice în acest cincinal".

Prima revoluție industrială în condițiile capitalismului, ale parțializării umane, sărăcirii spirituale și abrutizării a constituit o experiență social-umană generatoare de mari suferințe pentru clasa muncitoare. Setea de cîștig, goana după profituri mari și rapide, făceau aproape cu neputință funcționarea **criteriilor calității** ceea ce a dus nu numai la stări economice, sociale și morale înspăimîntătoare, ca cele descrise de Engels în **Situația clasei muncitoare din Anglia**, dar și la o colosală invazie a uritului. Mai tîrziu însăși dezvoltarea și diversificarea producției industriale precum și maturizarea istorică (politică, ideologică, culturală) a clasei muncitoare au impus **criteriul calității** — muncitorul devenind un fel de „sculptor în metal", un artizan, iar mediul tehnic ce a rezultat din această nouă optică a constituit o adevărată fascinație pentru unele zone sau orientări ale creației artistice. Se realizează desigur, și unele progrese în ceea ce privește statutul obiectiv și conștiința făuritorilor civilizației moderne cu uluitoarele ei performante de ordin tehnic. Și cu toate acestea, despre o **dialectică superioară a cantitativului și calitativului** nu putem vorbi decît în condițiile socialismului maturizat, atunci cînd exigența umanistă fundamentală a multilateralității încetează de a fi un vis sau o vagă aspirație, devenind **obiectiv strategic** al unor programe concrete de dezvoltare armonioasă a tuturor domeniilor vieții sociale. Oricît de mult s-ar dezvolta capitalismul sub raport tehnic-economic, el nu poate realiza un adevărat etos al dreptății și egalității, omul rămîne parțializat, unidimensional, iar civilizația capitalistă este mînată de o **criză spirituală acută**, reflex al unei **crize de sistem** atotcuprinzătoare, cultivînd un **etos tragic** mai ales în măsura în care progresele științifice, tehnice, economice nu sporesc automat densitatea axiologică a mediului existențial, sau dreptul și accesul la fericire al oamenilor.

Imperativul calității din ordinea obiectelor, a produselor, a tehnicii, nu poate fi asociat cu bătălia pentru calitate la nivelul conștiinței, a vieții spirituale a oamenilor decît în condițiile în care ei sînt simultan producători, proprietari, organizatori și conducători ai procesului de producție. Iată de ce, dincolo de cifrele de plan — grăitoare prin ele însele pentru gradul de civilizație pe care-l poate atinge poporul nostru — noi trebuie să vedem nu numai o **realitate tehnică** la nivelul celor mai de seamă cuceriri ale științei contemporane, dar și o nouă **realitate umană**, superioară atît sub raport profesional cît și sub raport etic și cultural.

În optica umanismului socialist, a promova consecvent principiul calității în tot ce plănuim și realizăm, înseamnă, în ultima analiză, a construi economic și moral, material și spiritual, **o nouă calitate a vieții** oamenilor. Ceea ce înseamnă că ne interesează alături de producția pe cap de locuitor a unor produse ca oțelul, energia electrică, mașini, utilaje, cereale, legume, carne, zahăr etc., care va atinge parametrii **la nivelul țărilor avansate** economic, dar și „producția" de bunuri spirituale pe cap de locuitor. Să mi se ierte alăturarea, dar, o **calitate socialistă** superioară a vieții înseamnă nu numai creșterea consumului de carne, să spunem, dar și a consumului de poezie pe cap de locuitor. Exigențele de calitate în sfera creației culturale au fost din totdeauna un obiectiv major în politica culturii, a partidului și statului nostru, iar de aici rezultă cu atît mai mult că marile **salturi calitative** preconizate în sfera industriei de Conferința Națională nu ar putea să-i lase indiferenți pe producătorii de bunuri spirituale, inclusiv pe făuritorii de frumos, unde balanța înclină încă, în bună măsură, pe cantitate ci nu pe calitate.

Dacă, parafrazînd cuvintele unui sociolog francez, progresul tehnic sporește coeficientul de creativitate a actelor de muncă și-i ajută pe oameni să se **specializeze în omenesc**, rezultă că răspunderea pentru **calitatea culturii**, pentru **calitatea educației**, pentru **calitatea vieții**, este răspunderea pentru **omul superior** al civilizației de mîine care va fi nu excepția ci regula generală.

În optica umanismului socialist, însăși noțiunea de **bogăție** umană se definește nu prin **avoir**, prin **posesiune**, prin acumulare nesățioasă de bunuri, ci prin **être**, prin ceea ce omul **este** și **face** ca personalitate, prin ansamblul calităților și însușirilor sale umane. Creșterea puterii omului asupra lucrurilor se armonizează cu sporirea cunoașterii de sine și a desăvîrșirii sale spirituale. Astfel, civilizația socialistă lichidează treptat decalajul dintre **cunoașterea** și **valorizarea omului** care a rămas mult în urma **cunoașterii lucrurilor**, dînd o satisfacție superioară **nevoii de omenesc**, de îmbogățire a relațiilor umane, atît de puternic resimțită în civilizația modernă.

Al. Tănase

Desen de Mihu Vulcănescu

Lumini de iarnă

interpenetrînd genurile curată
albul zăpezilor ușor
chiar cea mai cărămie răsuflare
pe geam și se transformă-n flori

mă scol în zori mușcat de grabă
iluminat de-un fel de sărbătoare
cum ei clădi din seară și din apă
o viață mai încăpătoare

mă iau de mîncar lucrurile multe
mă iau de mîncar ființarea
verbul mișcat atît cît să încapă
odihna umbra grea increierarea

e început de naștere de țară și de un
e început de naștere de omenesc
e-o cosmică invitație-n cor și trag
speranțe pentru geniu-acestui veac

stau vorbele pe mine fier pe fier
cu miezul gravitației sînt conectat
atîtea veri s-au scurs prin mine în pămînt
cîte de sus am adunat

furtuna arșiță rodirea
au-s numai ale mele știu prea bine
au mă le-am îmbrăcat pe toate
cu sîngele scînteietor sărit din vine

e iarnă deci și doar puternicele ape
curbura pură a pămîntului o sînt
grăbind revărsător spre mare
în țărmuri lepădînd argint

de-am fost și sînteem Ruslu viu de foc
și spirit mai presus de tînă
istoria nu ne-a oprit în loc
decît să dăm lumină

Grigore Hagiu

COLOCVIUL NAȚIONAL DE CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ

Probleme actuale ale criticii literare

● Semnează : ● Ov. S. Crohmălniceanu ● Pompiliu Marcea ● M. Ungheanu
● Articole de : ● Al. Piru ● Eugen Simion ● Romul Munteanu ● George Alboiu

(paginile 2-3)

Un registru de vamă

Un registru de vamă din secolele pline de umbră ale trecutului poate fi și este pentru un ochi necoclit un extraordinar document istoric. Cîte oi trecură pe aici dintr-o parte în alta a lumii, căci orice vamă desparte două lumi, sub același cer de vară sau de gheață, cîți se călătoriră pe aici împinși de ciumă sau de războaie sau fugind de ascuțișul săbiei, ori de ura ce se distila pentru ei în veninul picurat în pahare întinse cu dragoste, cîte care cu aur și cîte cu piei tăbăcite de vițel ori de miel fraged, cîți și cîte altele nu trecură pe-aici lăsîndu-și numele înscrise în umilul registru de vamă din neînsemnatul punct de vamă ? Doar păsările văzduhului trec pe aici fără vamă, în zbor legănat, doar ele și ciutele și iepurii și guzganii, dar toate animalele pămîntului nu intră decît în socoteala lui Dumnezeu și nu pot fi adunate și scăzute în registre de vamă, decît mult mai tîrziu, de cititorul care știe să vadă în aceste foi vechi și ce nu este scris, să vadă în albul dintre rînduri și zborul păsărilor și gîndurile celor ce se perindară pe aici, și încă și încă... Astfel că un registru de vamă devine o palpitantă capcană a timpului și astfel înțelegem de ce și timpul se oprește aici și dă vamă și-și înșerie anii și lunile și zilele ca orice neînsemnat văcsuitor de ghete, și astfel îndelunga complicitate a tăcerii încetează în clipa cînd deschizi coperțile învechite ale nemuritorului registru, el singurul care nu piere în vîrtoleala schimbătoare a atîtor secole grăbite să asfințească. Și iată-ne astfel ajunși acolo unde ne era gîndul, la o jumătate dintr-un secol, la o vîrstă cu care bucuros te trezești într-o zi în casă, privindu-te în oglindă altul decît cel știut de tine din oglinda apelor și din ochii oamenilor unde te-ai întîlnit pentru prima oară pe tine, o fărîmă de viață, un gigant de o schioapă, iată-te într-o secundă revăzînd anii în care ai crescut ca în basme, din ce în ce mai repede, întîi, nouă într-o zi, apoi zece într-un ceas, și acum cincizeci într-o singură clipă, o jumătate de secol într-o clipită... Fodor Sándor, bunul meu și nu numai al meu prieten încărunțit, bunul prieten și al micului prinț genial **„Cipi"**, Fodor Sándor deci stă în punctul de vamă dintre două jumătăți de secol și încă privește lumea cu ochi de copil, încă încercata sa candoare nu s-a alterat, rîndurile scrise de timp în acest registru perfect care este ființa umană și rîndurile transcrise de el în registrul ce sînt cărțile sale vibrează de dragoste și de înțelegere față de lumea a cărei perfecțiune ar fi o absurditate și a cărei lipsă de geometrie rece e atît de umană. Dacă mă gîndesc că pe Fodor Sándor îl cunosc de aproape un sfert de secol, de prin 1953, sau '54, sau '55, cînd l-am văzut pe strada 1 Mai, mergînd eu cu Aioanei probabil spre stadion, sau spre cinematograful de lîngă aripa deviată a Someșului, mă apucă o ciudată înfrigurare... Și dacă mă gîndesc cîte nopți și zile, din acest sfert de secol, Fodor Sándor mi le-a dăruit mie și cărților mele mă simt dator față de el cu aceste nopți și zile pe care i le-am luat, mă simt dator. Dar zilele și nopțile unui scriitor contează oare ? Și el merge înainte odată cu zilele și nopțile spre veșnic ziua de mîine și rămîne în urmă doar acel registru unde bucuriile și tristețile și visele sale și ale semenilor săi prind viață și vor fi mărturie despre timpul care prin noi a curs ca o rază invizibilă, vor fi o mărturie desigur ființă, da, să se știe, timpul se oprește în cărțile izvorîte din curățenia sufletului și din limpezimea minții nealterate de nici un alcool și din imponderabilitatea sfîntă a talentului nepîngărit, timpul se oprește, oprit de aceste cărți, în aceste cărți, în aceste registre, ca să nu moară odată cu zilele și nopțile și secolii ce se grăbesc mereu să apună.

D. R. Popescu

Șoaptă pentru Avram Iancu

De Iancu mi-este dor acum...
Pădurea-i pulbere și fum,
Gorunii-n tremurul lor sfînt
Se mută tainic în pămînt.

Se-aud zapezi căzînd curat
De nicăieri, ca un oftat,
Și fiecare frunză s-a
Întors în veșnicia sa.

Mai cîntă mierla o pustiu
Ascunsă-n sufletul meu viu
Și de atîta dor de el
Mă fac troiță și inel.

Nu l-ați văzut ieri, către zori,
Stînd ca o flacără-n ninsori ?...

Mircea Micu

Adevărul și ficțiunea „istoriei literare"

După ce am citit articolul publicistului B. Gruia (**Steaua**, Nr. 11), am fost tentat să mă duc la Uniunea Scriitorilor și să cer o adeverință în care să se specifice că scriitorul Alexandru Ghețea, eroul principal al romanului **Caloianul**, nu figurează în scriptele Uniunii, cu toate că în țara noastră nu mai există o altă Uniune a Scriitorilor. Normal ar fi după logica unora, după felul lor de a judeca literatura, ca Ghețea să existe în aceste scripte, dacă e cu adevărat scriitor. Dacă nu există, înseamnă că el nu e ceea ce pretinde autorul romanului, e o **ficțiune**, e o **minciună**, ce să mai tot vorbim. Iar autorul în cauză e un mistificator, e un denigrator, degeaba tot zice el că scrie despre actualitate și că e preocupat de „reliefarea adevărului".

N-am făcut, bineînțeles, acest pas, n-am cerut nici o adeverință de la Uniune. De răspuns însă caut să răspund articolului menționat, cu toate că îmi vine greu (lucrez la o altă **minciună**, care se numește **Fiul secetei**, care va fi, o doresc din toată inima, mai „gogonată" decît incriminatul **Caloian**, atenție, deci, domnilor polemiști și voi apărătorilor de meserie ai adevărului, pregătiți-vă condeiele !). De fapt, sînt obligat să răspund, dar nu pentru că aș fi atacat în acest articol deformator și denigrator (de cîte ori n-am fost eu atacat, de cîte ori n-am fost denigrat, de cîte ori nu voi mai fi, deoarece nu am de gînd să pun condeiul jos, aceasta fiind cea mai gravă greșeală pe care poate să o facă un scriitor, de neiertat !), ci pentru că în acest „studiu" se pun în discuție adevăruri de seamă, privind o întreagă perioadă istorică, pe deplin și pentru totdeauna clarificată de evoluția noastră socială și politică, fapt pozitiv, care nu le-a convenit însă unor pseudoliterați, drept pentru care se și erijează dumnealor în apărători ai „adevărului istoric", — „n-a fost chiar așa. Pătrășcanu n-a fost un erou, Blaga n-a fost un sfînt, alții n-au fost așa de teribili, **noi** însă...".

Înainte de a intra în „fondul problemei", aș dori să întreb de ce a așteptat B. Gruia atîta timp, pînă cînd s-a hotărît să treacă la restabilirea adevărului ? **Caloianul** a apărut în primăvara lui 1975 (la scurt timp după ce apăruse **„Blaga inedit"**, cu care nu are nici o legătură, stagiul editorial al romanului fiind de patru ani !). În toamna aceluiași an a ieșit în librării o „continuare de tiraj", în 1976 a apărut o altă „continuare de tiraj", iar acum, în 1977, a apărut cea de a doua ediție a romanului, ajungîndu-se astfel (spre satisfacția întregii critici literare și spre bucuria „juriilor" de premiere de la Uniune și de la Academia Republicii Socialiste România !) la tirajul, destul de impresionant pentru o carte de asemenea dimensiuni, de 65 000 de exemplare. De ce nu a reacționat la timp venerabilul B. Gruia (aflu din **Dicționarul** lui M. Popa că B. Gruia a „polemizat" pînă și cu mareșalul Averescu, demult, e adevărat, cînd era lupul cățel și berbecul didițel !), de ce a lăsat să se răspîndească „în masă" o carte în care se spun atîtea minciuni, prin care sînt atacate autoritățile, prin care este deformat, chipurile, adevărul unei întregi epoci istorice ? De ce, aș mai întreba eu, nu a trimis preotul Ioan Lașță ampla sa scrisoare (care seamănă cu o declarație, nedeosebindu-se prea mult, în privința stilului, de narațiunea lui B. Gruia) autorului, direct, sau Uniunii Scriitorilor, sau familiei marelui dispărut ? E cumva B. Gruia unicul moștenitor spiritual al lui Lucian Blaga, singurul cunoscător al tuturor adevărurilor care țin de viața și opera marelui poet ?

Aș dori, de asemenea, să precizez de la început, întrucît mai toate acuzațiile din artico-

Ion Lăncrănjan

Continuare în pag. a 7-a

RESPIRĂRI

Scrisoare de aer

Norii mi-apar adesea ca niște propuri, cu precădere seara, cînd se rup, și luna, dureros de rece și de albă, ca o hernie a iernii, ne doare cu singurătate.

Dar în același timp vedea-vom propuri, ca semn de sărbătoare laică, întinși pe pînze nefluturate, cu prilegiul unei vizite premeditate la locul unde „dealul-valea, dealul-valea", devine concept și rezidă spălat de vopsele și vertical, colegul nostru, Horia Bernea.

Ce bucurie de zmee, scoase cu penseta mîinilor din curăția raftului ordonat, de parcă ar fi un clasor de timbre.

Astfel se face că văzum nu atît Venezuela, și nici arhipelagul Canarelor, cu sau fără ștampilă, cît o înălțare timbrată, o scrisoare de aer către crivăț, către Dunăre, către dealurile Moldovei, trimisă.

De bună seamă că propurii, așa cum prin înțelegere inventează Bernea, sunt un ritual fără

Nichita Stănescu

Continuare în pag. a 6-a

●IN ACEST NUMĂR : ● „Teodor întîiul și ultimul" — o proză de **Ion Brad** ● Poeme de ● **Mihai Ursachi** ● **Patrel Berceanu** ● **Gabriel Chifu** ● „În sus, pe scocul Sulinei" — reportaj de **Pavel Perfil** ● Cronica literară : **Dan Cristea** despre volumul **„Somnul din somn"** de **Ana Blandiana** ● Cartea de debut : **Nicolae Ciobanu** despre monografia **„Slavici"** de **Magdalena Popescu** ● Atelier literar de **Geo Dumitrescu** ● Tineri actori : **Melania Cîrje** ● Sport

Vacanța

Cea mai puternică ființă din natură e omul. Cel mai puternic om din om e copilul, iar copilul devine de-a dreptul copil numai în vacanță. În timpul școlii, avînd griji aproape la fel de multe ca și părinții, dacă nu chiar și mai multe, copiii pot fi considerați într-un fel maturi.

Pe copiii din blocul meu i-am văzut trecînd spre școală în fiecare zi de la 15 septembrie încoace ; mărunți și palizi, mulți dintre ei mergeau spre școală încă dormînd și poate că nu se trezeau decît în rumoarea primei pauze. M-am întrebat adesea dacă aerul de o temperatură

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 3-a

INSTANTANEE

Un prototip al lui Rică Venturiano

Vă amintiți, desigur, tirada cu care Rică Venturiano își face intrarea, noaptea, la Veta, crezînd că vorbește Ziței, care-i dăduse întîlnire :

„Angel radios ! precum am avut onoarea a vă comunica în precedenta mea epistolă, de cînd te-am văzut întîiași dată pentru prima oară **mi-am pierdut uzul rațiunii** ; da ! sînt nebun...".

La țipetele Vetei, care crede chiar că are de a face cu un dement, Rică, în genunchi, așa cum începuse a-și debita lecția învățată pe din afară, continuă :

„...fii mizericordioasă ! Sînt nebun de amor ; da, fruntea mea îmi arde, tîmplele-mi se bat, sufer peste poate, parcă sînt turbat".

La celelalte țipete ale Vetei, Rică se roagă :

„Nu striga ! nu striga ! fii mizericordioasă ; **aibi pietate !...**"

Femeea **angel**, în stil latinizant, era un epitet frecvent în lirica generației precedente. N-aș fi

Șerban Cioculescu

Continuare în pag. a 7-a

COLOCVIUL NAȚIONAL DE CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ

probleme actuale

Demnitatea profesională

Orice discuție despre critica și istoria literară românească nu poate începe astăzi decît de la stabilirea cotei ei valorice. Este indiscutabil că în momentul de față critica literară românească cunoaște o fază de dezvoltare remarcabilă. Dacă mai demult au existat acuze împotriva proliferării cărții de critică literară astăzi astfel de împotriviri primesc un răspuns concludent. Au apărut numeroase cărți de critică și istorie literară care demonstrează vitalitatea speciei, caracterul ei necesar în cadrele literaturii române actuale.

Cercetarea de istorie literară, interpretarea literaturii române din toate epocile cunoaște o etapă nouă, deosebită calitativ de cele precedente. Se poate face afirmația că se produce o mutație lentă în viziunea chiar asupra propriei noastre literaturi. Interesul pentru istoria literaturii române vechi este în creștere, lucrări cum sînt cele semnate de Dan Zamfirescu, Dan Horia Mazilu, Doina Curticăpeanu, Manuela Tănăsescu, Eugen Negrici impunînd un nou stadiu al înțelegerii acestei literaturi. Nu mai puțin fructuoase sînt cercetările asupra romantismului și preromantismului, între care se detașează cele ale lui Paul Cornea, după cum s-a îmbogățit considerabil zestrea de cărți care interpretează adesea din unghi nou pe marii clasici ai literaturii române. Lui Eminescu i-au dedicat lucrări substanțiale Edgar Papu, Ion Negoițescu, George Munteanu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, pentru Caragiale avem incitantele interpretări ale lui I. Constantinescu și Al. Călinescu, recent Mircea Tomuș, după cum G. Coșbuc este extras din vechile tipare și repus în drepturi noi de Petru Poantă. Un punct de vedere nou asupra curentului cultural de la *Contemporanul* aduce Z. Ornea. Adesea amintitele contribuții sînt revizuiri ale întregii materii cunoscute, promovînd puncte de vedere noi, de natură a modifica opinia și optica folosită pînă acum. Deși pentru scriitorii perioadei interbelice, exegeza literară este, considerăm noi, abia în faza de început, putem enumera și aici lucrări remarcabile, interpretări noi, tentative care ies din obișnuit. O monografie excepțională, cum este aceea despre Bacovia a lui Ion Caraion, este de natură să ne indice încă o dată că sintem la început de drum în materie de valorificare complexă a marilor noștri scriitori moderni. Tot aici amintim lucrările închinate lui Mihail Sadoveanu de N. Manolescu, Pompiliu Marcea, Zaharia Sângeorzan, pe cele de restituire a lui Ion Agârbiceanu semnate de Mircea Zaciu sau Cornel Regman, marile treceri în revistă ale literaturii interbelice înfăptuite de Ov. S. Crohmălniceanu sau de Nicolae Balotă, instrumente moderne de lucru ale criticii literare. Critica literară la zi a făcut efortul pasului către sinteză în lucrările lui Al. Piru, Eugen Simion, Ion Pop, G. Dimisianu, Mircea Iorgulescu, după cum o echipă omogenă de critici tineri între care Dan Cristea, Laurențiu Ulici, Cornel Ungureanu, Dan Culcer, Al. Dobrescu, Daniel Dimitriu, Ion Marcos vin să se alăture generației mai vechi. Se cer atenție lucrările de o anvergură specială, cum sînt cele scrise de Mircea Muthu, Aurel Sasu, Mircea Anghelescu. Numărul cărților demne de a fi citite este însă foarte mare și inevitabil omisiunea vine de la sine. Nu un bilanț se vor aceste cîteva rînduri, o sugestie despre amploarea și importanța mișcării critice actuale, despre rolul ei fundamental preponderent în mișcarea noastră literară. Literatura română a avut întotdeauna critici de primă mărime, și tradiția aceasta se vede confirmată și în prezent.

Se evocă în anumite împrejurări lipsa de cordialitate a unor scriitori față de critici. Este desigur un fapt, dar decide el viața criticii? El poate s-o decidă numai în împrejurarea în care criticul este pus într-o relație de dependență instituțională față de colegul său scriitor, de dependență în genere. O problemă demnă de discutat ar privi situația și condițiile de manifestare ale criticului literar. În reprezentarea unora el este o mașină automată de înregistrat cărți și de dat verdicte, ceea ce este cam simplist. Reprezentarea este comodă și mecanică. Intră în ea o idee de constringere. Să mai evocăm libertatea criticului de a alege autorii despre care scrie? Într-adevăr, trebuie să existe o libertate a criticului așa cum există una a prozatorului sau a dramaturgului. Desigur criticul actualității literare are o libertate de inițiativă mărginită de cărțile care apar. Dar și aici posibilitatea lui de a alege rămîne foarte mare. Este condamnabil un critic care-și organizează activitatea pe preferințe estetice, afinități de spirit, teme predilecte? Bineînțeles că nu. Există însă o constringere interioară a activității critice, o disciplină literară și estetică a fiecărui critic în parte, care structurează în cele din urmă întreaga lui activitate de comentator. Ea poate lua forme manifest programatice sau se situează la antipodul oricărei manifestări de acest fel. Oricare din aceste atitudini și soluții este bună dacă este născută de credințe sau de convingeri intime. Adevărul este că nimeni nu poate opta în exclusivitate doar pentru una din cele două poziții. Chiar critici dintre cei mai absenți de la ideea de program avansează în cele din urmă necesitatea promovării unui tip de literatură sau altul, ceea ce e, în cele din urmă, un program. În fiecare critic se ascunde, dincolo de degustător, și un om de viziune programatică mai mult sau mai puțin exprimată.

Ca și scriitorul, criticul are dreptul opțiunilor lui mute. Exprimate cu constanță, ele îi alcătuiesc portretul și-i impun desenul ideologic și estetic.

O afirmare mai subliniată a acestor poziții personale ar spori desigur dinamica peisajului literar în care polemicile de idei sînt absente și în care disputa în jurul unor cărți importante nu s-a mai făcut demult. De la simplul act al afirmării unor opinii diferite cum a fost cazul cu unele cărți recent apărute, nu s-a trecut la acela al unei dezbateri sau polemici în care schimbul de opinii să fie viu, în care participanții își pot modifica, în urma argumentelor, vechile lor păreri. Absența unui cadru mai larg de manifestare, absența unui număr suficient de rubrici critice și de dezbateri critice face ca nu tot potențialul intelectual al criticii și istoriei noastre literare de astăzi să se poată manifesta într-adevăr. „Monopolul de opinie" care este trăsătura aceluiași unei perioade revolute este de nesocotit, iar revistele literare, ținînd seama de aceasta, vor trebui să acorde spații mai substanțiale criticii. Soluția recentă care duce la dublarea sau triplarea cronicarilor literari la o revistă își are atît părțile ei bune cît și părțile ei mai puțin bune și, în plus, nu rezolvă întreg ansamblul de probleme cu care se confruntă astăzi obiectiv critica noastră literară. Dată fiind dovezile de însemnătate și valoare pe care le adună critica literară de azi, ea are nevoie de un cadru de manifestare mai larg, mai adecvat marilor valori ce-i revin.

Hotărîrea pentru Adunarea profesiei de critic a scriitorilor ni se pare justă, a reprezentat o adevărată victorie unul din obiectivele Colocviului național de critică literară.

M. Ungheanu

■

În zilele de 13 și 14 decembrie a.c. s-au desfășurat în Capitală lucrările primului Colocviu de critică și istorie literară. Organizat de Consiliul Uniunii Scriitorilor, sub egida secției de critică și istorie literară din cadrul Asociației scriitorilor din București, colocviul a reunit, alături de critici și istorici literari din întreaga țară, poeți, prozatori, dramaturgi, editori, redactori ai publicațiilor de specialitate, cercetători, editori, cadre didactice, studenți.

Cuvîntul introductiv a fost rostit de GEORGE MACOVESCU, președintele Uniunii Scriitorilor.

Subliniind importanța acestui prim colocviu de critică și istorie literară care se desfășoară în efervescența creatoare generată de Conferința Națională a Partidului, vorbitorul a arătat că reuniunea, care inaugurează seria de colocvii consacrate celorlalte genuri literare, își propune să stimuleze rolul criticii „pe măsura dimensiunilor creării unei mari literaturi în România", să sporească rolul activ, militant al literaturii noastre, să ofere maselor de cititori un plus de educație estetică prin critică, să aducă „o creștere substanțială a conștiinței responsabilității pe care criticul o are față de poporul român, față de cultura română".

Referatul biroului secției de critică și istorie literară din cadrul Asociației scriitorilor din București a fost prezentat de Ion Ianoși, secretarul secției. Pe marginea referatului au luat cuvîntul: Pompiliu Marcea, Radu Popescu, Gabriel Dimisianu, Romul Munteanu, Traian Ionescu, Edgar Papu, Corneliu Sturzu, Ov. S. Crohmălniceanu, Ion Constantinescu, Mihail Ilovici, Alexandru Georgescu, Gheorghe Grigurcu, Mircea Zaciu, Aurel Martin, Dan Mănucă, Andrei Brezianu, Mihai Novicov, Ion Itu, Alexandru Dobrescu, Mircea Mancaș, Dan Zamfirescu, Eugenia Tudor Anton, Ștefan Aug. Doinaș, Mihai Ungheanu, Al. Piru, Nicolae Manolescu, Paul Anghel, George Ivașcu, Laurențiu Ulici, Eugen Simion, Al. Oprea, Gelu Ionescu, Vasile Drăguț, Dan Cristea, Dan Hăulică.

În încheierea lucrărilor colocviului a vorbit George Macovescu, președintele Uniunii Scriitorilor.

Publicăm în aceste pagini cîteva dintre intervențiile la Colocviul național de critică și istorie literară (M. Ungheanu, Pompiliu Marcea, Ov. S. Crohmălniceanu), precum și articole, opinii critice, recenzii despre unele dintre cele mai recente apariții editoriale.

Primatul judecății de valoare

Pentru o evaluare cît mai exactă a stadiului în care se află critica literară actuală este necesar mai întîi să eliminăm cîteva prejudecăți de largă circulație devin un fel de consens unanim.

Prima prejudecată ar putea fi formulată astfel: critica actuală se află sub nivelul criticii clasice, de unde îndemnul întoarcerii la Maiorescu, Ibrăileanu, Lovinescu și ceilalți.

Ideea e susținută mai ales de criticii cu mai multă vechime, ale căror criterii în judecata literară și al căror gust ține mai ales de epocile mai vechi ale literaturii noastre, căci, cu toată obiectivitatea cu care Maiorescu i-a investit pe critici spre deosebire de creatori, criticii continuă să-și poarte amprentele formației și structurii sale intelectuale. Dar, după opinia mea, ideea aceasta, care exprimă un binecuvîntat omagiu pe care îl aducem înaintașilor iluștri, ilustrează în același timp o eroare de apreciere cu privire la stadiul, la nivelul criticii actuale.

Prin forța împrejurărilor de ordin profesional citesc atît texte ale criticii trecute, cît și a celei prezente. Au fost cazuri repetate cînd pentru anume operă literară sau un autor m-am adresat spre validarea impresiilor de lectură sau spre edificarea estetică atît criticilor mai vechi, cît și celor noi și mărturisesc cu toată convingerea că cei noi nu m-au dezamăgit deloc. Aș spune că, dimpotrivă, mi-au impus atît prin densitatea ideilor cît și prin lărgimea orizontului, nu o dată prin valoarea expresiei, ceea ce nu trebuie deloc să ne mire, întrucît critica literară ca disciplină a spiritului a evoluat, s-a îmbogățit, și-a lărgit orizontul, și-a șlefuit expresia. Înaintașii, folosiți la început drept modele, devin în textele discipolilor — evident, e vorba despre cei mai dotați — numai un punct de pornire, nu și un țel care în mod firesc se cere depășit. Aș spune că stadiul criticii actuale este și rezultatul competiției cu caracter anterior, competiție ce nu se poate decide decît în favoarea celei care are beneficiul posterității și ar fi grav să fie altfel.

De ce ne-ar veni greu să recunoaștem meritele colegilor și să preferăm, dintr-o inexplicabilă umilință, să fim admonestați „in corpore"? A prefera solidaritatea întru umilință, recunoașterii loiale a valorilor? Ne inhibă uneori modestia, alteori orgoliul, rezultatul e același.

Se cuvine amintită și o servitute a breslei critice care generează prejudecata despre care vorbeam, dacă nu stă uneori chiar la baza ei, fiindcă o eroare spre a se impune trebuie să conțină o doză de adevăr. Erori pure nu există, căci s-ar divulga singure automat. Eroarea devenită prejudecată se întemeiază pe un viciu de ordin etic al criticii ca profesiune și anume, pe lipsa de fermitate uneori în judecata critică. Atît spus, un text critic este dens în idei, bogat în asociații, instructiv, scris uneori cu sclipiri care delectează spiritul, dar cînd vine momentul calificării scrierii de care se ocupă el devine sibilinic, ascuns, excesiv de strategic, cu prea numeroase precauții. Un critic va înțelege bine despre ce este vorba, dar întrebarea este dacă facem critică pentru critici sau pentru publicul larg și pentru scriitori.

Pentru aceste din urmă două categorii o asemenea manieră critică este cel puțin nepotrivită. Autorul cărții de care ne ocupăm se face că nu pricepe despre ce e vorba și dă înainte în același mod, iar publicul cititor, marele beneficiar nefamiliarizat cu excesele protocolare nu știe ce să creadă. Or, să fie clar, publicul larg are nevoie de asemenea judecăți ferme, de concluzii limpezi, formulate adecvat. Evident, nu-i vorba cumva de jignirea autorilor. Caracterul urban al criticii noastre este un bun ce trebuie cultivat și pe mai departe, mai ales că critica este un factor de educare și nu numai spirituală, dar și civică — am spune — a cititorului. Este vorba însă de o exprimare mai vie, mai tranșantă, mai responsabilă a opiniilor critice, de revenire la o polemică sănătoasă, de idei și nu de persoane, la obiect și nu abstractă.

Ajuns aici, simt nevoia unei precizări și anume, mulți cred că este nevoie de un fel de bici puternic al criticii spre a alunga din altarul literelor precum pe negustorii din templu, pe impostori, pe nechemați, pe cei greșit încadrați, să zicem așa, în literatură, cum făceau înainte Maiorescu, Gherea, Lovinescu, Șerban Cioculescu și alții.

Judecînd însă așa cred că pierdem din vedere faptul esențial că înainte cu trei decenii existau numeroase condiții de proliferare a pseudo-valorilor, în primul rînd, prin întreprinderile editoriale particulare, susținute la rîndul lor de foi particulare sau de grup ale căror interese sau gusturi erau desigur înguste cel puțin în cazul unora, criteriul pecuniar legitimînd măcar în punctul de pornire asemenea întreprinderi. Or, cum bine se știe, în ultimele trei decenii o atare posibilitate este teoretic, dar și practic în mare măsură exclusă, veghea publică și interesele naționale jucînd, fără îndoială, rolul principal, așa încît, deși uneori, mai ales în alte părți, mulți par a se irita că nu mai apar autori cum sînt cei așa de puțin știuți — Săpunaru, Volbura Poiană, Virgil Cîrstescu, Mihai Pricopie, Paul Papasisu, Holmezu, Eugen Iorevont, Grigore Vija și alții — trebuie să înțelegem că acest fapt este oarecum în firea lucrurilor într-un context social nou și care trebuie totdeauna apreciat.

Și încă o problemă. Cei care combat mai mult la cafenea, e drept, și mai puțin în scris înăsprirea tonului criticii, confundînd asprirea și duritatea expresiei cu fermitatea și exigența pleacă de la ideea că ne aflăm într-un moment de suprasaturație a literelor actuale, or, după părerea mea, în numele adevărului simplu și de aceea sacru, se cuvine să combatem cu energie o asemenea teză.

Faptul se poate dovedi, în primul rînd, statistic prin comparație cu noi înșine în trecut sau cu alții în prezent. Dar el se poate dovedi mai ales prin măsurarea exactă a necesităților spirituale ale poporului român, pe menirea încredințată de partid creatorilor de literatură. Trecutul nostru bogat și eroic, prezentul nostru socialist se cer reflectate într-un număr sporit de scrieri lirice, în proză, în teatru, în exegeze de valorificarea marelui trecut al literaturii noastre și în egală măsură al marelui ei prezent. Avem încă mari datorii și mari, imense disponibilități.

Pompiliu Marcea

DEBUTURI ÎN ROMAN (IV)

Tema morală

În seria debuturilor în roman îi cosemnăm și **Plexul solar** de Ștefan Iureș, cunoscut pînă acum ca poet (un poet al evenimentului, foarte activ în deceniul al VI-lea) și eseist. Experiența din urmă i-a facilitat, probabil, trecerea de la versuri la proza de derbedere morală, apropiată prin natura ei de [illegible] reportajului. Un prim cîștig se observă imediat: stilul este normal prozaic, fraza nu caută vorbele de preț, cartea are o intrigă [illegible] se transforme cazurile verosimile în caracaturi probabile, printr-o analiză ce nu se îndepărtează prea mult de fapte. Premiza este bună, că vedem efectul epic. **Plexul solar** pleacă de la cea mai banală situație în roman: existența triunghiului conjugal, și-o complică printr-un număr remarcabil de întîmplări și personaje (fiica soților instrăinați, Drina, un amic intrigant, Out Mihaicu) în intenția de a sugera cadrul și atmosfera socială. Intenție, iarăși, justificată căci eterna dramă a soților care nu se înțeleg capătă în epoca noastră și o determinare de ordin social. Mai trebuie spus că, în locul obișnuitei narațiuni despre conflictele dintre soțul rebel și morala familiei, Ștefan Iureș alege altă cale epică, simplă și verosimilă: pune fiecare personaj să se confeseze, în aga fel încît romanul se construiește din juxtapunerea a patru monologuri. Triunghiul a devenit un patrulater în care ultimul element joacă rol dublu: ferment (citește: instigator) și agent de legătură între cele trei poziții tradiționale. La toate acestea se adăugă judecătorul necruțător (copilul) care transcează conflictul în favoarea moralei familiale.

Monologurile nu sînt chiar monologuri curate, prozatorul introduce în ele **voci** străine care amplifică și dau o notă, nu zic mai obiectivă, dar mai bogată în fapte obiective, confesiunii. Formula epică nu este, ca și tema, inedită și nici nu este obligatoriu să fie într-un roman unde este vorba, în fond, de complicațiile vieții morale și de relațiile insuportabile în care intră în urma lor niște indivizi onești. Căci noutatea pe care o aduce romanul lui Ștefan Iureș este că toate personajele (cu excepția intrigantului) au, în felul lor, dreptate, toți eroii caută o împlinire sufletească și nu aduc cu dinadinsul prejudicii morale celorlalți. Soțul (arhitectul Filip Halunga) s-a instrăinat de o soție rece și corectă (Clara) și cunoaște un sentiment puternic pentru o femeie inteligentă și sensibilă (Nușa Predescu), soția rabdă în tăcere și alege terapeutica muncii (este sociolog), îndepărtînd avansurile unui coleg sportiv, în fine, Nușa, uzurpatoarea, este o ființă demnă, cu o biografie traumatizantă în spate, și nu acceptă cu ușurință o situație umilitoare. Nimeni, vasăzică, nu este vinovat și morala cărții lui Ștefan Iureș se deduce din observația că viața poate să pună pe oamenii profunzi în relații de culpabilitate morală. Ideea poate fi acceptată, ca și intenția prozatorului de a găsi, într-o schemă romanescă des folosită, o cauzalitate nouă. Ar fi trebuit doar o forță epică mai puternică pentru ca aceste desene psihologice să capete consistență și protagoniștii să poată trăi independent de mica lor dramă. Cel care are o anumită identitate literară este personajul negativ din această dramă a caracterelor tari, Out Mihalcu, seducător de profesie, mic escroc bucureștean. La atributele tradiționale ale speciei (popularizate de proza românească veche și nouă) se adaogă un simț mai dibaci al compromisului și o armă de acțiune mai puțin folosită: sinceritatea. Out este de părere că pentru a cîștiga în minciună trebuie să joci pe cartea adevărului. Jocul se dovedește rentabil, șmecherul se descurcă și, cu fervoare, provoacă răul. Kuki, o fată inocentă, moare din cauza lui, un tînăr inginer, Toni, fratele Nușei, este [illegible] de o mamă [illegible] și nebună într-o împrejurare confuză în centrul cărții se află, iarăși, neobosita sprijin și gînar.

Cuplurile prozaice nu sînt direcțiile de interesă și de [illegible] lor primar existențială: soția [illegible] pe soția care adoptă deviza [illegible] în suferință, fiica este, ca orice fiică, de partea mamei, dar nu se grăbește să-și coordoneze tatăl, fiind însă necruțătoare cu mama care [illegible] armonia familiei, mătușa tînără și [illegible] are curajul de a rupe o legătură [illegible] etc. Soția distruge un sentiment frumos, dar salvează moral pe soță [illegible].

Descrierea suferințelor acestor suflete oneste și demne, Ștefan Iureș le menține la un nivel estetic mediu. Cartea nu coboară sub o linie acceptabilă de proză (evocarea Vienei și a Veneției este fără rost în roman, cum fără rost mi se pare istoria familiei Gologan-Terebleceș), analiza este fără profunzime, dar corectă, ceea ce nu reprezintă puțin într-o producție literară în care estetica mohorîtă, pasărologeala interminabilă se substituie des analizei epice propriu-zise.

* * *

Pentru a fixa mai bine tematica romanului romînesc de azi revin la unele cărți pe care n-am avut posibilitatea să le comentez la apariție. Romanul **Dimineațile lungi** de Costache Anton nu reprezintă proporții [illegible], iar autorul lui nu este un necunoscut. A publicat mai multe volume de proză și s-a ilustrat îndeosebi prin **Seri albastre** ca un bun evocator al copilăriei și adolescenței. **Dimineațile lungi** constituie, totuși, deșarul lui Costache Anton în romanul de observație socială. Este interesant de remarcat că el, ca și altii, este preocupat de **tema morală**. Cu un deceniu și jumătate în urmă se scria mult, pe **tema tineretului**, tema constituirii unui spirit nou și a unei morale noi. Întrebarea pe care și-o pun din ce în ce mai des prozatorii mari și mici de azi este „cum trăim?". Lingă romanul politic, obsedat de mecanismele puterii, se afirmă tot mai insistent romanul de moravuri, într-o variantă nouă, aceea care studiază sistematic relația dintre politică și morală. Reușitul tradițional (ca metodă epică) este confruntat cu o tematică nouă, dedusă (dacă judecăm sociologic faptele) din observarea unei clase sociale în faza stabilizării structurilor. Sînt reluate, atunci, vechi teme, cum este aceea a generațiilor, dominantă în romanul din secolul al XIX-lea.

Dimineațile lungi intră în această direcție a romanului actual și aduce, pe cît talentul autorului îngăduie, o imagine autentică a confruntării etice dintre trei generații. Romanul este scris la persoana întîi (Confesiunea unui tînăr abia ieșit din adolescență) și, exceptînd cunoscuta convenție a jurnalului găsit și introdus în corpul narațiunii, romanul notează într-o cronologie coerentă impresiile unui spirit juvenil despre societatea în care intră. Tim coboară într-o vacanță din Moldova patriarhală și se instalează în casa unchiului Alexandru, înalt funcționar de stat, la București. Deschidere, iarăși, cunoscută din literatura secolului trecut, unde dăm mereu peste tineri veniți din provincie la Paris sau altă capitală cu o ambiție mare în suflet și o intransigență morală care cedează pe măsură ce voința de parvenire crește. Tim este un provincial timid și cumpătat, hotărît să păstreze, în toate, simțul proporțiilor și să respecte adevărul. Picat în casa unchiului Alexandru, el descoperă niște veri emancipați (Uca, Ioniță) care nu se înțeleg cu părinții lor (severul Alexandru, mătușa Asiza) și o bunică (Maie) care încearcă să împace pe răzvrătiți cu familia. Maie este o fostă ilegalistă, Alexandru, ginerele sau fiul, nu mai țin minte, a făcut o mare carieră socială datorată, între altele, acestei femei simple și curajoase. Ea este acum gospodina familiei și interlocutorul ei fidel este pisoiul Țață. Nepoții o ironizează cu cordialitate, ginerele o ignoră și se folosește, în continuare, de vechea ei reputație revoluționară.

Studiate cu mai mare atenție aceste relații de familie ar fi putut pune în evidență diferențierea morală dintre cei care au pregătit, prin sacrificiul lor, **marea putere** și cei care exercită și beneficiază de putere. Însă cartea lui Costache Anton nu merge în acest sens, ea înregistrează doar conflictul între Alexandru (tatăl) și Ioniță (fiul), luînd partea celui din urmă, pentru a deserie, apoi nașterea unui sentiment nou. Tim iubește în tăcere pe verișoara Uca, se plimbă cu altă fată, misteroasa Cat, merge, în fine, la **profesoara Maria Penescu pentru a lua lecții de vioară** și este gelos cînd Uca pleacă de acasă cu o bandă de tineri amatori de distracții (Ana-Maria Cornicanul, Horațiu Bursan etc). Nota de critică socială nu trece neobservată, aici. Cele mai bune pagini din roman le găsim însă (are dreptate Valeriu Cristea) în jurnalul procurorului Popescu, primul fiu al Maiei. Tînăr, acesta voise să devină muzician, însă, mirat, la sugestia mamei sale, în lupta ilegală, este prins (dacă reținem bine amănuntul) de organele de represiune și degetele lui sînt strivite. Studiază, după eliberare, dreptul și devine procuror. Suferă de cosmare și, ca să nu dormită, se leagă noaptea de scaun ca un complicat harnasament. Jurnalul lui, descoperit și citit de Tim, aduce fapte mai aspre din viața morală a magistraților. Personajele de aici (Hazan, Guță Mihăescu etc) ne amintesc, parcă, de cîteva chipuri și moravuri din viața literară. S-ar putea să ne înșelăm, faptul nu are, de altfel, importanță. „Cu cheie sau fără cheie personajele trebuie să aibă viață și, constat, portretul este la acest capitol mai ferm și notația mai colorată. Reținem din carte și figura profesorului Octav Salcu, tatăl lui Tim, personaj de factură sadoveniană din lumea tîrgurilor mohorîte. Maniac, Octav întocmește fișele celor pe care îi cunoaște, inclusiv fișa familiei sale, traducîndu-și plictiseala, tristețea și mediocritatea într-un fel de spionaj perpetuu. O maladie care, descrisă cu mai mare pregnanță, ar putea fixa un personaj literar original.

În **Dimineațile lungi** se vorbește, pe scurt, despre educație și despre moravuri, într-o notă critică bine cumpănită și cu o imaginație epică potențată. Cartea are substanța necesară pentru un roman și, dacă dăm deoparte ceea ce este de prisos (descrierea, de pildă, apăsată și inutilă a interioarelor), vedem că tema morală este bine condusă, autorul are spirit de observație și știe să construiască. Semnalăm prozatorului o cumpătare: atunci cînd înfățișează locuințele pe care eroii săi le frecventează, ochiul cade invariabil pe pereții plini de tablouri. Nimic de zis, tablourile pot spune ceva despre stăpînul lor. Numai că, noii bucureșteni au niște gusturi, cum să zic?, peste posibilitățile lor!... În casa unchiului Alexandru există pînze de Cezanne, Renoir etc. În camera unei profesoare de muzică se află desene de Marc Chagall, Picasso, Brâncuși. Judecînd după aceste exemple, am putea crede că interioarele bucureștene sînt împodobite cu marea pictură europeană, ceea ce ar fi o exagerare...

Dimineațile lungi este o bună carte de actualitate.

Eugen Simion

Desen de Mihaela Istrate

Memoriile lui Iorgu Iordan

Cel de-al doilea volum de **Memorii** (**Eminescu**, 1977) de Iorgu Iordan stîrnește un interes și mai mare decît primul, atît prin împrejurările vieții personale expuse, cît și prin cronica social-politică și culturală a anilor 1919—1944, a perioadei dintre cele două războaie, cum se zice. Dacă multe lucruri nu erau cunoscute din alte scrieri și parțial din experiența directă, rămînem recunoscători autorului pentru numeroasele detalii noi. Viitorul biograf al savantului are toate documentele la îndemînă, îi va rămîne doar sarcina de a controla, verifica și confrunta datele, ceea ce nu ne propunem aici. Ne mărginim doar la cîteva impresii fugare.

Mai întîi să admirăm extraordinara dispoziție de a învăța a lui Iorgu Iordan. La 8 iulie 1919, așadar la 31 de ani, își trece doctoratul în Filologie modernă cu teza **Diftongarea lui E și O accentuați în pozițiile A și E**, publicată doi ani mai tîrziu (325 p). În fața unei comisii prezidate de D. Gusti și avînd ca membri pe Al. Philippide, Traian Bratu, G. Ibrăileanu și Ilie Bărbulescu, așadar un lingvist, un germanist, un istoric literar și un slavist. În octombrie 1921, plătindu-și din salariul de profesor secundar doi supinitori (pe C.I. Balmuș la germană și D. Paulian la română) pleacă în Germania pentru a se specializa în romanistică și devine elevul lui W. Meyer-Lübke la Universitatea din Bonn. Urmează ascultînd toate cursurile legate de specialitate și se împrietenește cu Leo Spitzer care funcționa atunci în calitate de Privat-Dozent (lector). În afară de cîteva vizite, nu-și permite decît excursii în grup pe malurile Rinului între Bonn și Mainz. La Berlin, în semestrul de vară al anului 1923, urmează, la Universitatea Humboldt, nu mai puțin de 16 cursuri și seminarii. **Gramatica istorică a limbii gotice** cu W. Schulze, **Bazele culturii spirituale germane și franceze** cu Ed. Wechssler, **Literatura spaniolă modernă** cu M.L. Wagner, **Probleme de istorie a limbii franceze** cu G. Rohlfs, **Antichități slave** cu Alexander Bruner, **Introducere în filologia celtică** cu J. Pokorny. S-a dus o dată și la cursul de fizică al lui Max Planck, la cel de economie, cu o mie de audienți, al lui Werner Sombart. Prelegerile nemților erau **Vorlesungen**, texte citite în fața studenților, ne închipuim cît de atrăgătoare, cu toată seriozitatea lor... Specializarea continuă în 1925 la Paris cu profesori celebri precum Ferdinand Brunot, Jules Gillieron, Antoine Meillet și Mario Roques, într-atît de absorbante, încît nu lasă aproape nici un timp liber pentru lecturi. „La Biblioteca Națională am fost numai de cîteva ori, mai mult ca s-o văd... Alte biblioteci nu le-am cunoscut nici măcar în felul acesta". Vacanța din vara anului 1925 e folosită pentru cunoașterea Italiei, a Cetății eterne și a cetății unde „calci pretutindeni pe artă" (Florența).

Iorgu Iordan a devenit profesor universitar, fără a funcționa ca asistent și conferențiar, la 38 de ani. A fost numit întîi profesor suplinitor la catedra nou înființată de Filologie romanică (la recomandarea lui Al. Philippide) și, după legalizarea catedrei în primăvara anului următor, a fost titularizat (la 15 iulie 1927). A avut trac, cum era și normal, la prima prelegere, la care au asistat Ion Petrovici, ca decan, Al. Philippide și G. Ibrăileanu: „M-a ajutat textul pe care l-am citit satisfăcător, în primele momente cu glasul tremurat, dar nu știu dacă din cele circa 60 de minute ale lecției, am privit în sală, cu una cu alta, mai mult de cinci, șase minute". Lecția intitulată „Lingvistică, filologie, istorie literară" a fost publicată în revista **Orpheus** (septembrie-octombrie 1926) pe 19 pagini. În afară de teza de doctorat, Iorgu Iordan mai tipărise pînă la această dată trei tomuri (total 300 p.) din lucrarea **Rumänische Toponomastik** la Bonn Leipzig între 1924—1926 și aproximativ 50 de studii, recenzii și comunicări prin periodice române și străine (între care și **Zeitschrift für romanischen Philologie**). Pînă în 1944 va mai publica: **Introducere în studiul limbilor romanice. Evoluția și starea actuală a lingvisticii romanice** (Iași, 1932, operă fundamentală, tradusă în 1937 în limba engleză de John Orr), **Gramatica limbii române** (1937, tradusă în limba rusă în 1950), **Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor"**, (1943), **Stilistica limbii române** (1944, operă fundamentală) și circa 160 de articole în reviste. Nu s-au tipărit cursurile sale de **Lingvistică generală** și **Lingvistică românească**. „Am rămas, scrie Iorgu Iordan despre concepția sa științifică, neogramatic, cu modificări inovatoare, nici prea mult, nici prea importante și definitive... Spre deosebire de confrații mei dintre cele două războaie, care, indiferent de vîrstă, făceau lingvistică istorică — excepțiile erau extrem de puține și nici una totală — dovedindu-se astfel foarte fideli neogramatismului, eu am făcut (și continuu să fac) lingvistică descriptivă. Totdeauna m-au interesat în mult mai mare măsură stările de limbă actuale decît cele din trecut, pe care nu le-am trecut niciodată cu vederea, dacă trebuia să le explic pe cele corespunzătoare de astăzi".

Iorgu Iordan a făcut neîndoios școală. Elevii, recunoscuți ca atare, sînt (în ordinea din **Memorii**): Gh. Ivănescu, G. Ivașcu, Adrian Marino, Nicanor Rusu, Petre Ciureanu, G. Istrate, Vladimir Robu, H. Mihăescu, Clara Chiosa și Florica Ficșinescu. Un lingvist de renume mondial a devenit Eugen Coșeriu.

Ca și în primul volum, dar mai ales aici, sînt multe pagini cu impresii originale despre peisaje și oameni, cu un ușor aer de ghid, totuși nu lipsite de notații proprii. Autorul a încercat să se transpună în mediile străbătute, să înțeleagă spiritul locului și mentalitatea particulară, a învățat limbile țărilor în care s-a dus: Italia, Spania, Portugalia. Nu s-a lăsat convins că Rafael e mai prejos de Leonardo sau Velazquez mai presus de Murillo, s-a dus s-o vadă pe Mistinguett la Moulin Rouge, a observat că portughezii sînt lusitani, celți, nu seamănă cu spaniolii (africani). Călătoriile lui Iorgu Iordan nu sînt simple excursii turistice, ci activitate de cunoaștere și nu ne mirăm că cele două vacanțe petrecute în Italia în 1927 și în Spania în 1928 sînt puse la capitolul „Munca științifică".

Cele mai captivante pagini ale memoriilor sînt cele privitoare la viața universitară din perioada 1926—1944. Reprezentant în consiliul profesoral și în senatul Universității, membru permanent în consiliile de recomandare ale noilor cadre și în comisii de anchetă a unor nereguli, decan, Iorgu Iordan a dus de la început o luptă acerbă pentru întronarea legalității, disciplinei și ordinii, a vrut să facă din Facultatea de litere o „citadelă, fie și modestă, a rezistenței contra abuzului și arbitrariului public". Din această cauză și-a făcut mulți dușmani pe care a fost nevoit să-i înfrunte. Philippide îl numea cu simpatie iacobin (el însuși asemuit de cineva cu Napoleon, a ripostat: „Lasă, bre omule, nu mă mai compara cu bătăușul acela"). Ni se relatează cu haz modul în care unii au tentat să devină profesori (G. Aslan, I. Hudiță) sau modul în care alții mai abili au izbutit să pătrundă (N. Șerban). Iorgu Iordan s-a opus cu demnitate și curaj fascismului, invaziei obscurantismului în Universitatea ieșeană, a cărui victimă a fost rectorul Traian Bratu. A fost urmărit, anchetat, percheziționat, arestat. A militat cu energie pentru promovarea conferențiarului G. Călinescu în rîndul profesorilor, obținînd, după o înfringere în 1941 (cînd Nicolae Cartojan a impus la catedra de literatură română veche, devenită vacantă prin pensionarea lui Giorge Pascu, pe Dan Simonescu) recomandarea în unanimitate, în 1944, ca profesor a lui G. Călinescu la catedra de istoria literaturii române moderne, devenită vacantă prin moartea titularului Octav Botez. Dar relațiile în continuare ale autorului cu G. Călinescu (acesta este numit profesor la Iași abia la 30 noiembrie 1944, iar la 1 aprilie 1945 la București) vor face desigur obiectul volumului următor.

Al. Piru

ale criticii literare

COLOCVIUL NAȚIONAL DE CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ

Scriitor și comentator

Pot să existe criticii fără scriitori ? Doar paradoxalul Borges a fost ispitit să răspundă afirmativ acestei întrebări, concepind exegeți și chiar istorici literari ai unor literaturi complet imaginare. Cită vreme rămînem însă cu picioarele pe pămînt, trebuie să admitem că acolo unde lipsește activitatea scriitorilor, critica își pierde însuși sensul.

Am pus inadins o întrebare de reducere la absurd a problemei asupra căreia vă cer permisiunea să mă opresc. Vreau să temperez astfel, din capul locului, un prea mare orgoliu ivit în cîmpul criticii. Din remarca judicioasă că interpretările originale vin să releve bogăția sensurilor unei opere, reintinerind-o și prelungindu-i viața, s-a născut și o convingere prezumțioasă. Criticul, de fapt, face să trăiască literatura. Fără el, aceasta ar rămîne un simplu vraf de semne moarte.

Că lucrurile nu stau așa, putem verifica îndată. Lectura criticului, oricît de avizată și ingenioasă, e un itinerar printr-o întreagă geografie. Dar fără ea orice voiaj e practic imposibil. Orgoliul e cel mai grav dintre păcatele capitale, de aceea, pe lîngă altele, și orbește pe cine îi cade victimă. Critica rămîne condiționată nu numai de existența literaturii, ci și de calitatea ei. Oricîtă inteligență și vervă ar cheltui un spirit criticind cărți proaste (acțiune extrem de utilă și necesară) va ieși în pierdere, dacă se mulțumește cu atît. Foiletoniști redutabili, ca Ilarie Chendi sau Ion Trivale au suferit pînă la urmă, pentru faptul de a-și fi consacrat eforturile mai ales ecarisajului literar, discutînd indeosebi scrieri anemice. Cronicile lor, chiar cînd formulau diagnostice foarte exacte, au murit fatal, în mare parte, odată cu volumele cărora le-au fost consacrate, fiindcă ele au intrat într-o totală uitare. Criticii noștri foiletoniști au beneficiat, în perioada interbelică, și de nivelul net superior al producției literare.

E apoi, mult mai ușor să faci praf o carte slabă decît să surprinzi notele inedite ale alteia bune. Criticii sînt prin urmare interesați vital să se producă o literatură valoroasă. Nu e deajuns să reții ca observator detașat, fie și cu probitate, cărțile reușite și să respingi pe cele ratate. S-ar putea ca nepunînd umărul, primele să întîrzie a apărea, iar ultimele să răsară peste tot asemeni ciupercilor. Criticul adevărat are, precum vedem, datoria să descopere ce împiedică talentele să atingă întreaga lor împlinire și să ajute, pe cît îi stă în putință la înlăturarea obstacolelor din calea dezvoltării optime a literaturii.

Un exemplu ne stă la îndemînă. A dispărut oare în întregime idilismul ? Fără îndoială că nu, și cărțile îndrăznețe continuă să aibă de înfruntat, chiar cînd apar și cîștigă adeziunea cititorilor, încă destule rezistențe tacite. Nu sînt într-un cuvînt agreate de o parte a criticii și li se recunosc meritele cu jumătate de gură. Luptă îndeajuns critica noastră ca să demonstreze cu argumentele teoriei și practicii esteticei marxiste, că adevărul, chiar crud, chiar dureros, chiar neplăcut, e revoluționar, are o autentică forță educativă, trezește conștințele, pe cînd dulcegăriile, cuvintele umflate și goale, simplificările dilemelor încurcate ale vieții stîrnesc ilaritate și, asemeni tuturor minciunilor, neîncredere, scepticism și blazare în suflete. Unei cărți foarte

bune și realmente pilduitoare în sensul unei etici superioare, „O singură noapte eternă" de Th. Mazilu i s-au adus niște obiecții dogmatice în cel mai pur stil al anilor '50 („așa arată tineretul nostru ?"). A sărit critica să apere cartea, sau mai exact niște principii retrivializate ? Nici romanul regretatului Al. Ivasiuc „Iluminări", o curajoasă și pătrunzătoare explorare a realităților contemporane mai puțin festive, nu a găsit sprijinitori, spre a înfringe privirea acră, nemeritată, din partea criticilor. Cîte voci au scos la iveală sub ce forme noi se păstrează idilismul în atîtea volume, istorii nesărate, care iau fără nici o piedică drumul tiparului și recoltează și recenzii amabile ?

Fără însă a discuta semnificațiile unei cărți, astfel de intervenții salutare sînt imposibile. Criticii noștri consideră cea mai mare injosire să li se spună că fac „continuistică". Dar lucru paradoxal, tocmai ceea ce reușesc să exprime operele în ordinea observațiilor filozofice, morale, sociologice și psihologice asupra realităților vieții din jur e util să discutăm pentru însăși calitatea producției beletristice. Și continui să cred că între scriitori și critici nu este deloc exclus să se instaureze relații potrivite societății noastre.

Militantismul criticii rezidă, după mine, mai ales într-o asemenea deschidere de drum operelor care au șansa să formeze o literatură interesantă, actuală și originală. Iată, azi, romanul lui St. Bănulescu „Cartea milionarului", întîmpinată — după opinia mea — rezistențe, exact pentru factura sa ieșită din comun și reflecția personală asupra umanității acestor locuri. Nimeni nu a luat condeiul să polemizeze cu obiecțiile nejustificate care i-au fost aduse.

Trucajul valorilor — recunoaște oricine — sfîrșește prin a anula autoritatea criticii. Sigur, mașina în stare să dea verdicte infailibile cu privire la valorile artistice nu a fost născocită încă. Părerile despre cărți diferă. Dar un anumit consens al ierarhiei valorilor se stabilește, totuși, pînă la urmă, cînd funcționează o conștiință critică trează. Ea n-ar trebui să tolereze sub nici un motiv, impostura prelungită, gloria aranjată prin reclamă, impotriva evidenței, ascunderea slăbiciunilor care sar în ochi. Într-o vreme, cînd mai toate întîlnirile pugilistice ajunseseră să fie aranjate, se organiza periodic o faimoasă și secretă „competiție" la Hamburg. Acolo, campionii susțineau niște meciuri reale, ca măcar impresarii să știe care sînt cei mai buni. Mă tem că lăsînd să treacă atîtea lucruri nespuse, să nu resimtă și critica noastră, cumva, nevoia unor astfel de acțiuni, adică să-și intrunească reprezentanții spre a stabili efectiv ce cărți sînt incontestabil valoroase. Sper să nu avem nevoie de așa ceva. Dar de ce există riscul ?

Aș mai aborda și o altă întrebare nedelicată. Pot exista scriitori fără critici ? După declarațiile multora dintre primii, s-ar părea că da. Critica e un gen apărut relativ tîrziu în literatură. Aceasta s-a dispensat de ea multe veacuri și ca o profesiune autonomă a început să o cunoască abia din secolul al XIX-lea. Pe urmă, poetul, romancierul, dramaturgul poate, în definitiv, susține că-i e suficientă reacția publicului. Îl citește pe scriitor sau nu, aplaudă sau fluieră o piesă de teatru, asta rămîne esențialul.

Că lucrurile se prezintă cu totul altfel în realitate ne-o confirmă chiar autorii care nu pierd prilejul să ia peste picior mereu activitatea criticilor. Dacă ar crede-o realmente atît de inutilă ar lăsa-o în plata domnului. Dar nu contenesc, de fapt, să o țină sub focul ironiilor : bizittul mușii la arat, compensație de scriitor nerealizat, etc. Practic abia acești autori, mărunți pe critică, au o nemărturisită credință, chiar exagerată, în puterile ei. Unii îi atribuie adevărate forțe oculte, o văd urzind comploturi și mașinațiuni, își închipuie că e în stare să facă peste noapte, dintr-un autor modest o glorie mondială comparabilă cu toate numele ilustre ale literaturii contemporane. De aceea și încearcă să o utilizeze pentru „desfințarea" rivalilor. Aici se manifestă o tentativă din partea unor scriitori de a-și înfeuda critica. Forma cea mai blîndă e neacceptarea nici unei rezerve. Autori reputați, cu „poziție" literară puternică, se întîmplă destul de frecvent, să nu tolereze a li se aduce obiecții chiar cînd scriu și o carte mai slabă. Cine cutează a arăta scăderile ei devine dușmanul lui pe viață ; o inamiciție vindicativă, stăruitoare îl urmărește, oriunde scriitorul respectiv are un cuvînt greu, la gazete, la edituri.

Aceasta ar fi forma blîndă. Prin însăși ordinea pe care o presupune, feudalul are însă pretenții mai mari. Ai jurat pe culorile lui, nu e deajuns să nu-i faci vreun reproș cît de infim dar trebuie să-l și lauzi necontenit și să-ți crăni capul ca să găsești elogii mai răsunătoare decît ale feudelor vecine. A fost unul comparat cu Thomas Mann și altul cu Malraux, să fim și noi puși alături de Thomas Mann și de Malraux și de Marquez, în plus, că se poartă acum. Și încă asta e puțin. Nu cumva să-ți vină a spune vreo vorbă bună despre rivalii literari ai seniorului, chiar dacă scriu un lucru excelent. Pînă și tăcerea e socotită o lipsă de lealitate. Pe cel neagreat de suveranul ales, trebuie să-l blamezi în orice împrejurare. Așa îți arăți deplina fidelitate.

Recunosc că nu e plăcut deloc să auzi impresii dezagreabile despre ceea ce spiritul tău a zămislit, adesea cu chin și ardoare. Scriitorii ar trebui să fie niște sfinți ca să accepte senini judecăți nemiloase asupra roadelor muncii lor. Dar aceasta e regula jocului. Dacă scriitorii reclamă dreptul să spună adevărul, fie și crud, despre realitate — și bine fac — sînt datori să accepte prin bună logică și criticilor același drept. Idilismul e nefast și aici. Realitatea literaturii trebuie cunoscută așa cum e. Adevărul e revoluționar.

Aș îndrăzni să sugerez că un scriitor cu cît are mai multă încredere în talentul său, cu atît și-ar putea îngădui mai multă toleranță față de opiniile neentuziaste la adresa lui. Autorii, într-adevăr buni, ar trebui să-și interzică primii mișcările impotriva celor care nu i-au gustat. Ba, mai mult, exceptate fiind loviturile „joase", atacurile pornite din rea credință, s-ar cuveni să asculte cu interes sporit vocile neditirambice. Chiar greșind, nu e exclus să păstreze în ce spun și un dram de adevăr. Ceea ce le face stimulatoare.

Inițiativa apărării criticii de intențiile către înfeudare ne-am bucura să vină cu precădere din rîndurile autorilor noștri cei mai înzestrați. Ar fi un semn de conștiință artistică ridicată și o garanție pentru o critică sinceră, onestă și, în ultimă instanță, creatoare a emulației literare autentice.

Există un singur drum al criticii, drumul demnității profesionale. Criticul nu poate trăi fără scriitor, dar nu trebuie să trăiască *prin* scriitori. Scriitorul nu poate trăi fără critic, dar nu trebuie să trăiască *prin* critici. Rostul nici unuia nu e să slujească celuilalt, ci amîndoi au de slujit cauza literaturii bune, și implicit, marea operă pe care o săvîrșesc, întru înnobilarea sufletului omenesc.

Ov. S. Crohmălniceanu

Curente și stiluri literare

Atît în literatură, cît și în alte domenii de creație, s-au configurat pe parcursul timpului, în diferite țări, unele curente și stiluri artistice a căror integrare în sfera unui anumit numitor comun, apare ca o necesitate firească pentru orice istoric sau critic literar, care cercetează aceste fenomene dintr-un unghi de vedere comparatist. Dar acest deziderat, firesc pentru orice tentativă de sistematizare, se izbește de la început, de dificultăți extrem de mari.

Vreme îndelungată a domnit prejudecata preluată din poeticele clasice, că fiecare perioadă este dominată de un curent sau de un stil artistic unic. Operele ce se abăteau de la normele unui asemenea stil oficializat erau declarate adeseori drept cazuri nesemnificative.

De fapt, perioadele din istoria culturii în care literatura și arta s-au dezvoltat ca un stil unic sînt extrem de puține și, mai ales, foarte scurte. De cele mai multe ori, curentele dominante au fost concurate de alte stiluri și concepții despre lume, sensibil diferite de modelul instituționalizat. Ele rezultau din alte idealuri estetice și năzuințe umane, ce existaseră pînă la un moment dat doar în stare latentă.

Cercetarea unor epoci de cultură aparent omogene, ca antichitatea greco-romană sau renașterea, duce la concluzia că alături de o direcție hegemonică, apărată cu tenacitate de manualele școlare de poetică, există un mare număr de opere cu o notabilă valoare estetică ale căror trăsături analogice minimale sau maximale le scot din matca generală, instituționalizată, situîndu-le într-o direcție diferită ce impune căutarea unui alt numitor comun. Care este statutul axiologic al acestor opere în comparație cu cele consacrate de stilul dominant, ce elemente comune pot eventual să le situeze într-o altă matrice specifică, încă nenominalizată, iată cîteva din întrebările și obstacolele ce îl asaltează în permanență pe istoricul fenomenelor literare și artistice.

În raportul dintre tradiție și inovație nu apar doar unele fenomene periferice de interferență, ce pot modifica, fără mijloace de șoc, un model de multă vreme stabilizat. Adeseori, unele tendințe centrifugale dispersate capătă, în cele din urmă, marca unei alte orientări în creația artistică. Istoria literară tradițională ne-a obișnuit cu o succesiune a curentelor literare care pare să fi avut peste tot și în toate timpurile, aceeași dispunere simetrică. Știm că există o literatură a antichității și a evului mediu, după care urmează literatura renascentistă, clasică, iluministă, romantică etc. Dar ceea ce ne incomodează în cele mai multe cazuri sînt perioadele de tranziție de la un curent literar la altul. Ele nu mai respectă întrutotul nici modelul artistic anterior și nu îl anunță în toată complexitatea sa nici pe cel ce va urma. Dificultățile de această natură au fost rezolvate adeseori prin unele etichetări facile ca **prerenaștere, postrenaștere, contrarenaștere, preclasic, neoclasic, preromantic, neoromantic, realism, neorealism** etc. Astfel de concepte, încă în uzanță, au neajunsul de a nu putea sugera întotdeauna

Romul Munteanu

Continuare în pag. a 7-a

La un Dicționar

A apărut, zilele acestea, a doua ediție, revizuită și adăugită, a **Dicționarului literaturii române contemporane** de Marian Popa. Voi face cîteva observații, și de fond și de amănunt, pentru a sugera o parte din insuficiențele lui. E drept că este singurul dicționar de acest fel, rezultat al strădaniei unuia din cei mai ambițioși critici contemporani, formați în deceniul șapte. Primul merit al cărții, merit recunoscut încă de la prima ediție, stă în puterea ei de a incita spiritele. Chiar dacă își ascunde caracterul polemic, invită la polemică, cere polemică, deci este un bun pretext. În ochii publicului cititor el apare însă, în primul rînd, ca un text de sine stătător. Ușoara maliție pe care o voi strecura în comentariu nu este străină de tonul acestei cărți.

În precizarea făcută la începutul volumului citim : „Cantitatea de date variază după importanța autorului ; s-a acordat credit sporit tinerilor cu o operă încă redusă, dar despre care există convingerea că vor fi prezențe sigure în literatura viitoarelor decenii". Care vor fi aceste prezențe sigure în literatura viitoarelor decenii ? În viziunea lui Marian Popa sînt : Dumitru Bălăeț, Dumitru Stancu, Ion Segărceanu, Dan Mutașcu, Adrian Beldeanu, Petre Jaleș, Petre Got. Alții ca : Ileana Mălăncioiu, Adrian Popescu, Paul Emanuel, Mircea Dinescu, Marin Mincu, Dan Verăna, Ion Murgeanu, Florica Mitroi, Ion Nicolescu, scriitori într-adevăr importanți, sînt aduși la aceeași măsură. Autorul a găsit aici o metodă, de a minimaliza și de a crea confuzii, excelentă.

Să răsfoim dicționarul. La litera „T" citim : „Tion, Al. T. (Traian Tion), 10.4.1922, Cluj. Studii universitare la Sibiu (1941—1945), profesor la Cluj (1947—1956). Debutează la „Vremea" (1945). Teme libere în versuri libere : Restituiri (1968), Ierburi și raze (1974)". La litera „S" citim : „Scripcă Gheorghe, 27.7.1930, Suceava. A scris poezie pentru militari (Nimbul izvoarelor, 1974), povești și teatru pentru copii (Doi balauri și-o poveste, 1969 ; Misterul nucului trăznit, 1975), o comedie pentru adulți : Peripețiile cavalerului Don Tase de Gisconia (1973)". La alte litere ne confruntăm cu o metodă similară. Raționamentul care contrazice această metodă e simplu : numai interpretarea justifică prezența într-un dicționar de literatură a informației biografice și bibliografice. Dacă interpretarea nu există sau are mai puțină pondere decît informația, putem vorbi de un dicționar mai degrabă biobibliografic și mai puțin de un Dicționar al literaturii... Orbit de atîta material criticul Marian Popa a căzut în plasa cantității ; inconjurat de atîta „literă" a ignorat spiritul acesteia. Tendința autorului este de a netezi valorile, de a le (profit de împrejurare pentru a sugera un termen adecvat) „dicționariza" Un asemenea dicționar e ca o cîmpie arată de la un capăt la altul, fără alt relief și fără transcendență. În afară de Marin Preda, Eugen Barbu, Geo Bogza, Fănuș Neagu, Adrian Păunescu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru, D.R. Popescu și alți cîțiva (mă refer la scriitorii în viață) vîrfurile nu se prea văd. Mircea Zaciu sau M. Ungheanu sînt, aici, la fel de importanți ca Ion D. Sîrbu sau I.M. Ștefan.

Autenticitatea talentului lui Cezar Ivănescu este celebră. Lipsa de talent a lui Dumitru Stancu este la fel de celebră (printre scriitori). A confunda aceste două feluri de celebritate promite o eroare celebră. Acest dicționar este și pentru uzul cadrelor didactice care vor fi mai impresionate de faptul că la Dumitru Stancu „în esență patriotismul este susținut pe istoria eroică" decît de cele două fraze confuzo-sintetice despre poezia lui Cezar Ivănescu. În absența talentului marile teme devin totdeauna mici. Este cazul lui Dumitru Stancu. Cînd un dicționar este burdușit cu asemenea „creatori" avem motive să fim siguri de falsitatea lui.

Dar să vedem cum scrie Marian Popa despre marii poeți. Cînd vorbește despre poezia lui Lucian Blaga citim această afirmație năstrușnică : „miza artistică este elementaritatea senzației". Observația este nepotrivită chiar dacă nu este originală. Dintre marii noștri poeți antebelici (Arghezi, Bacovia, Blaga, Barbul Lucian Blaga mizează cel mai puțin pe elementaritatea senzației. E de ajuns să ne amintim „Florile de mucigai", „Cuptor" de Bacovia și unsorile Isarlîkului. Deci, în cazul lui Blaga, nu aici este nodul gordian care așteaptă lovitura precisă a criticului. Acest lucru și, sper, este de ajuns să înțelegem că puterea lui Marian Popa de a intra în relație cu o operă poetică de prim rang se arată a fi insuficientă. Poate că Marian Popa înțelege sistemul filozofic al autorului. El afirmă (pag. 88) : „O însușire unică a filozofului este aceea de a gîndi în imagini sensibile, creînd de cele mai multe ori o terminologie prin mijloace metaforice". Pînă aici e bine. Cîteva rînduri mai jos continuă : „Pietre pentru templul meu (1919) și Discobolul (1945) conțin aforisme în stil romantic : ele au față de sistem avantajul metaforizării". În rîndurile de mai sus parcă și sistemul avea acest avantaj... A doua afirmație o infirmă, în mod evident, pe prima. Adică se susține că sistemul nu este metaforic deși se observase că „lucrează prin mijloace metaforice". Se știe că și sistemul filozofic și aforismele (care, de fapt, completează sistemul) conțin structuri metaforice cu funcțiuni, însă, specifice, mai mult sau mai puțin creatoare de concepte. Aici era problema. Nu lungim comentariul pentru ca lucrurile să fie cunoscute. Oricum incoerența demonstrată mai sus îi este defavorabilă autorului acestui dicționar. Am ales comentariul despre Blaga, pentru că dă măsura modalității de interpretare a lui Marian Popa. În cazul autorilor mai puțin dificili erorile lui Marian Popa sînt și ele mai puțin dificile, adică mai vizibile. În această ordine de idei trebuie să recunoaștem că există o concordanță, o comunicare între subiectul criticului și obiect-subiectul său.

Criticii mai metodici ca mine vor evidția, poate, lacunele de informație etc. Eu voi da doar cîteva exemple absolut întîmplătoare sugerînd diversitatea carențelor. Un critic nu lipsit de personalitate ca Zaharia Sângeorzan, autor al unei monografii despre Sadoveanu (comentată favorabil de critică) este absent din dicționar. La fel Al. Călinescu de la Iași, critic informat și nu mai puțin ambițios decît Marian Popa. Lipsește un Ovidiu Ghidirmic ; tot de la Iași lipsește Magda Ursachi. Poeți ca Aurel Șorobetea, Lucian Avramescu și alții din ultimele promații sînt omiși, deși el s-au bucurat de atenția criticii. Ioanichie Olteanu e cunoscut ca unul din traducătorii lui Esenin. În Dicționarul lui Marian Popa, Ioanichie Olteanu nu-l traduce pe Esenin. Lui Constantin Țoiu i se uită traducerile (excelente) din Karel Čapek etc., etc.

În comentariul pe care și-l face, la litera „P", Marian Popa afirmă că este un spirit „compilativ". Ce compilează el ? Compilează, în primul rînd din scriptele Uniunii zeci și sute de pagini, autori care, cu ani în urmă, au devenit membri ai Uniunii sau ai Fondului după ce au scris cîte un text de brigadă artistică. Asta este literatura contemporană, în viziunea lui Marian Popa. Confuzia de valori este — și în literatură — nocivă. Dacă Marian Popa și-a făcut din compilație o metodă de ce nu compilează criticii buni, acei critici care sînt profund interesați de ceea ce este substanțial în literatura contemporană ? Dacă opiniile lui sînt exagerat critice la adresa criticii bune de ce compilează critica proastă ? Să vedem cîteva comentarii : „Modalități lirice contemporane (Petru Poantă) propune o clasificare caracterologică și psihologică a poeziei române dar fără o ierarhizare estetică" ; Eugen Simion „se ocupă numai de certitudinile literare cărora le evidențiază numai ceea ce este ușor controlabil și acceptabil", „cu o anume rigiditate pedantă". La Dumitru Micu vede „umbra unei superficialități, născute fie din pasiune, fie din graba cu care pare a elabora", la N. Manolescu „absența informării", la Marin Mincu „împărțirea nesemnificativă a liricii actuale" ; Valeriu Cristea „preferă asociațiile neconcludente între situații literare, opere și autori" ; N. Ciobanu „discută fără sistem și instrumente profesionale, dar potrivit unor veleități" ; Laurențiu Ulici „se ocupă de opere literare pe care le favorizează și care îl favorizează". S-ar înțelege că atunci cînd „compilează Marian Popa refuză cărțile acestora (sau parte din ele). Cum arată deci textul lui Marian Popa cînd nu este compilativ ? La Dumitru Bălăeț citim : „Topos atopos (1968) impune un poet sprijinit pe mari metafore filozofice și mitologice, predominînd universul elin și visul în sens platonician pentru construcția lumii umane". La același poet mai vede : „enorme procese explozive ale materiei, istoriei, mitologiei. (Ce rămîne, 1974) unde viziunile cosmice concrete și abstractizările metafizice ale peisajului terestru definesc sobrietatea superioară"... Nu era mai bine să fie consecvent în compilație ? Pare-se că multe pagini ar fi avut de cîștigat fără asemenea originalități. Pe lîngă Dumitru Bălăeț, să spunem, Adrian Popescu este „un fabricant de mare clasă". Paul Emanuel e numai un epigon, poezia lui Mircea Dinescu conține „emoții pasagere și instantanee".

Dacă un dicționar este altceva decît o istorie literară el nu trebuie să contrazică, într-un mod flagrant, istoriile literare. Sub aparența obiectivității (stilul mimează neutralitatea) se ascunde o subiectivitate ce-și face din prudența o metodă de minimalizare a valorilor. Acest Dicționar mi-a adus aminte de acele orașe moderne care înghit pur și simplu, printr-o urbanistică uniformizatoare, monumentele de artă.

Sînt și multe caracterizări, totuși, la obiect, adică reușesc să sugereze realitatea literară a autorului comentat. Ele au șansa să-și păstreze valabilitatea și în alte ediții.

George Alboiu

Vacanța

(Urmare din pag. 1)

relativ egală al locuințelor de bloc sau faptul că-și petrec prea puțin timp în aer liber sînt cauzele palorii de pe chipurile lor ; sau poate un fel de bio-magnetism găsește un mediu foarte propice de a se exercita vertical și orizontal în locuințele etajate tocmai asupra copiilor, egalizîndu-le tonusul vital în timpul somnului, astfel ca la deșteptare cei mai mulți să apară la fel de somnoroși sau zglobii. Cei care au crescut la țară știu că decum ai făcut un pas dincolo de ușa casei intri direct în cosmos și ești mai aproape de luceafăr decît de casa vecinului.

Acum aș dori ca fiecare din ei să aibă bunic, la țară, îndeosebi în satele situate în regiuni cu dealuri sau în munți. Sătui de sănătate, de privelești și joacă, în timp ce focul duduie în sobă, să adoarmă seara fericiți de vestea că bunicul va tăia porcul a doua zi. Și să se trezească încă din zori emoționați de evenimentul apropiat, să se îmbrace la repezeală și să alerge la cotețul unde bunicul și încă trei vecini tocmai au isprăvit sacrificiul, să-i pară rău de bietul animal, dar să se bucure apoi de flăcările înalte de paie uscate cu care se pîrlește porcul pînă cînd pielea-i rămîne albă ca o foaie de hîrtie, să aducă oală după oală cu apă caldă, să pună mîna pe un cuțit și să taie vîrful cozii rumenite, iar mai tîrziu să se amestece la făcutul cîrnaților și caltaboșilor plini de mirodenii, la săratul cărnii și al slăninii, iar pe la prînz cînd varza cu cea mai proaspătă carne a fierului, să-și dea toată osteneala să umfle cît mai tare bășica ce se atîrnă la grindă pentru a fi uscată și în care bunicul își va păstra tutunul.

După ce vor fi trecut cele trei săptămîni de libertate să ne întîlnim în prima zi de școală și fiecare copil să-mi poată răspunde că anotimpul cel mai frumos e vacanța.

VIAȚA CĂRȚILOR

O poezie a actualității

● Pentru cei care cunosc proza scurtă a lui Franz Storch, debutul său ca poet *) nu este o surpriză.

O proză de asemenea acuitate în captarea clipei ca întreg semnificativ, o proză care refuză voit sau din instinct psihologismul surprinzînd mai profund și mai complet tensiunile interioare din gestică și din tăceri — comparabilă cu pelicula cinematografică — nu poate fi decît opera unei structuri unice.

În poezie, Franz Storch procedează cu aceeași economie, operînd în reticule sale brice acea condensare a sensurilor și a timpului pînă la esențializare. Un paralelism paradoxal, aș spune, între vocația visului și vocația certitudinii conferă versurilor sale adesea o luciditate, o precizie, denudînd sensul pînă la sentință: „unde ne-am aștepta să găsim / degete indicatoare / ne așteaptă adesea numai / degete arătătoare".

Este captivantă urmărirea, printre rîndurile de vers și rîndurile de proză a aceluiași Franz Storch, care se trădează ca poet în povestiri, ca prozator în poezie. Această manieră, dar nu manieră în sensul rău al cuvîntului, ci predispoziție organică, demonstrează o disponibilitate neobișnuită, durînd la acel fenomen de ștergere a granițelor dintre genuri, fenomen care caracterizează atît de pregnant arta modernă. Fără îndoială că o asemenea altitudine față de creație presupune o multitudine de ipostaze lirice. **Masca ironică** ascunzînd riscul amar al celui ce iubește lumea și o răsfrînge dureros în oglinzile sale interioare: „cînd păianjenii / își întind plasele ușoare ca gîndul / îi urmăresc / cu un interes uman / păianjenii sînt programați / pentru pradă / cînd oamenii / își inoadă firele / asemenea păianjenilor / îi urmăresc / cu un interes zoologic / păianjenii biperi / își programează pradă / spune mama mea moartă / în putrezirea culcușului ei / care îngrașă pămîntul / văd că și s-au încurcat țițele", sau confesiunea directă a articolului trăind dramatic ritmul amețitor al actualității în cîteva versuri, o grăitoare pagină biografică: „Lîngă ceștii de cafea / cuvinte / reduse în stenograme / reiau turnul de emisiune / paranteza / cum unde cînd dece / grevă în Hiroșima / bombe într-o țară indescifrabilă / puci în sud / restul iluziei / cearceaful telexului crește, rotativa, își pîndește umbra sonoră / cineva se spală pe mîini / și cititorul doarme încă / în galerii de mii de exemplare". **Pasiunea pentru joc**, acel indispensabil moment recreativ al spiritului, fără de care poezia modernă nici nu poate fi gîndită: calambaurul, apare în această poezie ca o spectaculoasă demonstrație de șah: „Nu dădeau doi bani UNUL PE ALTUL / își bătuseră joc UNUL DE ALTUL / vorbeau puțin UNUL CU ALTUL / totuși pîneau UNUL LA ALTUL / gelosi UNUL PE ALTUL / sfîșiindu-se din priviri și UNUL ȘI ALTUL / ca să nu dea doi bani UNUL PE ALTUL / cînd din nou liniștiți UNUL CU ALTUL."

Dar Franz Storch nu este un poet exclusiv cerebral. O undă sentimentală, purtînd culorile estompate ale visului, străbate momentele confesive ale poetului: „Ceașca visului în perna / orelor mici ale zilei / fiecare gest o răstoarnă / cîte puțin din văpaia acelor imagini / risipindu-se în netezirea reflexelor seci / cum aduni un păr răvășit / în neîntrupare mai flutură chipuri / drumuri se șterg / ca lampa lui Aladin / ruine privelești se sting / la fereastră corbii nopții își pierd penajul umbros / dedesubt / ziua își arată pielea incoloră".

Veșnic în căutare, veșnic în luptă cu inerția, preferind arderea pînă la autodistrugere, protecției pe care i-ar oferi-o un clopot de sticlă; un poet al cetății, cu o viziune originală, dinamică asupra **mesajului politic**, de plidă în poezia „Karl Marx": „i-a luat omului libertatea / DE A RĂMÎNE ANALFABET / i-a luat omului / dreptul / DE A-L UITA PE OM / i-a luat omului / fericirea / DE A TRAI FĂRĂ VIITOR / a luat libertatea fericirea și dreptul / din haosul numit istorie pentru a face / odată cu istoria /umanul posibil / posibilul uman."

Poezia lui Franz Storch, este o poezie a „actualității": pentru că întreaga lui operă lirică sau epică relevă fizionomia unei personalități dinamice, seismonitoare, cerînd prezentului să vorbească direct și deschis în fața oamenilor.

Nora Iuga

*) **Franz Storch : „Dem Tag in die Tasten", Ed. Dacia, 1977.**

Roman istorico-umoristic

● Prolificitatea lui Ioan Dan, autor de romane istorico-umoristice este explicabilă. Aflîndu-se în posesia unei formule narative suficient de elastice și a unui stil fluent, avînd, apoi, suficientă ingeniozitate epică pentru a acoperi necesitățile prozei de aventuri, Ioan Dan scrie fără cazna, cu o remarcabilă ușurință, etalînd chiar o calitate pe care am putut-o denumi naturalețe narativă. Așa stînd lucrurile, noul său roman *) despre o serie de întîmplări din timpul domniei lui Mircea cel Bătrîn se naște cu aceeași dezinvoltură cu care s-au ivit precedentele sale două cărți despre epoca lui Mihai Viteazul. Schimbînd numele personajelor și localităților, modificînd recuzita militară, alegînd evenimente adecvate, autorul poate scrie, fără îndoială, cu aceeași ușurință despre epoca lui Burebista sau al lui Menumorut. Nu este exclus ca asemenea romane să se afle într-un stadiu avansat.

Shema pe care o utilizează Ioan Dan este, în linii mari, următoarea: un domnitor român reprezentativ este ajutat de o echipă formată din oameni de elită, ce trec prin diferite întîmplări periculoase, reușind să dejoace toate încercările dușmanului de a-i anihila și aducînd servicii mari în domeniul obținerii informațiilor și al faptelor concrete de arme. Acestora li se adaugă cîteva personaje pitorești, de tipul bufonilor țărănești care au, în fond, suflet bun, și sînt capabili de acte generoase. O serie de alte personaje pitorești (călugări cheflii, hangii hîtri etc.) contribuie la întărirea atmosferei comice a romanului. Aparițiile negative (și de această dată turci situați pe diferite trepte ale puterii politice) se comportă „corect", făcînd ceea ce o lectură naivă așteaptă de la ele. Sînt schițate și cîteva legături amoroase situate la diferite grade de puritate.

Notabilă este, în afara calităților la care ne-am referit, unda de autoironie ce însoțește adeseori relatarea. Prin ea autorul dorește să sugereze că este conștient de ținta literară modestă pe care și-a ales-o. Această autoironie nu înseamnă însă prea mult. **Cavalerii Ordinului Basarab** rămînînd ceea ce este: un roman ușor, din categoria cărților care se citesc și apoi se uită în tren.

Paul Dugneanu

*) **Ioan Dan: „Cavalerii Ordinului Basarab", editura Eminescu, 1977.**

mihai ursachi

Trei poezii în favoarea furnicilor

I. Cîntecul furnicii

Ați auzit vreodată cîntecul furnicii ?
Nimeni nu-l aude, nimeni nu-l aude.

Ea înainte de zori, cînd se duce la lucru,
cîntă cu vocea-i neauzită,
nimeni n-aude, nimeni n-aude.

În vreme ce cară, aduce, zidește,
aleargă, se zbate în fiece clipă
a zilei, pînă cînd soarele vînăt apune,
ea cîntă un cîntec, un cîntec anume,
nimenea, nimenea nu îl aude.

Atunci cînd furnica abia se mai mișcă,
trupu-i uscat — mai nimica — se duce
la mușuroi, după ziua de lucru,
ea mai găsește puterea să cînte
un cîntecel, unul mic, însă nimenea,
nimenea nu îl aude.

Și cînd viața furnicii se isprăvește,
ea presimte cu-o clipă mai înainte
și mai găsește puterea să cînte
cîntecu-acela, pe care
nimenea, nimenea nu îl aude.

Ați auzit vreodată cîntecul furnicii ?

II. Vremea furnicilor

Cînd vremea-i propice
și bietei furnice,
aceasta își zice :

lui Friedrich Nietzsche
poate să-i strice
o pereche de brice !

III. Avertisment

De vreme ce umanitatea
a născocit bomba H, fără
a consulta și poporul furnicilor,

ne putem aștepta ca acestea să
născocească ceva și mai și,
fără-a ne cere părerea.

Spre

Fără să baga de seamă
strivea sub călciiele
sale copilărești
corolele minunii :
crini azalee hiacint
miosotis

Fără să știe
cînd respira
sufletul lumii îl respira
fără să vrea
în orice corolă se prefăcea
și în aceeași clipă murea

Și totul gonea spre a stăea [illegible]

Șlagărul zilei

„Citeeeste-mă, citeeste-mă, citeeeee-mă
citeșteee-mă, citeeeste-mă, citeee..."

Astfel îmi cîntă, foarte [illegible] cîntă,
pietrele, arborii, coșul de fabrică,
pe melodia „iubeeește-mă, iubește-mă"

Cît despre inima mea (vai, ce [illegible])
[illegible]
piatră (ardezie) cioplită în formă de [illegible],
sau un fumal sau un arbore.

Autoportret

O, dacă după moarte
s-ar putea scrie versuri
visez
să fi murit
mai înainte de a
se naște Universul

ion brad

teodor întîiul și ultimul

Fotografie de Ion Miclea

Pe la prînz, cînd ajunseră, plutind parcă peste zăpezi, înapoi la Brașov, se opriră, bineînțeles, în orașul vechi, la chilia Letiției. Unde era să meargă ? Prietena lor nu se întorsese încă de la fabrică. Era zi de lucru. Trecuse duminica de Crăciun.

„Ia-ți ce ai, lasă-i un bilet, să ne caute la mine, adică la noi... Fiindcă vii, nu-i așa, Jenico ? Te muți acolo, în garsoniera mea, la cucurigu...", încercă Veanu s-o întoarcă pe glumă.

„Nu, nu vin... O aștept aici... Trebuie să dau ochii cu ea, altfel se sperie, cine știe ce mai crede, mă pîrăște mamei... Du-te, Veanule, la uzină, să nu te pună toată ziua absent..." Fata vorbea școlărește. Nu se putu despărți, peste noapte, de vîrsta ei adevărată. O îmbrățișă. O lăsă așa ca pe-o icoană în rama ușii vechi, scorojită de privirile veacurilor.

La uzină, unde ajunse în fugă, cu un taxi, Veanu îl rugă pe șeful atelierului de proiectări să dea un telefon, dacă nu-l poate crede pe el, sus la Poiana, să verifice povestea cu viscolul. Dar omul n-avea chef de nici o verificare. Îl crezuse pe cuvînt, ca și altă dată. „Ți se taie doar salariul, pentru orele lipsă... Dar cu cine-ai fost tu, sus la Cristianul Mare, tinere Borcea ?" îl întrebă inginerul. „Singur. Cu cine să fiu ?!" minți spontan Veanu, ca să nu fie obligat să înșire o poveste încă destul de încurcată, nu pentru el, ci mai ales pentru fată, pentru toți cei dispuși s-o judece în pripă, greșit. „Dar de ce mă întrebați, tovarășe Birsan ? — făcu el pe curiosul. M-au pirit iarăși colegii, ca anul trecut ?" „Nu, că n-am eu timp să stau la palavre cu ei, despre puii de veveriță... Nu... Te-a căutat numai, și încă insistent, Teodor Moraru, băiatul de la UTC. Zicea să-i dai un telefon cînd te întorci, că-i vorba de-o ședință urgentă..." „Vasăzică, asta era toată boala lui — își spuse în sine inginerul Octavian Borcea — să mă caute pe mine, să mă convoace la o ședință... Nu cumva a și început dumnealui să răspindească vestea că am petrecut o noapte la Cristianul Mare cu o elevă? Nu cumva încearcă, chiar și tardiv, să-și ia revanșa pentru înțepăturile mele de prin ședință, pentru toate inițiativele acelea împrumutate de la Cimpulung ? Numai o analiză de-asta, de atitudine, de moravuri, mi-ar mai trebui acum ! oftă tînărul inginer. Te pomenești că viclean asta de Letiția, ca să-i cîștige dragostea și încrederea lui Teodor, e în stare s-o tragă de limbă pe Eugenia, să-i spună totul ! De fapt, ce să mai ascundem ? Chiar în seara asta, da, da — repetă el tot mai decis — fata o să se mute la mine. Mîine mergem la doctor, să dăm probele de sînge, apoi la primărie, pirostriile, și gata !".

Tăcerea lui Veanu, felul acesta de-a fi mereu absent, îl nedumeri din nou pe șeful său. De aceea, îi mai aminti o dată : „Caută-l, neapărat, pe maistrul de la oțelărie..." „Vă mulțumesc, îl caut", tresări inginerul, grăbit spre planșeta lui, ținută în continuu sub observație de ochii curioși, indiscreți, ai unora dintre colegi. „Te-au căutat mai mulți, tovule, îi raportă unul din vecini. Mai ales Teodor, de la UTC, și o fată..." „Ce fată ?" îi veni să întrebe, dar renunță. Nu putea fi altcineva decît Letiția. Nu, dacă ar fi fost soră-sa, Lucreția, ea și-ar fi spus numele, i-ar fi lăsat vorbă să-i telefoneze. Numai să nu se fi întîmplat ceva pe acasă, pe la Zăpadia ! Să nu fi căzut cumva bolnav bunicul său Artimon. Sau tatăl său Octavian. Era și el slăbit de o tuse interminabilă, după cum își dăduse Veanu seama cînd fusese ultima oară pe-acasă, într-o duminică din luna noiembrie. Stătu, cu astfel de gînduri, concentrat două ore peste planșeta de lucru, care-i păru pustie, sfîșietoare. Încercă, totuși, să recupereze ceva din întîrzierea de dimineață. Apoi, fi sună din nou, pe interior, Teodor. Îl rugă să treacă, după ora trei, pe la el, fiindcă avea o treabă importantă de rezolvat împreună. „O sarcină ?" întrebă ironic Veanu. „Da, se poate lăsa și cu o sarcină..." i-o tăie scurt în doi peri, mormăind hotărît, Teodor. Parcă i-ar fi zis : „Pînă acum m-ai luat tu peste picior, acuice ! Acum a venit și rîndul meu să te tachinez..." „Bine — i-o retează scurt inginerul — dacă ai ceva să-mi spui, ne întîlnim diseară la Letiția". Replica lui îl descumpănă pe celălalt de la capătul firului. Dar nu mai apucă să-i răspundă nimic, Veanu închise nervos telefonul. Teodor sună din nou : „Vino, tovule, că altfel îi spun secretarului nostru că refuzi..." „Spune-i ce vrei ! Nu arde [illegible] UTC pică [illegible]. Ți-am spus : ne vedem diseară la Letiția..."

Se grăbi, deci, [illegible] la orașul vechi. Se [illegible]. Zăpezile de parcă erau [illegible].

Letiția și Eugenia, îmbrăcate la cuoate albastre, [illegible] cu fundițele [illegible] ale chilei. Parcă ele ar fi fost [illegible] din vechea societate, [illegible] cu tabieturile, cu arta conversației, cu gogoșelile și cu semnele ciudate din priviri. „Ei, ce-ați hotărît, fetelor ?" le luă prin surprindere inginerul. Buna lui dispoziție distona în ochii Letiției cu melancolia îngrijorată de pe chipul prietenei sale. „I-ai spus, Jenico, ce te-am rugat ?" se grăbi Iarăși Veanu, uitînd de orice delicatețe sau diplomație. „Ce ?" făcu ea pe neștiutoarea. „Că ne mutăm în seara asta la mine... Mîine, ne duceam la doctor, să ne ia probe de sînge. Apoi, la primărie, pirostriile pe cap și gata !" repetă el dintr-o răsuflare, cu o emoție abia ținută în frîu. Se temea să nu-l pornească cumva conștiincios, bănuită de el ca fiind o mare vicleană, o adevărată vrăjitoare.

„Nu, preciză Eugenia, nu i-am spus, fiindcă... da... fiindcă nu mă mut la tine... Nu pot, Veanule. Mai am încă vacanță, pînă după Anul nou... Apoi, știi bine, mă așteaptă mama... Nu vreau s-o fac să sufere... Trebuie să-mi termin liceul. Pe urmă mai vedem noi... Poate că da, poate că voi veni cu tine... unde vrei tu..." „Deci, te-ai răzgîndit — se arătă foarte intrigat inginerul. Mi-e clar... Numai parlamentarile cu Letiția te-au putut duce la hotărîrea asta... Așa-i ?" „Dacă chiar vrei să știi, Veanule — se ridică de pe saltea și cîntărește Letiția — da, eu i-am spus să mai stea, așteptînd asta, la mine. Te superi sau nu, eu i-am spus ! Cum a să vă dați voi pe gura lumii, înainte de vreme ? Aude doamna Veronica, și e în stare să vină urgent aici... Tu n-o cunoști... Las' să-i scrie Jenica, după Anul nou, tot ce vrea ea, tot ce hotărăște ea singură... Poate că nu e rău, într-adevăr, să-și termine liceul acolo, acasă, cu profesorii ei care-o cunosc, care-o apreciază, crede-mă ! Eu știu mai bine ca tine, nu te uita așa de urît ! Și-apoi, își luă ea o alură de moralist, trebuie să accepți că și tu ești un băiat ca toți băieții. Adică, nu chiar ca toți, să nu păcătuiesc... Ești, cum să zic, ești un om deosebit... Dar numai un om, nu un zeu ! Și oamenii, Veanule, mai au și slăbiciuni... Pot aluneca, pot fi uneori nestatornici... Mai ales cînd sînt tineri... Cînd... Da, n-ar fi oare mai bine să te mai verifici ! Să-ți pui la probă sentimentele, nu sîngele !".

Ce putea să-i răspundă Veanu acestei firoscoase de fete ? El n-avea voie, își interzisese chiar față de Eugenia, să scoată la lumina zilei toate întîmplările acelea nefericite, tragice, care-l despărțiseră definitiv de ea, de Liliana. Întîmplări care-l verificaseră, îl puseseră într-un timp scurt, prea condensat, la probele cele mai grele care pot încerca o viață omenească. Cum, deci, era să-și ascundă el în cuvinte obișnuite, de toate zilele, un univers întreg de amărăciuni, gata să dea pe dinafară, să-l arunce în aer ? Trebuia să aibă grijă, cel puțin în ceasul al doisprezecelea, s-o ia de mînă pe fata asta speriată, s-o ducă în casa lui, să-i alunge singurătatea, leucemia spiritului, cum o numise el în dialogurile acelea improvizate, întrerupte mereu, din ziua precedentă, din seara lor primă, de ajun, seara de colinzi și de zăpezi uriașe.

„Bine, se resemna el, obligat de împrejurare. Treaba voastră, faceți fetelor, toate calculele posibile și imposibile... Dacă vine Teodor pe-aici, consultați-l și pe el. Are stofă de popă, sau cel puțin de predicator. Am să propun biroului nostru UTC să-i cumpărăm un briu roșu..." „Vezi ce rău ești ! exclamă Letiția. El te admiră și se interesează de tine..." „Uite, interesul ăsta drăgălaș al lui nu-mi place mie. Mai bine s-ar interesa de tine, Letițio, că te văd cam părăsită, gata să devii mama rănaților !" „Te rog, Veanule, încetează ! se repezi, pe neașteptate, Eugenia. Ce ai cu oamenii ? Dacă ai ceva, de-acum încolo, să ai cu mine, nu cu ei ! Pe mine poți să te superi, să mă certi, să mă și părăsești, dacă vrei, că sînt vinovată... Dar cu ei..." Supărarea agresivă a Eugeniei îl surprinse nepregătit. Dar întimitatea tonului, durerea ce se citea ușor în accente îl impresionară plăcut, îl făceau bine. El era înclinat încă spre suferință, o socotea leacul cel mai potrivit pentru rănile sale ascunse, care se cicatrizau atît de încet. Se apropie,

Dan Băncilă : „Universul sticlei"

deci de Eugenia, și, la fel de agresiv, o strînse lîngă el, o sărută pe ochi și pe obraz, în mirarea cu prea contrariată a Letiției. „Asta e toată separarea mea — făcu Veanu — să știi și tu și să afle și mama mea consătean ! Puteți să mă priviți și voi, Teodor, iubitorul de Dumnezeu, pentru a trădează și numele... Și-acum, la revedere, vă las, fetelor, să deliberați mai departe, în toată voia ! Vă aștept mîine seară la mine, să împodobim bradul de Anul nou. Da, fetelor, am rugat vecinii să-mi cumpere și mie unul. Unul mare, cu vîrful pînă în cer. Podoabele le am de anul trecut, ca orice gospodar. Iar de sacul lui Moș Gerilă nu am nici o grijă. N-o să uite el să ne aducă la fiecare cîte ceva. Cît despre Teodor, pe el o să-l invit personal mîine, fiindcă avem o întîlnire cîrcia, ca de obicei, el o să-i spună, probabil, ședință. M-a convocat azi cu insistență, nu știu de ce... Poate știi tu, Letițio..." „Habar n-am ! Ce, tu crezi că eu mă amestec în treburile lui politice ?" replică fata, ridicînd sprincenele, viclean, a nedumerire.

A doua zi, cînd se întîlni cu Teodor, acesta începu destul de confuz, de bîlbîit : „Tovarășe inginer, ce-i cu tine ?" „Cum, ce-i cu mine ? se miră Veanu. Adică, ai impresia, Teodore, că e ceva cu mine ?" „Nu, n-am nici o impresie... Am observat doar că lipsești, în ultima vreme... că te gonește omul tot mai greu... Mai ales cînd are nevoie de tine, pentru sarcinile noastre..." „Ce fel de sarcini ?" făcu Veanu. „Sarcinile stabilite de birou... Ori ai uitat că se apropie alegerile și că trebuie să lucrăm împreună la darea de seamă ? Uite, știi că secretarul nostru dă întotdeauna îndrumări cam generale. Mi-a spus că noi doi sîntem obligați să scriem partea despre etica uteciștilor și despre activitatea cultural-educativă..." „Lasă-l în pace pe secretar — îi replică inginerul că e băiat de treabă ! Cel puțin așa îl cunosc eu... Are bun simț, e harnic, e realist, nu bate cîmpii, ca alții... completă el insinuant. De ce nu-ți place ție de el, Teodore ?" „Cum, nu-mi place ? De unde-ai mai inventat-o și pe asta ?" se înfurie maistrul. „Dar ce-am mai inventat eu, Teodore, de spui acum : și pe asta ?" „Ai mai inventat — se arătă decis celălalt — da, ai inventat povestea cu Letiția..." „Ce poveste ? Dragostea ta cu Letiția e doar o poveste ? Ți-e rușine de ea ?" se uită Veanu lung, stăruitor, în ochii lui peste care pleoapele obosite clipeau des, nervos. „Nu mi-e rușine... O cunosc și-atîta tot ! îl făcu atent Teodor. Asta nu înseamnă că n-am aflat ce fel de colinzi mistice ai cîntat tu în ajunul Crăciunului... pe unde-ai rătăcit... de ce-ai întîrziat de la slujbă !" Își încheie frazele cu un aer marțial, triumfător. „Bravo, băiete ! izbucni, congestionat la față, inginerul. Văd că ai ajuns un mare maistru ! Nu atît la aliat oțelul, cît la combinat insinuările, intrigile... Putem, deci, începe redactarea referatului, partea despre educație. Văd că avem ce spune. Critic și autocritic, nu-i așa ? Partea despre producție, despre disciplina în muncă, va ieși bine, ca întotdeauna ! Partea mai dificilă, mai neconvingătoare, rămîne mereu asta pe care am început s-o scriem noi... Povestea despre „dragostea" ta și despre „aventurile" mele... Iar dacă nu ești corect și vrei să rămîi numai insinuant, apoi te-anunț de pre-acum, amice, că ți-ai găsit nașul cu mine ! Oricît de scump m-ar costa..." Furia lui îl întărîtă și mai mult pe Teodor, care simți că nu trebuie să se lase intimidat: „Da, văd că m-amenință... Înseamnă că te simți cu musca pe căciulă, dom' inginer ! Crezi că eu mă intimidez atît de ușor ? De colindat ai colindat ? Da, nu poți nega ! Deci, atitudine mistică, foarte clară... De întîrziat ai întîrziat o noapte la cabana de pe Cristianul Mare, cu fata aceea de liceu ? Ai întîrziat, nu poți nega ! Deci, după misticism, imoralitate. Și-acum, vrei să mai dai lecții altora ?" gîfîi Teodor Moraru, după ce-și măcină toate vorbele amenințătoare. „Măi, nemernicule ! îi șopti, rece, stăpîn pe sine, Veanu. De-aia te-ai dus tu aseară la Letiția, să tragi fetele de limbă ? De unde dracu ai învățat tu morala asta ? Atîta ți-e toată dragostea pentru fata asta cumsecade ! Și ea, nefericita, vorbește despre tine ca despre un idol. Tu, idol ! Măgar, nu idol !" încheie el tăind aerul, a silă, cu mîna dreaptă. Tonul șoptit, rece, sentențios, îl scoase și mai rău din sărite pe Teodor : „Să nu mă lei tu pe mine cu injurături măgărești, că te bag undeva ! Ți-am făcut ceva ? Da, nu te uita așa ponciș ! Ți-am cerut eu ceva ? mai îmblînzi tonul cînd văzu mutra indignată, furioasă a inginerului. Ți-am adus doar aminte că ești obligat de birou să lucrezi împreună cu mine la darea de seamă..." „Da, ai ținut să-mi aduci aminte că secretarul nostru actual e un tras-împins, un tîrîie-briu, un proprietar de vorbe și de indicații generale. Deci, la alegeri, ar trebui neapărat schimbat!... Și cu cine? Bineînțeles, cu tine, că ești maistru, c-ai fost muncitor. Așa-i ? El, află Teodore, că și eu am fost muncitor, știi tu bine, tractorist, om de tăvăleală, sobolul pămîntului... De-aceea, pînă mai sînt eu în uzina asta n-ai s-ajungi tu secretarul UTC-ului în veci amin !" „Dar ce ? se descumpăni Teodor, în fața acestei sentințe tăioase, căzută ca o ghilotină peste aspirațiile sale secrete. Ce, ți-am spus eu că vreau să ajung secretar ? Ți-am cerut eu ceva ?" „Nu, nu mi-ai cerut decît să facem un tîrg : ca să faci tu în legătură cu intențiile tale ! O să te las să-l sapi în liniște, frumos, pe secretar, să te ungem pe tine șef. Așa-i ? Frumos tîrg, n-am ce zice, Teodore ! Tîrgul dracului !..."

Spre seară, cînd cele două fete intrară în garsoniera lui Veanu, bradul rămuros, cu cetină grasă, era așezat pe stativul masiv, bine uscat, de anul trecut. Becurile colorate, poleiala argintie, luminările și artificiile așteptau într-o cutie lunguiață, pe care inginerul o dădu jos de pe dulap. Două geamantane, destul de mari, ca de comis voiajor, așezate tot pe dulap, îi reținură atenția Eugeniei : „Măi, dar mare gospodar te-ai făcut, Veanule ! Nu știam că ești un om așa de practic", se miră în gura mare Letiția, s-o auză bine prietena ei cea neliniștită, care nu reacționa însă la aceste vorbe. Se uita curioasă, ca pierdută, la mobila nouă, la toate lucrurile acelea îngrijite și ordonate de mîinile iubitului ei, la pozele de familie atîrnate pe pereți. Un univers nou, o lume mai proaspătă, mai intimă decît cea alcătuită din mobilele vechi, hodorogite, ce populau chilia Letiției, o întîmpinau aici cu o dragoste secretă, cu o respirație proaspătă, pe liceana aceasta devenită, prematur, o candidată la măritiș. Letiția, observînd curiozitatea concentrată a prietenei sale, începu să facă pe invidioasa, dar numai atît cît i se păru ei că se cuvine unei țărănoaie serioase : „Vezi, Jenico, de ce te invită să te muți la el ? Ca un veteran ce este, în cîmpul muncii, bineînțeles, și-a cumpărat mobilă nouă, mobilă stil, nu ca mine, că dorm printre gioarsele alea de pe vremea lui Anton Pann !" Veanu sesiză repede direcția în care băteau spusele consătenei sale. N-avea ce să-i reproșeze. Ea îl uimea însă mereu cu amestecul acela secret de bun simț și de vicenie țărănească. Vorba lui Anton Pann, care cîntase în strana din biserica brașoveană a Scheilor era însă, pentru el, iarăși neașteptată, surprinzătoare. „Dar de unde pînă unde, Letițio — zise Veanu, întorcîndu-se din bucătărioara lui cu trei pahare pe o tavă — de unde ai descoperit tu că mobilele din trusoul tău au valoare istorică, adică sînt de pe vremea lui Anton Pann ?" „Dar ce, nu sînt ?" se uită într-un fel curios la el Letiția. Ea băgă îndată de seamă că pe tava lui Veanu nu se aflau decît trei pahare. „Vasăzică — își spuse în gînd fata — pe Teodor nu l-ai chemat, cum ai promis aseară. Iar el nu mi-a dat azi nici un telefon. Te pomenești că la ședința aia a voastră v-ați certat..." După ce împodobiră frumos pomul, fetele se așezară în jurul mesei, încărcată de inginer cu checuri și cozonac, cu portocale mari, merline, care se vîndeau în zilele acelea, din preajma Anului nou

1973, pe la toate colțurile de stradă. Vinul turnat în pahare, primit de inginer de la soră-sa, Lucreția, își schimba mereu culoarea, după jocul becurilor înșirate pe cordonul electric, în crengile cu miros puternic de pădure, de munți înzăpeziți. Cînd inchinară, în sfîrșit, cu o voioșie solemnă, sărbătorească, Letiția se grăbi să-l întrebe pe consăteanul ei : „Veanule, ce crezi, Teodor o să întîrzie mult ?" „Nu. Nici nu vine". „De ce ?" „Nu l-am chemat. E un măgar..." Eugenia se sculă în picioare, ofensată, în timp ce Letiția, palidă, arătă că știa, ca și altădată, să se stăpînească, „Da, continuă inginerul, e un măgar, ca să nu zic ceva mai urît. Aseară a venit la voi numai ca să vă tragă de limbă. Să afle dumnealui de ce-am întîrziat eu de la uzină, de ce-am fost înzăpeziți la cabană, de ce-am colindat în seara de ajun ! Numai de-aia a venit, Letițio, să-și stringă un capital murdar..." Socotindu-se admonestată, expusă unor judecăți grave, fata voi să-l împiedice la timp din pornirea aceea nervoasă, neiertătoare. „Nu e-adevărat ! se răsti ea. Spune tu Jenico, a venit să ne spioneze ?" „Nu, se grăbi să-i ia partea, Eugenia. A stat frumos de vorbă cu noi. E un băiat politicos. Află, Veanule, mai politicos decît tine !" „Vă mulțumesc, fetelor, își luă iar platoșa sa de ironie inginerul. M-am lămurit cu metodele lui de lucru. Cu voi, politicos, cu mine, murdar ! Cu voi, povești nevinovate, iar mie îmi toarnă lături în cap ! Așa prieten, mai bine lipsă !" Cuvintele lui, însoțite de gesturi sentențioase, o năucră pe Letiția, o făcură pe Eugenia să ceară explicații. „N-are rost să mai intrăm acum în toate dedesubturile. Parcă l-a apucat strechea, vrea să ajungă șef. De aceea, pe tine Letițio, mi-a spus că te cunoaște, și-atîta tot ! Iar eu am ajuns în ochii lui un mistic și un imoral..." Fetele, ca la un semn nevăzut, se așezară îndată pe plins, semn că Letiția îl iubea cu adevărat pe Teodor. Eugenia era speriată de noile încurcături. „Hai, nu bocîți, se oțări la ele Veanu. E păcat să spălați în lacrimi curate sufletul unei lichele !" „Nu-i adevărat, Veanule, suspină Letiția. Îl cunosc, îl iubesc, crede-mă, poate c-a fost o supărare de moment, cine știe ce i-ai spus tu, de-ați ajuns la asemenea vorbe..." „Că îl iubești, nu mă îndoiesc, Letițio ! Nu știu dacă te iubește și el pe tine. Asta e întrebarea..." „Dar ce ? sări fata. El nu s-ar îndoi la fel ca tine ?" „S-ar putea, Letițio, răspunse calm inginerul. Numai că el nu-și pune întrebări, nu se îndoiește. Întrebarea e semnul oamenilor normali, sănătoși și cinstiți, a prietenilor, dacă vrei tu... Dar Teodor nu se întreabă, nu se îndoiește, el însinuează, el dă sentințe... Severe, implacabile... Vezi, abia acum îmi dau seama cît de mult îl iubești, și asta mă sperie... Ce să-ți spun, prietenă dragă ? Iubește-l, e

---

teatru t

Romulus cel Mare

Creație de prestigiu a Naționalului bucureștean, „Romulus cel Mare", laureat cu premiul pentru cel mai bun spectacol la a doua ediție a Colocviului de la Galați este un spectacol de succes. Pornind de la textul omonim și sfîrșind cu o distribuție de răsunet. Speculînd însă și o anume concepție ilustrativă despre spectacolul teatral. Piesa lui Fr. Durrenmatt, parabolă poematico-filosofică asupra sensurilor morale ale civilizației omenești oferă, în pofida clasicizării sale rapide, posibilități moderne de interpretare. Drama sau mai degrabă comedia decăderii unui imperiu abstrus al cărui liant a devenit în ordinea temporală revolut și meschin, este, totodată, și a acestui personaj investit cu toate atributele unei conștiințe moderne dar, paradoxal, nu nefericite. Raționalismul, înțeles aici ca orizont al lucidității ironice, benefic prin deschidere și toleranță, își găsește întruchiparea în figura ultimului împărat care pecetluiește istoria Romei. Sacrificiul său voluntar și, prin el, al imperiului care l-a produs, este departe de a fi o cădere. Este, dimpotrivă, un act justițiar, expresie a solidarității nu față de necesitatea prezentă și restrictivă, nici în raport cu o utopică fericire viitoare, imagine subiectivă a egoismului refulat, ci cu destinul istoriei omenești. Cumpăna dintre bine și rău, dezechilibrată în favoarea celui dintîi termen, așteaptă un nou reviriment. Regizoarea Sanda Manu a transpus astfel semnificația mesajului. Punînd între paranteze ceea ce depășește cadrul problematic manifest pentru a reliefa structura personajului central. Fiindcă spectacolul poate fi considerat și ca un recital în care artistul poporului Radu Beligan (Marele premiu al Colocviului) dă întreaga măsură a talentului său. Umorul subțire, de factură intelectuală — în nota dominantă a reprezentației — constituind mijlocul principal prin care actorul-personaj cucerește aplauze. În decorul baroc, imaculat, al decrepitudinii instituționalizate, celelalte apariții sînt prezențe fugare, mai slab conturate. În rolul lui Cezar Rupf, Marin Moraru creează involuntar un comic de situație. Un Odoacru cu momente de plenitudine dar și de surprinzătoare stîngăcii — Gheorghe Dinică. Deși cam șarjat, cuplul celor doi valeți, Achilie și Pyramos, în interpretarea lui Mihai Mălaimare și Radu Gheorghe, vivifică ridicolul atmosferei. Tamara Crețulescu aduce în scenă cu intuiție acel necesar accent de candoare și sensibilitate pe care-l reprezintă Rhea, fiica lui Romulus. Bun, de asemenea, Alexandru Georgescu în rolul lui Spurius Titus Mamma. Simona Bondoc, Nicolae Brancomir, Grigore Gonța, Mihai Fotino ș.a., au însoțit firesc recitalul actorului Radu Beligan în acest spectacol reprezentativ pentru Teatrul Național din București.

Valentin Dumitrescu

film f

Selecție „naturală"

Impresiuni mai clar de lună. În cea de a doua săptămînă de la apariția pe ecrane, rulează cu sala plină, chiar numai titlul, promițător de senzații și aventură, atrăgînd publicul. Genericul, exploziv în galben crom, într-o grafică incendiantă, naștere un debut de încordată atenție. Efectele împușcăturilor sub clar de lună sînt eficiente și promițătoare. Acțiunea își continuă desfășurarea firesc, pînă cînd, pe nesimțite, spectatorul se simte obosit de așteptarea scenelor „tari" pe care le spera. Mobilul „vînătorii" banditului Olteanu, a unei anchete întreprinse sub conducerea unui experimentat colonel de securitate, este defectuos din piecare. Urmăritorii au prea mult timp la dispoziție, cel puțin aceasta este senzația creată de comportamentul lor, folosesc mitraliere, revolvere și grenade, ca într-un masiv atac belicos, întreprins pentru capturarea unui singur om. Eroul care conduce ancheta, (interpretează Ion Besoiu) își face apariția într-un costum gri-bleu, cu o tăietură impecabilă (excelent croitorul); acțiunea se petrece în 1947), rămîne întotdeauna cu dunga pantalonilor perfect călcată, indiferent de ascensiunile dificile pe care le execută prin pădure, în căutarea infractorului, prezintă elegante combinații de albastruri palide, veste și cămăși cu gulerul scrobit (ca o reclamă a unei case de modă, probabil fără știrea lui Petre Sălcudeanu sau a regizorului Mircea Mureșan), o ținută „comme il faut". Ca Luca să participe la urmărire se inscenează o crimă, deloc necesară, dar trecută în program, apoi cu vederea. Iar împușcăturile — scopul în sine, parcă — sub clar de lună sau în toiul zilei, sînt zgomotoase, îmbelșugate și evident inutile, ca într-un joc de copii. Povestea este convingătoare numai prin scenele ei autentice, pline de haz, adesea, prin atmosfera locului în care se desfășoară, și anume un sat din sudul Transilvaniei. Aici și scenaristul și regizorul operează perfect. Antenele publicului sesizează îndată valoarea și recompensează oferta cu apreciere. Se realizează astfel o selecție de la sine, între scenele bune ale filmului, solide, cu adevărată încărcătură emoțională, cu adevărat mesaj umanitarist și cele care constituie o simplă umplutură cu împușcături. Toate scenele din sat sînt de o rară calitate : cimitirul (filmat deosebit de frumos), interioarele și exterioarele caselor, adepții cuvîntului lui Iehova, discuția cu Aron-bătrînul (Amza Pellea vorbește neaos ardelenește), atmosfera din tîrg, travestiul lui Achim în pădurar, la moară, toate replicile și gesturile „smecherului de oltean" (Mircea Diaconu), invitata măruntă, traistele cu merinde, trenul cu vagonul comun, ibovnica satului, tobosarul satului etc. Aceste imagini ale filmului, care aveau rolul de fundal, de culoare locală, sînt atît de bine surprinse și redate încît constituie o desfășurare aproape liberă de subiectul propriu-zis, ca un film fără text, fără dialog, dar foarte expresiv. O peliculă **Fuji** — color (imaginea Dan Niculescu) asigură nuanțe armonioase, prin care artiști încercați, un scenarist și un regizor de primă mînă, încearcă un film polițist, fără ca el să fie top-ul cartierei lor. Finalul în care obiectivul se plimbă deasupra pădurilor este odihnitor, topind în culoarea liniștitoare, proaspătă, întreaga poveste.

Corina Cristea

televiziune tv

Emisiuni și reporteri (II)

Continuăm a propune cititorilor noi nume de reporteri TV a căror profesionalitate este bine verificabilă pe micul ecran.

● **Andrei Bacalu** este o prezență cu totul remarcabilă fiind cunoscut în rîndul telespectatorilor ca realizator al unor emisiuni cu caracter de informare științifică. Avînd o formulă aparent simplă, aceste emisiuni, cunoscute și sub titlul : „Mai aveți o întrebare ?" se remarcă atît prin ținuta științifică cît și prin efortul de-a se situa la nivelul interesului și înțelegerii telespectatorului. În postura de mediator între public și savanți, Andrei Bacalu propune întotdeauna emisiuni interesante, dinamice : din tematica unei emisiuni Andrei Bacalu știe să întrebe exact „ceea ce-l interesează pe telespectator", „Emisiunile Bacalu" reprezintă puncte de interes în programul TV de apropie un deceniu.

● **Pe Ilie Ciurescu** memoria telespectatorului îl reține drept un avizat comentator al actualității externe (să ne amintim reportajele realizate — prin interviziune — cu ocazia vizitelor tovarășului Nicolae Ceaușescu pe itinerarii ale păcii și colaborării, prilej cu care reporterul a realizat ample și competente emisiuni. De remarcat, ținuta, sobrietatea și siguranța cu care a realizat și alte comentarii și cronici ale actualității externe.

● **Viorel Grecu** se numără printre realizatorii emisiunilor literar-artistice („Revista..." și „Atelierul de creație") în cadrul cărora a realizat memorabile interviuri cu oameni de litere (să ne amintim interviurile cu Marin Preda și Ioan Alexandru). Aceste interviuri nu rămîn numai niște momente interesante, apreciabile în spațiul emisiunii. Reporterul ambiționează să realizeze niște dialoguri „esențiale" despre probleme esențiale, pornind de la întrebări care vizează esențialul. Dialogul pe care îl întreține Viorel Grecu cu multă sobrietate și înțelepciune, are grijă să-și mențină interlocutorul în sfera esențialului, de aceea de cele mai multe ori pelicula care fixează aceste interviuri rămîne document de istorie literară.

● Dacă concursurile organizate de radioteleviziune au succes la public, dacă pe scenele și în sălile de concurs plutește o atmosferă fierbinte de întrecere ș.a.m.d. acest lucru îl datorăm negreșit lui **Ion Mustață**, al cărui stil de prezentator și realizator de concursuri cu public se dovedește pînă la ora de față inimitabil. Mereu în vervă, într-un permanent dialog cu scena și sala, pe fază la toate „întorsăturile" unui concurs, entuziasmat sau abătut, în funcție de răspunsurile concurenților, Ion Mustață participă efectiv la desfășurarea concursului, fapt esențial pentru un prezentator.

● Reportajele poetului **George Țărnea** sînt frumoase, în sensul că uneltele poetului se simt peste tot de-a lungul reportajelor. Comentariul dens, încărcat de metafore, unda puternică de lirism sînt calități indiscutabile, concurențe serioase ale imaginii propriu-zise. Reporterul știe să-și reprime excesul de personalitate astfel că, pe ansamblu, reportajele lui George Țărnea rămîn memorabile (să reamintim reportajul „O zi în Țara Zarandului").

Mircea Florin Șandru

dreptul tău, e soarta ta ! N-am eu căderea să mă amestec. Poate că la focul ăsta curat, al dragostei tale, să se topească, să se curețe murdăria din..." „Ești prea sever, Veanule, îl întrerupse Letiția. O să mă duc la el chiar acum, ai să vezi, n-a fost decît o rătăcire de moment... Dacă își cere scuze, deși recunosc, e orgolios, n-o să primească ușor, o să-l ierți, o să vă împăcați ?" Implorarea ei avea ceva atît de cald, de curat, încît inginerul se simți deodată vinovat, se mustră că-și dăduse drumul la gură. Cu atît mai mult cu cît sughițurile repetate din plînsul Eugeniei, solidară în suferință cu prietena sa, dovedeau că Veanu deschisese, în felul ăsta, o rană nouă, usturătoare, în ființa fetei, și așa pusă la grea încercare, încordată la maximum. De aceea, se grăbi să schimbe tactica : „Îmi cer scuze, fetelor, că v-am supărat atît de rău... Nu trebuia să-mi descarc sufletul, așa, prostește, ca între băieți... Poate ai tu dreptate, Letițio... O fi fost și la el ceva spontan, de moment, o răutate trecătoare... Dea sfîntul să ai tu dreptate... O să vedem... Ca dovadă, însă, că n-am nimic de împărțit cu el, uite, spune-i te autorizez s-o faci cînd vrei tu, chiar și-n seara asta, spune-i că sînt gata să mergem cu toții, da, împreună, la petrecerea de revelion de la uzină..." „Eu acolo nu mă duc !" sări Eugenia, terminîndu-și brusc lacrimile, de parcă și le-ar fi drămuit, și le-ar fi gospodărit anume să țină numai pînă în punctul acela al discuției. „De ce, Jenico ?" o luă la întrebări imediat Letiția, și ea fără o lacrimă în ochi. De ce să nu vii la o petrecere tinerească ? Mai ales că mergem împreună... Uite, eu mă și grăbesc la Teodor, să văd ce s-a întîmplat cu el... De ce s-o fi purtat așa, ca un zăpăcit ? Ne vedem, Jenico, acasă, ți-ai luat cheia, nu ? După ce vă depuneți actele la primărie, te las să te muți aici, la Veanu. E mai frumos ca la mine, recunosc, întinse ea vorba, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic neplăcut în seara aceea. Știi, Veanule, la ce m-am gîndit ? Că Jenica ar putea face liceul seral aici, la uzina voastră... Dacă se va învoi maică-sa..." „Bine, Letițio, o să vedem, conveni inginerul, bucuros că se salvase, pînă la urmă, din încercarea asta. Se vedea, încă o dată, limpede de tot, că nu cunoștea bine sufletul tainic, generos și contradictoriu al femeii. Mai avea încă destul de învățat, destul de pătimit, pînă să-i cunoască, să-i înțeleagă toate ascunzișurile, toate hieroglifele, atît de greu de descifrat. De îndată ce plecă Letiția, cînd nici nu ajunse bine jos, Eugenia se agăță de gîtul lui și începu să-și ceară iertare pentru plînsul răsucit, nervos, izbucnit din motive nelămurite. Și totuși, dincolo de-acest sentiment de vinovăție, stăruiau în sufletul ei neliniști mai adînci : „Crezi, Veanule, că bătatul ăla, Teodor, chiar vrea să ne facă de rîs ? Are ceva cu tine ? E invidios pe dragostea noastră ? Ce crezi tu, spune-mi sincer, ce e de făcut ? Dacă lese un scandal public, nu-mi rămîne decît să mă spînzur..." „Prostie curată ! se grăbi s-o descurajeze el. Ce scandal? Și de ce ? Pentru că m-am îndrăgostit de tine ? Nu sîntem, fată dragă, nici primii, nici ultimii, care nu vor și care nu pot aștepta zece ani ca să recunoască deschis că se iubesc. Tu crezi ?" „Cred, dar..." se întrerupse singură. „Important e să crezi, apoi ne descurcăm noi. Credința, nu-i așa, mută munții din loc ! Ți-am spus : ne facem formele, ne căsătorim, nu mai întrebăm pe nimeni... Uite, chiar mîine o să mă învoiesc de la șeful, și mergem acolo, la doctor. Ai buletinul de biroul populației la tine ?" „Îl am, confirmă fata. E în poșetă..." Semn că nu se mai opunea ideii de a-și lega pentru totdeauna, în fața lumii, viața, numele și soarta de viață, de numele și soarta lui Octavian Borcea, inginerul ăsta incomod, frumos, delicat și dur în același timp, care n-avea nimic de actor în el. „O să-i scriu mamei, se consola Eugenia, dar numai după Anul nou, să nu dea năvală mai repede cu scandalul..." Bine, să-i scrii... O voi ruga și eu pe Letiția, să-i ticluiască și ea o scrisoare frumoasă, liniștitoare. După ce ne ies formele, după ce ne punem pirostriile, cum se zice pe la noi, poate să dea năvală cît vrea... Sau, și mai bine, o să fugim noi la ea, la Tîrnăveni... Ce zici ?" „Nu mai știu nici eu cum e bine, nu mă întreba..." se scuză fata. „Dar pentru ce, Jenico, e maică-ta atît de bănuitoare cu tine ?" Ea se înroși toată, își propti fruntea de pieptul lui lat, bine arcuit, murmurînd înfundat : „Sînt fată din flori, Veanule... Mama se teme să n-o pățesc și eu ca ea... Judecă-mă, batjocorește-mă, fă-mi ce vrei. Acum sînt a ta, numai a ta..." Inginerul se grăbi să-i întindă paharul de vin, ca nu cumva s-o apuce iar plînsul. Numai că ea, ca prin farmec, nu mai plînse deloc. Poate nu mai avea lacrimi, poate le cheltuise pe toate. Se scufundă, ca hipnotizată, în ochii lui obosiți, cu priviri întrebătoare, neliniștite. Arăta exact ca orice fată care se decide să aleagă definitiv, nu pentru cîteva zile, între maică-sa și un băiat oarecare, abia cunoscut, plin încă de ascunzișuri, poate chiar de prăpăstii, pe care ea nu știa dacă va reuși să le descopere vreodată. În schimb Veanu primise vestea despre sorgintea fetei aproape amuzat. Se controlă, desigur, atent, să n-o supere cumva, să n-o atingă nici cel puțin cu o nuanță de ironie, periculoasă, în asemenea ocazii, ca vitriolul. „Sper, sînt convins că nu te mai îndoiești de dragostea mea... Cum aș putea să te judec ? De ce ? Pentru că te-ai născut ? Dar asta, draga mea, a fost norocul meu, crede-mă ! Nu pot decît să binecuvintez florile din pragul acela de primăvară — te-ai născut în februarie, nu ? — care au împodobit lumea cu tine ! Și ce rău ți-aș putea eu face, pentru tot binele ăsta ? !" „Acum, zise ea, îmbrățișîndu-l cu lăcomie, cu o senzualitate disperată, de parcă nu l-ar mai fi întîlnit de luni și ani în șir, singurul rău ce mi l-ai putea face, Veanule, ar fi să-l lași pe Teodor ăsta să ne batjocorească... Fă ceva, împacă-te cu el, nu te ambiționa degeaba ! Mi-e teamă, totuși, de gura lumii, de bîrfe și de șușoteli. Știu cît a suferit biata maică-mea din pricina lor... Adevărat, și ea este puțin vinovată, are o gură cît zece..." se trezi gata de confesii, dacă nu chiar de o mică bîrfă, femeia din ea. Veanu, mobilizat pînă la încordare de îngrijorările ei, nu ezită însă mult. Îi acceptă propunerea : „Bine, fii liniștită, se vor lămuri toate, n-am nimic cu el, ți-am spus..."

(Fragmente de roman)

patrel berceanu

Sisif, jurnal

V. nu mai am timp
să mă ocup de copil

dar nici să mai uit
ca în atîtea dăți
o floare fragedă
semn de carte într-un manual
despre fericire

VI. uneori o pasăre mi se așează
pe umărul rămas
liber
e prietena mea
atunci îmi dau seama
că greutatea bolovanului
este o glumă.

Arc-en-ciel

aceul acaului meu
și-un continent de păuni
își risipesc canturul în ape
sufletul rotund al stelei apex
se-ncuviințează pe-aproape.

Promisiune

n-o să mă vedeți vreodată
cu brațul plin de iarbă
astimpărînd înfometate
baturi de automobile

totuși se spune că aș fi rămas
același naiv
poate unde nu cred că e mașină
găsește singură drumul
spre o fîntînă cu ciutura
veche

Ce dacă

nu e puțin lucru
să fii tînăr de bună seamă
dacă ești contemporan cu moartea
ce dacă ești mai frumos
cu o inimă
cînd vezi cum intră în lume zorii
cu veacul legat de picioare
dar tu să ai gleznele
numai de iarbă atinse
puțin lucru nu e
încredințat fiind de onestitatea sirenelor
și a tramvaiului
să trăiești prin mila cîntecului de ciocîrlie.

în sus, pe scocul sulinei

pavel perfil

Cîntau bărbații, iar cîntecul umplea malul de flori mari, aspre și țepoase. Urca aidoma volburei pe lujerul de floarea soarelui. Șarpele care se înalță sub fluierul magic. Vinul vechi care te duce pe căi alunecătoare. Surparea malului mîncat de valul apei. Cîntau bărbații în umbra dimineții, acolo unde ceața mai scobea cupe lăptoase. Sub plopișuri, sub sălcii, ștergîndu-se de iarba încă verde-grasă, barca lor cu trei rînduri de rame.

Năvodari ar fi trebuit să fie, dar nu erau. Oameni de pus taliene în ape adînci, de cristal. Au fost. Bărcagii pentru trecut o mare sub furtună și nicidecum scocul îngust al Sulinei. Bărbați despre care se spune : cînd se întîlnesc doi și au o litră de răchie fac un cor. Dar nu erau nici asta. Erau prea tineri și prea senini și prea urcau fluviul măturat de scame lăptoase.

Luni dimineața, septembrie 196... Stau la cîrmă — al treisprezecelea, cum ar fi. Șase în cămăși, șase în flanele de lînă. La Ceatal cei cu flanele vor trece la visle.

Primii șase în cămăși : sudoarea vine din părul de deasupra frunții, se prelinge pe nas, apoi picură între crevace. Dacă îți palmele căus un minut-două stringi atîta apă cît să-ți speli mîinile înainte de a le pune pe visle. Stamba în carouri, panamaua izabel lipite de spinarea udă leoarcă. Te oprești o clipă, stringi în ispol două înghițituri de apă apoi, din nou, în rînd cu ceilalți, la drum. Cîntă, iar saliva e în jurul gurii ca sacizul, pe arcuș. Mîinile. Palmele cu monturi, coline Beștepe, cîncl ghebe la scara palmei. Amprentele — tranșee pentru cătranul marangozilor și gudronul împletitorilor de vîrșe. Cizme spălate înainte de a te urca în barcă — da, bărbații bat drumul orașului.

Stau la pupa și ascult. Din cînd în cînd curelele ramelor scîrțîie, ceva din scîncetul cocorilor înălțați de plecare. Apa clipocește surd sub carena de stejar. Valuri albe spală malul înierbat. Întreg fluviul petrece ca în ajunul unei mari despărțiri. Oh ! Dimineți de cristal. Dimineți pentru bărbații tineri în cămăși de stambă.

Ce simplu e cînd obosești muncind. Nimic nu-ți încarcă sufletul, senin și cumsecade rupi pîinea și nu tresari cînd cineva îți spune bună ziua. Mîncați întîi voi, cei cu flanelele pe voi. Chemați-i apoi și pe ceilalți. În timpul ăsta doar apa, malul și plopii stîrnesc ecou — caligrafia păsării în oglinda lacului vrăjit.

La Ceatal, obosiții, transpirații și flămînzii iau locul celor în flanele. Malurile se umplu din nou de flori mari, aspre și țepoase. Se apropie orașul... Un oraș pentru Alexa Hariton, Alexa Ion, Alexa Petre, Chirilă Pavel, Chirilă Petre, Chirilă Ilie, Nepohoda Bartolomeu, Nepohoda Gheorghe, Nepohoda Vasile, Tîngire Petre, Tîngire Lazăr, Tîngire Traian. Un oraș pentru primii trei din Crișan, pentru neamul lui Chirilă din Gorgova, pentru Nepohoda din Caraorman, pentru băieții lui Tîngire din Ilgani. Numai eu eram veneticul. Copilul, piticul, absentul, inutilul cîrmaci.

Cînd șase bărbați tineri trag la visle, cîrmaciul e o povară. Atunci e dator să cînte. Să urce cîntul — privighetoare printre vulturi. Aripă lîngă aripă, să spargă valurile, să facă din firul văii clopot de aramă.

II

S-au despărțit de fluviu pentru o lună, apoi la două luni o data mai visleau. Îl vedeau de departe — pîrtie de argint viu, biciuită de vînturi, încrețit ca brîul de la podioveca credincioșilor. Oftau serile în baracă. Cîntau, își dregeau hainele murdărite peste zi. Răsuna baraca sub cîntul lor, aidoma unui rug înalt din stuf de plaur. Noaptea se mai trezea cîte unul vislind la vale, pe scocul Sulinei. Dar rămîneau, continuau să rămînă pe colina aceea ridicată cu o suliță deasupra Tulcei.

„Mai stăm ?" se întrebau.

„Mai stăm", își răspundeau.

În martie au plecat din nou acasă. Tot cu barca aia cu trei rînduri de rame. Era vremea scrumbiei. Mai puțină pe Sulinei, mai multă pe Sfîntu Gheorghe. Dar și pe Sulinei satele trăiesc așa cum se cuvine momentul.

„Rămîneți acasă", au zis ăi bătrîni — Alexa, Chirilă, Nepohoda, Tîngire. „Lumea cîștigă cincisase mii pe lună în vremea asta, iar voi v-ați ales cu un radio și un rînd de haine. Orașul, fir-ar mama lui să fie. Fetele, io-tă-le, vor să vină și ele după voi".

Aveau dreptate — n-aveau dreptate. Aveau : satele se nacau ca papura în august, cînd scade apa, iar nămolul e numai crăpături. Vlaga lumii — tinerii — urcă în bărci, în vapoare și pleacă. Alde Nepohoda au treizeci de porci în baltă, cine-i mai hutrumă prin hătișuri ? N-aveau dreptate : orașul avea nevoie de oameni pentru uzinele care se ridicau. De unde să vină acești oameni : din Neamț, Botoșani, sau Apuseni ? Veneau și de acolo, puțini, cîțiva și pentru scurt timp. Pentru că și-n Neamț, și-n Botoșani, și-n Apuseni se construiesc uzine. Și acolo e nevoie de oameni. „O fi — zic tații, unchii și cumnații, da ce facem, că de atîtea uzine lumea mănîncă conserve și pește congelat. Acolo o să ajungeți — la pește adus de la mama dracului și ceapă stoarsă de apă".

Aveau — n-aveau dreptate. Băieții îi ascultau, n-aveau ce face. Cînd să dea un răspuns — n-aveau cuvinte. Își lipeau bărbia de piept, ochii în podele. Un „Mdaa" spus cu o jumătate de gură, care putea să însemne orice : și da și nu și mai vedem noi. Au trecut cinci ape și vor mai trece cinci peste casele bătrînilor, dar, e lucru știut, oamenii nu se vor clinti din loc. Nepohoda ăl bătrîn are casa lîngă o dună de nisip. Îi intră piatra în blîde, vulpile din strejărișuri i-au căsăpit jumătate din găini, apa o aduce toma din Litcov, de la trei kilometri, cu catirul, dar n-ar pleca de acolo nici tăiat. La ăia cu prea multă apă sub case necazul e altul. Dar și ei se țin locului, ca bacteria de rădăcina mazării. Au — n-au dreptate bătrînii din partea aia a apelor ?

III

Toți doisprezece s-au întors la Tulcea. Prima dată cînd au venit cu vaporul. Începuse campania scrumbiei — încercaseră ei să-și explice această ciudată despărțire de sat —, era mare nevoie de bărci mari, cu trei rînduri de rame. Loc pentru un rînd de setci, loc pentru peștele prins, basca cei doi oameni care trebuie să se fițiie de colo-colo. Dar nu era numai asta. Conceau cu toții un gînd mai acru. Sindicatul și U.T.C.-ul de acolo de la șantier promiseseră locuri la cămin. Baraca urma să devină doar vestiar, magazie de scule și alte cele. Ei, din cauza asta, barca cu trei rînduri de rame, barca cu miros de plecare, nu-și mai aveau rostul. O clădire din chirpic, cărămidă, sau pămînt prins în țesătura parîlor e făcută să țină mai mulți ani — zece, o generație. Și, pe urmă, mai era ceva : Nepohoda și Chirilă s-au înscris la un curs de calificare. Nu mai visleau pămîntul, subpămîntul, învățau să lege fier pe fier și să facă o mașină. Cu asta i-au impuns și pe ceilalți șase : Tîngire și Alexa. Au intrat în echipa unui meșter sudor. Sulinean, deci tot de pe acolo.

Făceau, dregeau, căutau justificări. Culegeau ziua „probe" pentru sfada de noapte, în vis, cu bătrînii : „Sulinean, deci de pe aici". Sau „Să faci motoarele să meargă, așa ca alea de la stâvilarele de pe Litcov". Ciudat, tații, unchii și cumnații tăceau. Acceptau plecarea bărbaților tineri ? Puteai crede orice și, mai ales asta în primul rînd.

Prin '71 unul din Chirilă și-a găsit o fată. O cunoscuse mai demult, de cînd cu plimbarea în bărcile de oraș, dar abia acu a găsit-o. S-au mutat la două camere și, cu ea s-a mutat și din șantier. Combinatul de alumină urma să intre în lucru. Era nevoie de lăcătuși. Fata, tot lăcătuș, s-au dus într-acolo. Om bun, cumsecade, meseriaș proaspăt, școlit — l-au primit cu brațele deschise. Ăsta a fost începutul. Fărîma de timp în care rîzi în dungă să vadă lumea că ai trecut un hop. Dar cîte gînduri nu ți se adună-n cap și nu dau în clocot ? Ai tăi mai sînt acolo, în grinduri, nu i-ai văzut — descoperi surprins — de vreo șase luni. Ăla s-a însurat, noi ce facem? Auzi, cu casele se stă mai prost. Nu-i nimic, îți cumperi pe bani, pe credit. Descoperi — iar surprins — că un anume gen de casă îți face cu ochiul. Nu aia din baltă, săltată pe pari din salcîm dați cu catran. Stau bătrînii acolo, nu zici că nu stau, dar aluneci puțin cu gîndul și lese că hurdughia săltată-n pari e un fel de mic muzeu al familiei. În dosar, cînd e să intri în partid, scrii că tata e pescar — muncitor ? țăran ? ceva mai pe la mijloc — iar tu, lăcătuș, sudor. Muncitor, sigur, muncitor. Om al orașului, om de uzină. Atunci te întorci un pic în urmă și vezi ce lung, ce greu, ce impovărător a fost drumul. Distanța dintre cuvinte e așa, chestie de dosar, dar dincolo de ea ? Ți se mai par pescarii un muzeu viu și în aer liber ? Ce greu e să dai un răspuns. Oh !! Ce greu e să dai un răspuns cînd îți amintești ce frumos cînta odată scocul de lut al Sulinei. Și bărbații tineri în cămăși de stambă, și barca cu trei rînduri de rame, și urcarea — impresionantă urcare — pe pîrtia apei.

„În concediu mă duc să repar casa bătrînului" — îl auzi. Au trecut cinci, șase, zece ani, multe, atît de multe s-au schimbat, dar casa aia — șaișe, șuie, reumatică — trebuie neapărat reparată. E bine să ai unde merge după ce ai coborît scara blocului.

gabriel chifu

Septembrie

Miros de fum, de aur topit, de cocori.
Ca un cocoș sălbatic mustul
cîntă și zboară peste oraș șuierînd.
Un singur bob de grîu
umple hambarul.
Din cauza fructelor satul ca un rug aprins
luminează pînă la mari depărtări
în trecut și în viitor.
O albină în loc de polen cară sub aripă
cîmpia.
Alături de mine o femeie tînără
cu o pădure arămie își piaptănă
părul nemărginit, fabulos.

Septembrie sfînt, mi-aș da foc
ca să vezi tu să treci
nevătămat
dintr-un secol în altul.

Fără titlu

Fiecare cuvînt de îndată
ce-l pierd din vedere
devine obiect
care grăbit începe să rugineasca
devine vietate
care grăbită începe să sufere

rugină harnică — sufletul nostru macină
macină
inexistentul

la căderea serii voi ieși din casă
și aidoma mării
mă voi izbi de stînci și de țărmuri
mă voi sparge în mii de valuri
murind și născîndu-mă murind și născîndu-mă

Discotecă

Ca o sticlă de șampanie
explodează, se revarsă discoteca.
Tinerii de pe ring dansînd
se ridică deasupra orașului, —
în locul inimii ei au niște fluturi,
se înalță, se înalță,
nu știu cum o corabie nu a nimerit
în mare,
ci a ajuns în ochii lor lărgiți și plutește...

Cine mai poate azi să oprească
cu un trandafir o oștire ?
Toată noaptea o pădure
trece pe străzile orașului ca
o sentinelă sau ca o fantomă — în vreme ce

tinerii aceia dansînd,
încă mai dansînd se înalță se înalță,
n-au terminat dansul, dansează
nici nu observă cum acolo sus Orfeu
îi topește și apoi îi naște printre corzile
harfei :
sunete, cîntece miraculoase
susținînd cerul și stelele.

radio

Un reporter al simplității

De cîte ori duminica n-am deschis radioul pentru a ne întoarce iarăși și iarăși la vîrsta pasiunilor, fie că era vorba despre zmee propulsate cu ajutorul complicatelor motorase de producție proprie celor ce se bucurau de coada zmeului, fie că era vorba de colecționari pasionați de canari, monede etc. pentru a ne întreba, așa cum stă în firea omului, ce mai fac și alți oameni, cu ce-și mai petrec ei timpul liber ! Ne împlineam astfel dorința de a fi într-o zi de duminică un pic amuzați, un pic gînditori, un pic contrariați, dar fără îndoială îmbogățiți sufletește după ce vreme de-un ceas ascultam **Divertis-clubul**. Duminică de duminică, dădeam peste inflexiunile voioase, tinerești ale unui om ce părea că știe să vadă și altfel decît noi cele înconjurătoare.

Emisiunile lui Sergiu Deleanu cultivau cu multă pregnanță autenticitatea, pulsul adevărat al vieții și al trăirii. Dialogurile pe care le susținea erau atît de firești încît aveai senzația certă că nu există nici un fel de unealtă de transmisie, de înregistrare sau redare; ele păreau a se desfășura ca un joc de spirit între niște oameni care s-au cunoscut și se confesează fără false probleme, într-o adevărată dispută a inteligenței și a bunului simț. Vorbind cu simplitate despre fața mai puțin revelată a lucrurilor, avînd pasiunea descoperirii în însuși faptul comun a elementului de atracție, instruind într-o formă atît de plăcută încît nu era nici un efort de a reține cele ce auzeai de la emisiunile sale, Sergiu Deleanu avea delicatețea sufletească, farmecul personal al unui OM.

Mi s-a întîmplat ca după emisiunea realizată de Sergiu Deleanu și Tudor Liviu Somoilă la Bistrița-Năsăud să vizitez orașul și vreme de cîteva momente am avut senzația certă că-l recunosc de parcă aș fi trăit ani de zile acolo. Era meritul emisiunii de a-mi fi făcut dintr-un oraș pe care-l văzusem într-o singură după-amiază în vremea studenției un loc plăcut în care mă simțeam ciudat de plăcut, în care știam cu certitudine care sînt preferințele și obiceiurile oamenilor de aici.

Nu-mi puteam imagina că doar la cîteva zile de la întoarcerea mea de la Bistrița-Năsăud aveam să aflu că nu-l voi mai vedea pe Sergiu Deleanu, că nu voi mai avea altfel prilejul de a-mi comunica prețuirea decît prin acest ultim omagiu (fără ca el s-o mai afle vreodată) pentru dragostea lui față de ascultători, față de oameni.

Mîine, la ora obișnuită, „Divertis"-ul, va transmite ultima emisiune semnată de Sergiu Deleanu. Pentru că, deși suferise mai demult accidentul, emisiunea era deja gata. Conștiinciozitatea și talentul nu i-ar fi permis ca emisiunea să nu fie terminată mult înainte de transmiterea ei pe post. Ne vom minuna din nou de pasiunile oamenilor, ne vom îmbogăți cunoștințele dar ne vom simți triști și, fără îndoială, ne va cuprinde un mare gol.

Constantin Stan

plastică

Mihai Topa Constantin Nițescu

În holul Teatrului de comedie, Mihai Topa a expus o suită de lucrări de o generoasă sensibilitate. Repertoriul imaginilor pictorului este destul de diferențiat în ciuda faptului că ceea ce îi concentrează atenția cu precădere nu este atît realitatea vizibilă, cît o anume proiecție interioară a ei filtrată cu grijă, astfel încît să se încarce cu o potențialitate simbolică. În procesele de simbolizare, se știe, se operează de regulă reductiv, în actul selecției, asupra materialului figurativ, extrăgîndu-se acea gamă redusă de imagini cu o anume încărcătură de semnificații. Convins de faptul că pe această cale există riscul fie de a recalchia experiențe consumate, fie de a vina cu orice preț o idee care să rezulte dintr-o deliberată operație de debarasare, de elemente parazitare structurii compoziționale spre care se tinde, Mihai Topa a optat pentru realizarea efectului simbolic prin simplul transfer de calități la nivelul realității vizibile. Se creează astfel impresia că apartenența obiectului, a imaginii, la un univers, din care firesc face parte, are o anume doză de nefiresc, acel nefiresc al visului, cînd irealitatea își formează propriile contexte. Este un vis fără tensiune dramatică, frumos am putea spune : cu cavaleri împăturiți în propria armură, cu case și copaci dizolvați într-o atmosferă învăluitoare, cu cai roșiatici în ținuturi din care a mai rămas doar haloul amintirii, cu năluci moarte a căror geometrie abia mai poate fi întregită datorită confruntării formei cu ambiantul.

•

Recentul laureat (cu premiul III) al Festivalului Național „Cîntarea României" a prezentat la Galeria „Orizont" o suită de picturi în care și-a propus să fixeze fie imaginea unor locuri ale căror nume au ecouri grave în memoria noastră (Paralissum, Histria, Vaslui, Tîrgoviște, Călugăreni), fie chipul unor personaje de amplă rezonanță istorică, ale căror nume se asociază indisolubil cu acela al respectivelor locuri (Vlad Țepeș, Ștefan, Mihai). În compoziția istorică ca și în peisaj Constantin Nițescu vădește o siguranță matură. El simplifică detaliile fără ca prin aceasta să creeze o senzație de paupertate. Dealurile, podurile, casele și apele din riurile sale respiră toate o anume energie a materiei — rezultat al delimitărilor destul de nete între masele de culoare. Eroii săi tînd parcă să se smulgă din pînza timpului — sugerat prin mari mase monocrome — și să-și recapete înfățișarea. Grafismele ce delimitează contururile siluetelor au eleganța lor, independent de faptul că se pot exprima rezerve atît asupra echilibrului formelor cît și asupra pregnanței lor. Constantin Nițescu este stăpîn pe mijloacele sale de exprimare.

Grigore Arbore

muzică

Așezare de nume

Spre deosebire de scriitori, pentru care o primă carte înseamnă debutul în literatură, interpreții au de susținut numeroase apariții în fața publicului, anul lor de real început solistic fiind acela în care au concertat de mai multe ori. Numele „fixate" de 1977 sînt de vîrste amestecate, muzicieni formați, elevi, studenți, care, datorită numeroaselor recitaluri organizate în acest an fie de „Societatea Muzica", fie de Filarmonică sau de Conservator, s-au distins dintr-o întreagă pleiadă de tineri soliști. Este cert că școala românească nu trece și nu va trece nicicînd printr-o „criză", dat fiind că nu se bazează numai pe o abundență de noi afirmări, ci și pe permanența datorată studiului neîntrerupt și seriozității.

Să trecem în revistă cîteva din succesele ultimelor două săptămîni : la Sala Mică, violoncelistul **Andrei Csaba**, sensibil pricepător al culorii, dînd fie „Pastoralei" de Couperin, fie „Habanerei" de Ravel sau Sonatei de César Franck acea linie caldă, condusă de imaginație ; pianiștii **Iustin Oprean** (cu un repertoriu „crucial" — Bach, Brahms, Enescu, priviți cu seriozitate și ceremonioasă gravitate) și **Remus Manoleanu**, celebrînd cu sobrietate sau pasionată strălucire. Duminică, 18 decembrie, l-am ascultat pe violonistul **Dinu Bogdănaș** (la pian **Rodica Bălușă**) a cărui viziune se sprijină pe o percepție transfiguratoare și pentru care imaginile avintate, tehnica și stilizarea se întrepătrund într-o subtilă și totuși severă țesătură. De la puritatea lui Vivaldi sau suportul conceptual al Sonatei nr. 4 de E. Ysaye pînă la încărcătura de fabulos, de simboluri, în „Mitul Fîntînii Aretuzei" de Karol Szymanovsky, sau la bucuria exteriorizată în „Rondo" de Vasile Timiș și „I palpiti" de Paganini, Dinu Bogdănaș a dovedit o stăpînire a stilurilor care demonstrează nu numai studiu perseverent și talent, ci și reală cultură. O altă revelație a seriei a constituit-o soprana **Luminița Teleabă** (la pian **Adriana Lugojan**) — de data aceasta prin luminozitate, transparență și, în liedurile de Haydn și Mozart, prin prospețime, chiar ingenuitate. Contrabasistul **Cornel Racu** a impresionat prin liniște interioară, prin discernerea melosului bizantin la Paul Constantinescu și Tudor Ciortea.

Iată numai cîteva nume dintre cele care, aproape ca un bilanț al aparițiilor lor în 1977, și-au definitivat o prezență remarcabilă în viața muzicală.

Grete Tartler

CRONICA LITERARĂ

Ana Blandiana: SOMNUL DIN SOMN

Cu o față întoarsă spre natură și spre realități exterioare și, cu o alta, spre natura care ne definește în modul cel mai propriu, poezia Anei Blandiana caută un cifru nu neapărat ideal, dar cel puțin acceptabil al existenței umane. Căci, vegheată și refractată de către „ochiul cel sigur, înlăcrimat și miop" al celei dintîi, existența noastră cunoaște momente de unitate și de acord interior și, deopotrivă, momente de antinomie, de dezechilibru și de oscilație a elementelor ei. Nici o copie perfect fidelă după natură, după o natură oarbă, instinctuală, neinfuzată de spirit chiar și în clipele de vîrf, nici o îndepărtare traumatizantă de legitățile ei firești nu pot fi căile demne de ales, și ceea ce preconizează poeta, întru stabilitatea armonioasă a ființei umane, este o cale de mijloc, conștientizat naturistă dacă se poate spune astfel, o asumare încărcată de fervoare și în același timp severă a existenței. Într-un prim plan, lumea pe care o inchipuie Ana Blandiana este o lume o polilor opuși, profund contradictorii la o privire superficială. Ea se ordonează într-un lanț de antinomii, în esență aceleași : trup și spirit, senzație și conștiință, sacru și profan, viață și moarte, pur și impur, abandon și luciditate etc. În foarte frumoasa poezie care deschide volumul de față **(Dealuri)**, poezie scrisă în stilul concis și limpede, imediat reperabil, al poetei, cu ideea plasticizată în metaforă, realitatea se lasă contemplată și absorbită totodată din două unghiuri total diferite, deși complementare : „Dealuri, dulci sfere-mpădurite / Ascunse jumătate în pămînt / Ca să se poată bucura și morții / De carnea voastră rotunjită blînd. // Poate un mort stă ca și mine-acum, / Ascultă vesnicile cum cură, / Își amintește vechi vieți pe rînd / Și contemplîndu-vă murmură : // Dealuri, dulci sfere-mpădurite / Ascunse jumătate în văzduh / Ca să se poată bucura și viii / De nesfîrșit de blîndul vostru duh...".

Dar, deși crescute dintr-un trunchi comun, împletind în sevele lui pînă la confuzie și pînă la amestec al stărilor materiei viața și moartea, moartea și viața, cele două viziuni nu pot fi acceptate totalitar și în exclusivitate. Disputîndu-și rînd pe rînd poezia și conștiința poetei, preaplinul vital și sterilitatea, chiar aparentă, a morții nu mulțumesc ca soluții definitive. Pînă una alta, însă, lirismul Anei Blandiana se rotește magnetic în sfera de atracție a celor doi poli, refuzînd de fiecare dată impactul decisiv și integrator. Despărțite ca de geana unei pelicule, lucrurile cheamă opusul lor într-o armonie a contrariilor de densitatea unui precipitat în care moleculele nu s-au ales deplin și dacă, aici, iubirea presupune ura, iar binele presupune răul, de asemeni, există un trup solar și unul selenar, un trup al vieții și unul al visului, o ordine a naturii care are alături, nedesmințit, dezordinea. Cîntînd fie glacialitatea hibernală a stelelor, fie anotimpul „lubric" al verii, cîntînd fie înstrăinarea și depărtarea mărilor de gheață, fie impudoarea acaparantă a fructelor coapte, cîntînd, deopotrivă, invazia deslănțuită a senzațiilor și cenzura responsabilă pe care le-o pune în cale spiritul vesnic în stare de alertă, poezia Anei Blandiana nu cantonează optativ în nici unul din locurile care ar însemna nu atît stabilitate, ci stagnarea pură și simplă a ființei. Fără de a se contrazice definitiv și iremediabil și păstrîndu-se mereu în marginile unei stări de misterioasă vinovăție, incantațiile poetei alunecă ușor dintr-un domeniu în celălalt și exaltarea momentană a senzației, de pildă, cuprinde ca pe o conștiință negativă și reversul ei : „Mi-am așternut un braț de fîn în umbra, / Mai sclipitoare decît lumina, a frunzelor galbene. / Așezate-ntre mine și soare pe crengile nucului / Devenite golașe și firave de atîta văzduh. / M-am întins cu fața la cer în iarba uscată, / Goală de gînduri și de dorințe, fără cuvînt, / Numai miros, numai auz, numai privire, / Și-am așteptat să treacă după amiaza. / Lungi ore întregi în care n-am fost decît trup / Uitat în mireasma adîncă, asemenea fructului / Fericit că vremea îl coace trecînd / Și-l face dulce și bun putrezirii. / Tăcere-ntreruptă doar de foșnetul aspru al frunzei / Aproape lemnoase de nuc, plutind nesfîrșit, / În timp ce pe cer constelații mișcătoare de păsări / Sînt înlocuite de stele mirate timid" **(Imn)**.

Cum alternativele exacerbate sînt excluse din această poezie, poezie a dorințelor pururi regenerate prin însăși condiția lor de virtualitate, și cum ceea ce se caută — fericirea și acordul ființei — se află la egală distanță de termenii opoziționali, în climatul afectiv al poetei își face loc limanul salvator al unei zone de graniță, de tranziție, de indecizie, tărîm real și imaginar în același timp „unde viața sfîrșește, dar nu începe moartea", cu alte cuvinte, un spațiu privilegiat al tuturor deschiderilor și al tuturor înțelegerilor, răsfrîngere a naturii asupra comportamentului nostru și răsfrîngere a legii morale asupra ordinii naturistice. Ce este acest „spațiu" al posibilului perpetuu, această stare de neîmplinire împlinită, presupunînd atît o etică dedusă, cît și o observație sistematizată etic și pe care ordinea firii o realizează, de pildă, în sempiterna și exemplara ei continuitate ? El poate fi aproximat printr-o oscilație fecundă, înglobatoare și comprehensivă între antinomiile existenței, printr-o „plutire" între fructe și frunze, între realizare și dorință, așadar, care se confundă aici cu însăși aflarea fericirii **(Această plutire)**. Poate fi, de asemeni, nu o ștergere ignorantă și parțială a opozițiilor vieții, ci o comunicare fructuoasă, deplin probantă a statutului ființei într-o dezvăluire vie și lucidă în egală măsură : „Dar eu visez amiaza-mbrățișată De frigul dimineții și al serii, / Ora de miere, galbenă zăpadă / Pe care-o ning din crengi învinse merii..." **(Mă-ntorc în toamnă)**.

Această aspirație de a uni contrariile prin ceea ce au ele mai pregnant uman traversează ca un fir roșu toată poezia Anei Blandiana, poezie care își găsește expresiile cele mai fericite atunci cînd laturile antinomice ale firii se împacă nu într-o confortabilă unitate, ci într-o continuitate reală a ființei, uneori orgolioasă, uneori umilă, uneori răzvrătită, dar mereu într-o ascuțită stare de pîndă după disponibilitatea capabilă să ne releve cel mai plenar. Teluricul și spiritualul coexistă aici nu o dată, jinduind împreună să înalțe dacă nu ființa perfectă sau fericirea fără pată, iluzorie și superficială, măcar să întreprindă regăsirea nucleelor celor mai iradiante pentru umanitatea din noi. O etică a mobilității în stabilitate, o etică a concentrării și a densității se exprimă în cîntece de o mare frumusețe și de o îndiscutabilă finețe de mesaj : „De ce nu ne-am întoarce în livezi, / În liniștea-ntreruptă doar de poame, / Unde pe mit de ani nainte vezi / Rostogolindu-se aceleași toamne ; // Și orice spaime ar aduce norii / Din răscolite ceruri megieșe, / Ca-n cele mai de mult istorii / Cireșii murmură cireșe // Legile basmelor se schimbă / Zadarnic printre paradise, / În doar de ei știuta limbă / Caișii spun mereu caise ; // Și ca și cum nimic în lume / Nu-l poate face să dispere, / Cînd zările descresc, anume / Merii îngină veșnic mere. // Oh, pomii, frați de cruce și de țară, / Legați ca noi de vînt și de pămînt, / Cînd timpul singură-l măsoară / Bătaia fructelor căzînd... **(În livezi)**.

Căci aparent cultivînd indecizia sau chiar indiferența, poezia Anei Blandiana este un flux și un reflux prin care subiectivitatea regăsește realitatea, iar realitatea operează un adevărat transfer de vitalism subiectivității : „Cînd voi fi-mbătrînit destul / Să nu îmi mai doresc să mor, / O să mă sui într-un pătul / Cu miros bun, adormitor // De griu încins sub bolți de stuh, / De floarea-soarelui uscată, / De praf bătrîn și de văzduh / Pe care-l știu de altădată ; // O să mă-ntind printre grămezi, / Fără dorințe, fără gînd / Și nici măcar n-o să visez / Perechi de vorbe-alunecînd ; // În dulcele coșciug de boabe, / Voi sta zimbind cu ochii-nchiși / Și-o să îmi joace pe pleoape / O rază din acoperiș ; // Uimită fără de pricină, / Din cînd în cînd o să adorm, / Mă va trezi cîte-o albină / Cu bizîitul ei enorm, // Curînd miresmele vecine / Mă vor topi în sinea lor, / Voi fi bătrînă, va fi bine / Și nu-mi voi mai dori să mor" **(Cînd voi fi-mbătrînit)**.

Dan Cristea

CARTEA DE DEBUT

Un eseu analitic excepțional (II)

Am numit lucrarea Magdalenei Popescu eseu analitic nu întîmplător. Deși de proporții impozante, cercetarea sa nu constituie o monografie de tip clasic **(Viața și opera)**. Autoarea respinge în chip deliberat ideea de a-și informa, de a-și documenta cititorii. Intenția expresă este de a realiza o interpretare în sine a operei și personalității slaviniene, investigația situîndu-se în interioritatea artistic-problematică și, respectiv, spiritual-temperamentală a acestora. Datele propriu-zise, în ordinea expunerii rezumative, atentă la coerența strict istoricistă, atît în ceea ce privește biografia operei cît și biografia scriitorului, sînt solicitate cu maximă zgîrcenie. Am spune că **Slavici**-ul Magdalenei Popescu se adresează aproape exclusiv cititorului care **știe tot**, acelui cititor care este pe deplin informat în legătură cu „dosarul" operei și vieții autorului romanului **Mara**. Ideea călăuzitoare a demersului critic este că adevăratul Slavici de-abia acum poate fi descoperit și înțeles, adică în momentul cînd cunoașterea biobibliografică pare a se fi încheiat, favorizînd și făcînd loc tipului de cunoaștere exclusiv existențială a operei și a plăsmuitorului ei. În ultimă instanță, clasicitatea autentică a operei scriitorului, mai exact viabilitatea ei perpetuă, modernitatea ei intrinsecă, se relevă odată cu întreprinderea unei asemenea schimbări de regim critic. Observînd deci că fără travaliul depus de editorii și cercetătorii ce s-au aplecat cu atîta rîvnă asupra dosarului Slavici (ne gîndim în primul rînd la rodnica activitate desfășurată de D. Vatamaniuc) o tentativă precum cea de față aproape că nu s-ar fi justificat, să reținem că istoria noastră literară de azi, prin lucrarea Magdalenei Popescu, își dovedește unele dintre disponibilitățile ei de îndiscutabilă acuitate modernă.

Prevalîndu-se de „diagrama dinamicii interioare" a portretului moral al scriitorului, Magdalena Popescu — cum am arătat — distinge cele trei mari etape în evoluția operei epice slaviciene. Constatarea de principiu este că eul metafizic al scriitorului, tributar în structura sa specifică pînă la obsesie celui empiric, capătă întruchipări artistice de o tipicitate nebănuită pînă acum. Sentimentul că ne aflăm în prezența unei proze de neobișnuită iradiație ideatică își trage izvorul tocmai din neistovita ei tensiune confesivă, element ce își distimulează prezența grație marii capacități a scriitorului de obiectivare a epicului. **Popa Tanda** și celelalte nuvele al căror semn distinctiv îl formează aplecarea spre idilism și reverie se plăsmuiesc în spiritul unei nostalgii artistice ce se revendică de la aspirațiile social-morale ale unei lumi pe care încă tînărul junimist Slavici o revede în alcătuirea ei cu ochiul amintirii, opunînd-o durelor descoperiri și dezamăgiri procurate de prezentul social-istoric. O asemenea „derută dispersată — apreciază autoarea — e compensată tocmai acum de literatura pe care (Slavici) o scrie construind imaginea nostalgică a locului ideal și interzis, suprem ordonat de norme și tradiții". Ca judecată critică finală, nuvelele din seria deschisă de **Popa Tanda** primesc acest diagnostic revelator : „Așadar, scriitorul minează cîteva convenții ale literaturii din epocă, printr-o injectare energică de real, dar în același timp instituie noi convenții, care țin de idealizare. Estompa sentimentului, care nu devine niciodată patimă, absența voinței ca factor de dramatizare a conflictului interior, înlăturarea întîmplării ca formă de manifestare a destinului nefast, îl permite construirea unui univers mirific, cu atît mai credibil în idealitatea lui surizătoare, cu cît materialul brut este mai real, mai concret. Realul nu servește aici decît la acreditarea idealului". Chiar dacă nu putem trece cu vederea o seamă de supărătoare excese metodologizante (**scheme grafice**, codificări, clasificări și subclasificări fărîmițate) evidente piedici în calea lecturii cursive și, la urma urmei, participative, a textului critic, trebuie să spunem că „teza" se bucură de o excelentă demonstrație.

Analiza prozei slaviciene de după 1880 (cap. **Sistemul lumii**) cade sub unghiul de incidență apartinînd altor date înscrise în biografia scriitorului. Fapt bine cunoscut, biografia lui Slavici din perioada elaborării marilor nuvele e presărată cu nenumărate avataruri înscrise atît în sfera existenței intime cît și în aceea a existenței sociale. Disimularea prin scris a acestei stări de lucruri (elaborarea nuvelelor „idilice") nu putea continua la nesfîrșit, observă Magdalena Popescu. Maturizarea artistică a scriitorului se produce odată cu trecerea de la „exterioritatea" la „interioritatea" existenței sale, semnul supremei obiectivări față de sine : „Înainte de a-și da seama unde-l aduseseră acea obiectivare a observației și relaxata expresie de sine, el intrase în tărîmul absolut al artei, acela care pretinde subordonarea definitivă a creatorului țelurilor supreme ale creației, predarea lui integrală, angajarea totală a ființei. În marile nuvele, Slavici se exprimă pînă la desființare, ipostaziindu-și latențele necunoscute în personaje ferme și liminare. Se descoperea pe sine așa cum nu se știuse și nu se voia". Unghiul critic ce guvernează analiza tripticului **Moara cu noroc, Pădureanca, Mara** se eliberează complet de obsesiile metodologizante, făcînd loc unei percepții de excepțională adîncime estetică. Premisele sînt sugerate de Slavici însuși, de vreme ce, în chip de motto, la începutul capitolului sînt inserate aceste reflecții extrase din mărturiile sale : „...este o putere tainică ce lucrează prin oameni și le luminează mințile [...] toate vin de la această putere, pe care nimic nu o covîrșește [...]". Schimbarea perspectivei din care este scrutată existența individului uman este deci cu totul alta acum. De aceea, prin personajele lor, **Moara cu noroc, Pădureanca** și **Mara** aspiră la statutul de „tragedii ale destinului". Corelînd sugestiile propuse de scriitor cu unele dintre cele mai pregnante postulate vizînd esența tragicului avansate de poetica modernă, în acest punct, Magdalena Popescu întreprinde o analiză atît de insolită încît ne este de-a dreptul greu să ne gîndim la aceia care vor fi văzînd în Slavici, și azi, scriitorul „poporal" premergător al sămănătorismului.

Nicolae Ciobanu

Scrisoare de aer

(Urmare din pag. 1)

de ritual, în fruntea unei procesiuni numai de tensiune artistică.

Mi-aduc aminte că la începutul artei filmului (și să remarcați îndeobște că, începutul începe întotdeauna cu o capodoperă), într-un film numit „Ivan cel Groaznic", există o imagine aproape desenată. În prim plan, profilul negru aproape de strigoi al țarului, iar în plan secund, pe un cîmp alb și nesfîrșit de zăpadă, un imens șir de oameni, — ca un șarpe punctiform —, înaintînd cu popuri.

Îndrăznesc să spun, că dintr-o astfel de imagine, Bernea și-a ales prapurele ca pe o parașută inversă, ce ține spiritul atîrnat de ea, coborînd încet spre ceruri.

Bernea neagă culoarea albă, ca fiind mult prea bogată, oprind discul lui Newton.

Spițe risipite, foarte colorate, el însuși este o lor, Bernea este, și de aceea suntem alături de el.

PREZENȚE

● Vineri, 16 decembrie a.c. a avut loc o seară bacoviană desfășurată sub genericul „Copacii albi, copacii negri", titlu care ne introduce în atmosfera acestei luni, amintindu-ne de versurile poetului : „Te uită cum ninge Decembre!"...

Poetul Mihai Adrian Eres, alături de poetul chilian Omar Lara și poetul peruan Luiz Fernando Ramirez au citit din versurile lui George Bacovia, unele în traducere. Serii bacoviene i s-au adăugat și alți iubitori ai versului poetului, precum și interpreți de muzică tînără, membri ai cenaclului literar „Orizonturi noi".

Gazdele, poeta Agatha Grigorescu-Bacovia și Gabriel Bacovia, au completat momentul poetic cîtînd, din creațiile proprii, versuri dedicate lui Bacovia. Seara de poezie s-a încheiat ascultînd cu emoție glasul poetului... „Te uită cum ninge Decembre!".

C.D.

SPORT

Ca britanicii, dar și în campionat!

● Ceea ce era de așteptat s-a petrecut. Deși cîștigători, francezii au comentat meciul lor de rugby cu XV-lea românesc ca niște înfrînți. Ei au criticat aspru pe omul care a decis de fapt victoria, pe Fourou. Iar acesta a declarat, în revanșă, anunțînd retragerea lui din naționala franceză de rugby : românii ca britanicii. Confruntările rugbyștilor români cu cei francezi n-au produs niciodată asemenea rezultate de presă, asemenea consecințe morale. Ani de zile presa franceză de specialitate a întreținut mitul unui decalaj valoric între rugbyul francez și cel românesc, deși faptele au contrazis-o adesea evident. De la meciul de pe Giulești însă, evidența faptelor nu mai poate fi pusă la îndoială. Cu o pregătire fizică la fel de bună ca aceea de pe Giulești, românii ar fi învins la 10 sau 15 puncte diferență au declarat comentatorii francezi. Victoria cocosului galic este o victorie neconcludentă obținută și prin contribuția unui arbitru indulgent. Ea a fost obținută prin lovituri de picior, date avantajos pentru gazde, în timp ce românii au marcat din acțiune și au avut și singura mare acțiune de eseu a meciului. Repriza a doua ne-a aparținut și rugbyul arătat în ea de români justifică declarația lui Fourou. Despre asta s-a mai scris în presă, dar ceea ce este de subliniat este că valoarea rugbyului românesc, dovedită de multă vreme, este în sfîrșit recunoscută cu toată deferența. Nu trebuie să tragem de aici concluzii exagerate. Rugbyul românesc e bun mai ales la nivel de națională. Echipele de club joacă de cele mai multe ori confuz, fără limpezimea care impune în jocul francezilor sau englezilor. Chiar **Steaua**, în fața unei selecționate militare franceze fără mari valori, n-a fost în stare să se impună. Înregistrăm momentul de recunoaștere a rugbyului nostru, dar reținem și faptul că mișcarea noastră rugbystică, mai tînără decît cele de mare tradiție, mai are încă multe de făcut pentru a deveni ceea ce așteptăm de la ea. Meciul din fața Franței este totuși un meci pierdut, și pe laurii unui meci pierdut în deplasare putem foarte bine pierde și unul anul viitor la București în fața aceluiași adversar. Cu alte cuvinte, elogiile să nu ne îmbete. S-a muncit serios în ultimii ani la rugby. Continuînd la fel, asigurăm baza unor succese viitoare. Exigența trebuie să meargă către seriile campionatului intern de rugby unde calitatea jocurilor, deși în creștere, suferă încă adesea. Pentru ca, într-adevăr, românii să fie în rugby la fel ca britanicii, ei trebuie să fie la fel de buni și în meciurile de campionat. Iar comparația marelui mijlocaș francez este demnă de reținut : într-adevăr rugbyul nostru nu mai seamănă de mult cu cel de proveniență franceză. Trăsăturile lui ne apropie de rugbyul anglo-saxon.

Discobol

LUCEAFĂRUL PUBLICITATE

Prestigiul unei embleme

● A fi modern

Despre **Combinatul de articole tehnice din cauciuc** citisem și auzisem — înainte de a-i trece pragul — multe cuvinte de laudă. Superlativul mi se părea a fi aprecierea, reprodusă într-o revistă, din Le Monde, după care C.A.T.C.-Pitești este cel mai modern combinat din Europa.

Un alt reporter, devenit ca și mine, pentru cîteva ore oaspete curios califica, fără rezerve, această unitate drept un gigant al industriei argeșene.

Cînd am intrat, așadar, pe poarta combinatului piteștean, eram cît de cît familiarizat cu o parte din produsele fabricate aici, cu aprecierile unor beneficiari la adresa acestor produse. Și totuși intram pe poarta C.A.T.C.-ului stăpînit de o reală curiozitate. Voiam să aflu ce produse au fost asimilate în ultimul timp, care sînt rezultatele cu care moderna unitate încheie cel de-al doilea an al cincinalului revoluției tehnico-științifice. Voiam să cunosc cît mai mulți din cei ce contribuie la prestigiul cîștigat în ultimii ani de acest harnic colectiv de muncă. Doream să-i cunosc și acolo, la locul de muncă, în fața modernelor și ultracomplicatelor mașini, unele adevărați coloși, pe care le conduceau cu dezinvoltură și ușurință. Spun că voiam să-i cunosc și acolo, în producție, pentru că pe unii dintre ei îi cunoscusem în postura de „muncitori ai artei", cum frumos îi numea un distins poet contemporan pe participanții la mărețul festival al muncii și creației, „Cîntarea României". Îi văzusem făcînd dovada talentului lor, pe scenele pe care se desfășuraseră unele etape ale festivalului. Mă impresionaseră atunci la ei ardoarea cu care doreau să-și etaleze simțirea curată, patosul cu care spuneau poezii, acuratețea interpretării dansurilor și jocurilor populare. Atunci, cînd îi priveam sau îi ascultam, îi bănuiam, îi ghiceam și dincolo de scenă, în viața de întreprindere, la fel de pasionați, de dornici de succes. În plus, voiam să mi se traducă în cifre și denumiri de produse un singur cuvînt, întîlnit de mine în mai toate articolele al căror **erou era** C.A.T.C.-Pitești.

L-am întrebat, deci, pe contabilul-șef al unității, economistul **Ion Bica**, ce înseamnă **modern** în cazul C.A.T.C.-Pitești ?

Interlocutorul meu m-a invitat să radiografiem împreună un organism bine pus la punct, un organism format din conducte, prese, motoare electrice, valțuri, compresoare, coloși metalici cu denumiri dintre cele mai neașteptate.

Într-adevăr, fiecare din cele cinci fabrici ale acestui combinat este un organism viu, care consumă ceva, care transformă ceva, care produce ceva. Fie că uneori li se spune **secție**, alteori **fabrică**, în toate aceste cinci locuri se produc, în urma unor procese tehnologice mai mult sau mai puțin complicate, dar foarte minuțios stăpînite și cunoscute, un șir de bunuri materiale cărora cei de aici le spun în mod obișnuit **repere**.

Încet, încet curiozitatea mea era satisfăcuta. Îmi dădeam seama, grație explicațiilor primite din partea interlocutorului meu, care s-a dovedit un bun cunoscător nu numai al vieții financiare, economice a unității ci și al proceselor și utilajelor tehnologice, îmi dădeam seama, deci, că nici unul din reporterii citați de mine în fugă la început nu greșiseră. Pentru că modern în cazul C.A.T.C.-Pitești înseamnă nu numai procese tehnologice de ultimă oră, nu numai utilaje și mașini dintre cele mai noi, ci și o înaltă pregătire profesională, o permanentă preocupare de a învăța cu care te întîmpină fiecare membru al acestui colectiv care a probat și probează în tot ce întreprinde o înaltă conștiință muncitorească...

Aveam să aflu apoi că unitatea în care mă aflam este **unitate model**. De aici altă curiozitate : aceea de a afla ce înseamnă, pentru C.A.T.C.-Pitești, a fi unitate model...

● Tabletă economică

„O unitate model, îmi spunea contabilul-șef al C.A.T.C.-Pitești, economistul Ion Bica, înseamnă în primul rînd preocupare deosebită pentru îndeplinirea și depășirea tuturor indicatorilor de plan izvorîți din planul unic de dezvoltare a economiei naționale".

Cum pe fața mea se citea, probabil, că răspunsul trebuia completat cu alte precizări, am aflat că aici există o preocupare permanentă pentru folosirea intensă a întregului utilaj și a timpului de lucru, pentru gospodărirea și utilizarea cu grijă a materiilor prime și a materialelor.

A fi unitate model, am aflat că înseamnă deosebită preocupare pentru reducerea cheltuielilor materiale de producție, pentru înlocuirea materiilor prime scumpe cu materii prime mai ieftine, păstrîndu-se totodată, sau crescînd chiar, parametrii calitativi ai produselor finite.

A fi unitate model înseamnă pentru C.A.T.C.-Pitești reducerea consumurilor de energie electrică-termică.

Toate aceste preocupări duc în final la creșterea rentabilității unității, la realizarea și depășirea planului.

Încă de la începutul cincinalului revoluției tehnico-științifice s-a acordat o mare atenție reducerii cheltuielilor la mia lei producție marfă. Astfel, față de 1975, cheltuielile la mia lei au scăzut în 1977 cu 114 lei.

În cazul producției globale, a cărei realizare a stat în centrul preocupărilor tuturor oamenilor muncii de aici, s-a urmărit îndeaproape încadrarea în normele de consum, defalcarea pe fiecare secție a nivelului maxim de cheltuieli de producție admise, precum și urmărirea lor operativă, analiza periodică, decadal și lunar, a modului cum se respectă aceste cheltuieli, a factorilor care au influențat și a măsurilor ce se impun în perioada următoare pentru reducerea continuă a cheltuielilor de producție. Ascultîndu-l pe interlocutorul meu care radiografia, ca un medic atent, organismul unității în partea lui economică, în minte mi se profila o tabletă economică sui-generis. Și pentru ca aceasta să fie cît mai completă, pentru ca explicația termenului de unitate model să fie cît mai completă, i-am solicitat interlocutorului meu și cîteva cifre. Cifre capabile să vorbească singure despre această unitate model, despre rezultatele excepționale pe care le cunoaște producția industrială de aici, despre ce înseamnă **preocupare** permanentă pentru bunul mers al producției și desfacerii.

Economistul Ion Bica mi le-a oferit, cu o mîndrie secretă ce stă bine unui contabil-șef de unitate fruntașă, „spre a putea înfățișa cititorilor adevărata situație excelentă !, aș zice eu, economico-financiară a combinatului, aceea cifrică". Astfel, pe 11 luni ale acestui an producția marfă a fost îndeplinită în procent de 102,8%, producția globală, în procent de 103,5%, productivitatea muncii, în procent de 102,9%, planul de export a fost îndeplinit în procent de 103,9%. Sînt numai cîteva cifre, grăitoare asupra seriozității cu care sînt privite aici sarcinile de plan.

Grăitoare pentru ceea ce înseamnă a fi unitate model. Binevenite pentru încheierea unei tablete economice...

● Aceeași întrebare și completarea unui răspuns

„Ce înseamnă pentru dumneavoastră o unitate model ?", cu aceste cuvinte a început discuția mea cu doi dintre directorii C.A.T.C.-ului piteștean. Amîndoi, directorul general, ing. **Gheorghe Zamfirescu**, și directorul tehnic, ing. **Mircea Cimpeanu**, s-au completat reciproc, completînd totodată răspunsul primit cu puțin timp înainte din partea economistului Ion Bica.

Sintetizate, răspunsurile primite din partea celor doi directori ai combinatului vizează aceeași preocupare pentru îndeplinirea și depășirea planului la indicatorii producției globale, producție marfă și productivitatea muncii cu cel puțin 3%, și îndeplinirea tuturor celorlalți indicatori de plan.

A fi unitate model mai înseamnă, în plus, reducerea la minimum a refuzurilor de calitate. De altfel, în ultimul timp și acesta e unul din aspectele cu care fiecare membru al acestui colectiv muncitoresc se mîndrește, formula **refuz de calitate** nu s-a prea auzit în viața combinatului...

A fi unitate model mai înseamnă mărirea duratei de funcționare a utilajelor între două reparații, precum și valorificarea rezervelor interne, reducerea cheltuielilor de producție cu 10% pe ultimele 10 luni.

A fi unitate model înseamnă ridicarea în permanență a calificării profesionale, prin cursuri la locul de muncă sau prin lectorate.

„La toate rezultatele obținute, îmi spunea în final directorul tehnic, ing. Mircea Cimpeanu, a contribuit în special munca cu omul, pentru că toate se realizează cu oamenii. De aceea la noi s-a acordat o mare atenție perfecționării activității tuturor oamenilor muncii, la toate eșaloanele, la toate nivelele, de la șefi la subalterni. Munca cu oamenii, explicarea importanței ce se acordă fiecărui gram de materie primă ce vine din import, pentru care plătim valută, explicarea necesității folosirii cu grijă a acestor materii prime și-a dovedit nu o dată eficiența".

Îi priveam pe cei doi oameni din fața mea, le citeam în priviri mîndria de a conduce o unitate model.

O unitate pe porțile căreia ies produse dintre cele mai diverse, dar toate avînd comun **calitatea excelentă**, ce le atrage aprecierea și cuvintele de laudă ale beneficiarilor interni și externi. Calitate pe care o recomandă, cuvinte de laudă și aprecieri la care subscrie, după ce a cunoscut atmosfera de lucru ce domnește în acest combinat și reporterul.

● Mai multe recorduri, transcrise exact

Tocmai cînd mă declaram convins de ceea ce înseamnă **a fi unitate model**, inginerul Mircea Cimpeanu a spus, fără o intenție aparte, că C.A.T.C.-Pitești este o **unitate a recordurilor**.

Cum această ingemănare de cuvinte m-a făcut curios, am cerut imediat lămuriri. Caietul de reporter a fost deschis din nou, în el fiind transcrise cuvintele interlocutorului meu.

Astfel, în C.A.T.C. se întîlnește **recordul calității**. Produsul care deține acest record este **furtunul Rotary**.

„În ce constă recordul ?" s-ar întreba imediat un cititor grăbit. Așa am procedat și eu. Directorul tehnic al combinatului mi-a spus, de aceea, că recordul îl constituie, în cazul de față, presiunea de spargere pe care o atîng aceste furtunuri : 700 atmosfere. Dar folosirea lor la instalațiile de foraj produse de întreprinderea „1 Mai" din Ploiești a demonstrat că practic ele nu se sparg nici la 900 atmosfere.

„Depășesc chiar normele înscrise în STAS", a completat, mîndru, inginerul Mircea Cîmpeanu.

În C.A.T.C.-Pitești se întîlnește **recordul eficienței**.

„În ce constă acesta ?", am întrebat.

„În cazul furtunului sorb de diametru 150 mm, s-a ajuns de la o greutate de 14 kg, pe metru linear la 8,5 kg, ceea ce reprezintă, păstrîndu-se parametrii calitativi, un record. Un alt **record**, cu care cei de la C.A.T.C. se mîndresc este **cupola gonflabilă**, ultima ce s-a executat avînd 60 metri lungime, 20 m lățime, livrată Fabricii de zahăr Roman.

Tot la capitolul recordurilor am consemnat faptul că în ultimii doi ani la benzi transportoare cu cablu metalic, la benzi transportoare inflamabile, la furtunurile Rotary și la furtunurile sorburi nu s-a primit nici o reclamație de calitate.

Și tot aici, în rîndul recordurilor am fost invitat să trec și înlocuirea unor ceruri plastifiante, aduse din import, cu polietilenă de greutate moleculară mică, un produs secundar al fabricii de polietilenă din cadrul Combinatului petrochimic Pitești.

Recorduri. Recorduri. Recorduri.

Combinatul de articole tehnice din cauciuc Pitești produce... recorduri. Recorduri atinse de produsele sale. Pe care, așa cum îmi impune calitatea lor, le recomand beneficiarilor.

Cu toată căldura...

● Fabricat la C.A.T.C.-Pitești

Așa cum recomand și alte produse ce poartă pe ele înscrise cuvintele „Fabricat la C.A.T.C.-Pitești".

Este cazul faimoaselor benzi de transport, despre care un confrate scria că și le poate imagina transportînd o casă. Caracteristici : pot atinge 15 tone în greutate, sînt rezistente la foc, la acizi, la temperaturi înalte.

Se pot livra cricărui beneficiar benzi cu inserție textilă sau cu inserție de cablu de oțel.

Alte caracteristici : cîțiva kilometri lungime, lățime pînă la 1 m.

Posibililor beneficiari reporterul le mai recomandă și alte produse ale C.A.T.C.-Pitești cărora le garantează calitatea.

Astfel, aici se mai produc : plăci tehnice, covoare și pînze cauciucate, covorașe, furtunuri de joasă presiune, furtunuri de frînă, garnituri buretate, căptușeli de uși, chedere de geamuri, coturi manșon din cauciuc, tuburi alimentare, tuburi de cauciuc, furtunuri pentru pompieri, garnituri presate, articole de ebonită, containere pneumatice, valțuri și roți metalice cauciucate.

Și alte și alte produse.

Pentru că aici, la C.A.T.C., se fabrică peste 20 000 de repere. Inginerul **Vasile Divan**, șeful serviciului producție, care mi-a oferit, cu amabilitate și competență profesională, explicații și nume de repere, mi-a spus, ajunși în fabrica 4, că numai acolo se fabrică peste 6 000 repere, care iau drumul a nu mai puțin de 2 000 beneficiari.

Așadar, 20 000 de repere, toate purtînd emblema calității și a recordurilor C.A.T.C.-Pitești, de la garnitura presată de 0,08 grame, folosită la inelele pentru balanța de precizie, pînă la banda de transport cu inserție de cabru de oțel de 15 tone !

20 000 de greutăți și profile ale produselor, avînd aceeași calitate : excelentă !

Și același furnizor : C.A.T.C.-Pitești.

● Tablou de onoare

„Pînă la urmă, îmi spunea contabilul-șef al C.A.T.C.-Pitești, economistul Ion Bica, toate rezultatele noastre sînt legate de oameni, de cei care produc toate cele peste 20 000 de repere care ies pe poarta combinatului nostru".

Într-adevăr, toate rezultatele și cuvintele frumoase, de apreciere a calității produselor, se datorează acelor oameni care țin la emblema fabricii în care lucrează, acelor oameni care își fac în mod sîrguincios datoria acolo, la locul de muncă.

Dacă ar fi să încercăm a schița un **TABLOU DE ONOARE**, la care să evidențiem numele celor care fac cinste combinatului în el ar trebui trecute numele : Nicolae Epure (inginer), Constantin Paul (maistru), de la fabrica 1 ; Ion Constantin, Florea Gheorghe (maiștri), Gheorghe Mangiru (operator), de la fabrica 2 ; Petre Iancu și Anișoara Lazăr (ingineri), Ion Radu (operator), de la fabrica 3 ; Dan Rădulescu și Vasile Zaharia (ingineri), Nicolae Arsene (economist) și Ecaterina Costache (operator), de la fabrica 4 ; Constantin Turu (maistru) și Paul Cimpeanu (operator), de la fabrica 5. Despre toți se pot scrie cuvinte frumoase, calde, cuvinte spuse cu inima.

Cuvinte frumoase, cum sînt și recordurile întîlnite în C.A.T.C.-Pitești, se cer spuse și în încheierea acestor însemnări despre un modern combinat argeșean.

Despre produsele care ies pe porțile lui, și care au ca numitor comun CALITATEA.

Pentru calitățile lor, reporterul le recomandă posibililor beneficiari.

În aceleași cuvinte frumoase, de laudă...

RECOM AND

atelier literar
poșta redacției

R. ALDULESCU : Povestirile atestă unele aptitudini narative. Toate sînt cam de același nivel. „Stupul" e mai împrăștiată, cu destule părți care alunecă în reportaj sec, sumar. „Fiesta" și „Braconierii", ceva mai dense, deși au și ele același final suspendat, care le dă, ca și primei, aerul de fragmente, de „foto-instantanee" (ceea ce pare să semne că aveți în vedere un project mai amplu, poate un roman). Expresia e simplă, frustă (uneori, simplistă, sau chiar rudimentară), directă, strict narativă și descriptivă, fără implicații analitice. E cert că perspectivele unei proze adevărate, de substanță, nu lipsesc. Dar tot atît de cert e că mai aveți mult de învățat, atît în ce privește tehnica de construcție, cît și în privința nuanțării, îndemînării, perfecționării mijloacelor de expresie.

DAN BOGDAN : Din păcate, nu sînt noutăți deosebite. Dincolo de orice comentarii și declarații, singurul criteriu determinant rămîne calitatea textelor.

A. RALU: Lucruri noi, îmbucurătoare. Se pare că, de data asta, ați apucat mai bine, mai strins, mai decis, condeiul și că acesta este într-adevăr condeiul dv. propriu. În privința discuției propuse, vom reveni la momentul potrivit. Pînă atunci, așteptăm o notă de prezentare personală.

AL. HARITON : „Băieții", inconsistentă, nesemnificativă. Cealaltă, o parafrază livrescă de nivel modest, fără contribuții noi (în afară de o ușoară undă de vulgaritate). Pe viitor, apelați la mașina de scris.

SORIN SOLITARIS : Felicitări, mulțumiri cordiale și „multe înainte" !

DENISA B. ALECU : Pagini fermecătoare, pline de poezia vîrstei, cu un spirit de observație ascuțit și năstrușnic, adevărînd o incontestabilă vocație pentru proză. Reveniți (și cu o scurtă notă de prezentare și cu semnătura reală — dacă e cumva alta).

AL. PRIBOIENI : Ați intrat pe un făgaș de obișnuință, de lucru în serie, cu oarecare randament cantitativ, dar cu îngrijorătoare scăderi de nivel, concesii de calitate. S-a pierdut ceva din asprimea zgrunțuroasă

Desene de : Irina Dascălu

a versului, din nervul lui inegal și uneori stingaci, strofa curge acum mai lin, mai cursiv, dar și cu prețul unui efect nivelator, pe linia minimei rezistențe. S-au ivit, în această formulă standard la care v-ați fixat, și alte elemente indezirabile : un ton sentențios, retoric, un început de monotonie (și în sunet, și în sfera tematică). Din ultimele trimiteri, nu putem cita decît „Și dacă tac", „Și mă gîndesc". Scrieți prea mult ? Citiți prea puțin? Sînteți prea încîntat de ce-ați pus pe hîrtie ?...

J. ZIEMSSEN : Nu sînt schimbări decisive : cîteva pagini („Bătrînul", „Timpul cuvintelor simple", aceasta din urmă, cu un final slab) aduc un efort de limpezire și congruență (care lipsește și acum, în cele mai multe piese). Poemul, laborios, dar fără o vibrație profundă, evoluează, în general, la suprafața lucrurilor, colecționînd nu puține din locurile comune, convențiile și truismele genului.

MELANIE-PLENIȚA : Pare să fie un progres, mai clar în „Comoara numelui tău" și, mai ales, „Sisif".

X. DELADUNĂRE : Inegale, neconcludente : printre pagini modeste, convenționale, un reper al speranței : „Alternativă".

D. CORBU : Nu sînt progrese decisive, dar uneori se aude un zvon liric care ne îngăduie să sperăm în continuare („Ultimul război", „Poem").

B. PĂCUREȚEANU : De data asta, se ivesc indicii mai consistente care vorbesc despre poezie („Absurdul", „De ce vorbim", „Regăsirea"). Să sperăm că viitoarele plicuri vor confirma aceste semne îmbucurătoare.

I.V. PERIAM : O încercare de a ieși din făgașul monoton și plafonat : „Aruncînd cu pietre", „Nevoia de pace".

E. BOITOȘ : În general, versificări cuminți, relativ îngrijite, de un nivel mai de grabă modest. Nu lipsește, însă, ici-colo, o oarecare undă lirică („Elan", argheziana „Alchimie în degetar" etc.), care poate fi un punct de plecare.

V. ROTARU : Sînt unele semne, încă nu prea clare și concludente : „Oamenii priviți cu ochiul sting", „După plecarea păsărilor". Să vedem ce mai urmează.

V. PAGU : Cristalizări inegale, oscilînd între un prag al confecției neînsuflețite și unul al poeziei adevărate. Dar, oricum, cristalizări. Adică perspective.

Geo Dumitrescu

N.R. : Manuscrisele nu se restituie.

Ne sprijinim

Totdeauna ne sprijinim de ceva :

De-o amintire, de-un fir de iarbă, de-un cuvînt,
De-o frunză măcar, pentru a trece apa
Spre o stare nouă, spre un alt vesmînt.

Nimic nu se-ntrupează din nimic,
Cum știm din viață și cum am citit.
Clopotele nu sună agățate de aer
Ci de clopotnița unui schit.

Trupurile-și trag puterea din pămînt
Pentru ca gîndurile să spargă cerul fugind,
Iubirile vin dinspre femei
Și tot înspre ele tind.

Fruntea se sprijină-n palmă, palma-n cot, cotul pe masă,
Masa pe pămînt, pămîntul pe spații,
Spațiile pe ceva fără sfîrșit
Ca pleoapii cu legănări pline de grații.

Totdeauna ne sprijinim de ceva.
Chiar de-o durere — durerea ne face mai buni —
Pentru ca sufletul nostru să ardă ca o flacără
Căutătoare de frumuseți și minuni.

EMIL GAVRILIU

Un adevăr

Am învățat
secretul
primul zbor
al cuvîntului
din capitele calului
cînd cere drum
întoarce capul
ușor înapoi
să vadă adevărul
în ochii stăpînului.
Rămîn credincios
aceluiași gînd
pentru drum
fărîmițat în unghii,
în dinți,
însurubat pe nările
de flăcări
odată cu spuma
adunată în palme
din pieptul
care ține cumpăna
timpului.

MARIN CIORANU

Mai mult ca orice

Nici un dor precum dorul
lucrurilor de atingerea mîinilor,
al mîinilor de atingerea lucrurilor.

Căci altminteri s-ar putea
să vedem la privirea curcubeului
cum ne cad pruncii rostogoliți
în brațele noastre odată cu roua...

Nimic mai tulburător decît
consumarea de sine a mîinilor
secundă cu secundă, decît
nașterea de sine a mîinilor
cu fiecare somn de secundă.

ARMINA RALU

Irina Dascălu : „Epilog 1907"

Pietrele

Să nu schimbați o floare pe o piatră
chiar dacă aceasta din urmă vă promite
o catedrală,
să nu așezați în locul inimii o piatră
riscați să nu vă mai înțelegeți cu greierii,
să nu ridicați în jurul vostru un turn de piatră
adică din propria umbră să faceți un șreang
ca să vă ucideți neliniștea,
să nu cărați o piatră în spate
adică să arătați ca un hohot de plîns care
nu-și mai găsește ochiul,
să nu aruncați cu pietre în privighetori
oricînd vă vor condamna la singurătate
toți teii pămîntului,
căci
pietrele au doar amintiri
dar nici un dor.

CRISTINEL PRICOP

Aruncînd cu pietre după vînturi

Dătător de viață și rod
am fost insetatelor cîmpii
și-n fiecare dimineață
soarele-și spăla obrajii
în oglinda-mi tremurîndă
pruncii desculți
îmi furau pietrele
crezînd că-s mărgele
și aruncau cu ele
după vîntul buimac
ce-mi tulbura somnul
fără odihnă mărșăluiam
de la un capăt la altul
al anotimpului

mie mi se cuvin
toate cîntecele voastre
spunea rîul
înainte de a-l înghiți
M a r e a...

IOAN VASIU

Cerbul

Dacă știți careva
de unde se opintea drumul
la poiană
m-am rătăcit
eram cu femeia
care doarme în pădure cu cerbul
dacă o vedeți să-i dați de știre
că se va întîmpla ceva
cerbul a scăpat la țărm
au început oamenii să vineze
dacă știți careva
dacă o vedeți
alungați-o la țărm
înainte de căderea zăpezii

IONA DOBOCAN

Poetica

Numai
cuvintele simple
ca florile sălbatice
spun adevărul
arzător ca rachiul
și așternu pe hîrtie
suferința
ca o pată de sînge pe batistă.

ALEXANDRU HORIA

Adevărul și ficțiunea „istoriei literare"

Urmare din pag. 1

lui lui B. Gruia se bizuie pe „scrisoarea" preotului Ioan Lașiță, că numele preasfinției-sale nu este pomenit **nicăieri** în cartea numită **Caloianul**. În roman nu se spune, cum se pretinde în „scrisoare" — eu sînt „preotul din Lancrăm", ci „preotul satului" (**Caloianul**, vol. II, pag. 243), ceea ce e cu totul altceva. Fiindcă Lancrămul din roman nu e tot una cu Lancrămul din realitate. Cei care caută modele, cei care vor cu orice preț să devină eroi de roman, sau cei care nu pot trăi dacă nu restabilesc adevărul în anumite probleme, ar putea să-mi spună, că în țara aceasta a noastră nu există decît un singur Lancrăm, în care nu exista decît un singur preot, ceea ce nu înseamnă, aș îndrăzni eu să adaug, că preotul din realitate este unul și același cu preotul din roman. Dacă ar fi așa, ar trebui, într-adevăr, ca Alexandru Ghețea să figureze în scriptele Uniunii, deoarece și Uniunea Scriitorilor este singura organizație de acest fel din România. Vă rog să mă credeți, părinte Lașiță, că numele scriitorului Alexandru Ghețea nu există în scriptele Uniunii, iar pe sprijinitorul dumneavoastră într-ale publicisticii, pe atît de înfocatul apărător al lui Blaga și al „autorităților locale" (mă refer, desigur, la B. Gruia), îl rog să verifice acest lucru, poate că ajunge la alte concluzii.

N-aș vrea să vă supăr, părinte Lașiță, dar adevărul spuselor dumneavoastră stă sub un mare și inevitabil semn de întrebare. Asta pentru că dumneavoastră spuneți la un moment dat, foarte clar și foarte răspicat, că nu ați stat de vorbă niciodată cu Alexandru Ghețea, cum pretinde romanul **Caloianul**, în chip mincinos. Dar bineînțeles că nu ați stat de vorbă cu Ghețea ! Iată, confirm și eu acest fapt, în scris, sub semnătură, scoțîndu-vă astfel de sub patrafirul spovedaniilor. Cu smerenie vă rog, părinte Lașiță, să nu vă supărați pe mine dacă vă voi mărturisi că nu pot să folosesc, ca scriitor, din tot ce spuneți dumneavoastră, decît precizarea referitoare la „Bunul Simion" (bunicul lui Blaga, după cum știți). Și asta nu pentru că aș fi încăpățînat sau răuvoitor (am multe păcate, părinte Lașiță, dar încăpățînat și răuvoitor nu sînt, vă rog să mă credeți !), ci pentru că adevărul literaturii este **un lucru**, iar adevărul vieții, în sensul cel mai larg al cuvîntului, este **alt lucru**.

Dumneavoastră, părinte Lașiță, greșiți și păcătuiți, vă lăsați doborît de trufie cînd vă socotiți singurul cunoscător al unor evenimente, singurul martor autorizat și obiectiv, de parcă alții, scriitorii sau oamenii de cultură, sau consătenii de ai poetului, nu ar fi participat la înmormîntarea lui Blaga, nu ar fi văzut cu ochii lor cum a decurs această ceremonie. De ce ar fi mărturiile lor de „mîna a doua" ? Dumneavoastră, părinte Lașiță, menționați numărul participanților la ceremonia de la Lancrăm, înainte de asta însă spuneți că erați ocupat „cu pregătirea înmormîntării". Erați ocupat („pînă peste cap"), dar știți numărul participanților. Foarte bine, să admitem că este așa. Dar iată că eu vin și spun, bizuindu-mă pe alte mărturii, că nu au fost 600 de participanți la ceremonie, ci doar 399. Puteți dumneavoastră să mă contraziceți, aveți tabele cu semnăturile participanților, ați făcut atunci o prezență ? De fapt, problema e alta, părinte Lașiță și nu ține nici de cifre, nici de tabele, ține de un adevăr trist, dacă nu chiar tragic (prezent în **Caloianul**, cu sau fără voia dumneavoastră, cu aprobarea sau fără aprobarea lui B. Gruia sau a lui Al. I. Ștefănescu), și-anume, ține de faptul că Lucian Blaga a fost nedreptățit și ostracizat într-o anumită perioadă, neavînd parte nici de înmormîntarea pe care o merita, aspect asupra căruia îmi voi îngădui să revin.

Sprijinitorul părintelui Lașiță într-ale publicisticii, B. Gruia, face aceleași greșeli, cu deosebirea că dumnealui greșește cu scop, ca să **denatureze** adevărul întregului roman, nu numai a părții referitoare la Lucian Blaga.

B. Gruia începe prin a vorbi frumos de **Caloianul**, spunînd despre paginile referitoare la poet că sînt „zguduitoare", pentru ca după aceea să susțină că aceste pagini sînt mincinoase și că felul „cum apare Blaga" în roman este necorespunzător și dăunător. E greu de admis și conceput, din punctul de vedere al adevărului, că o pagină de literatură poate fi, în același timp, zguduitoare și deformatoare, dar dacă zice B. Gruia, și dacă ceea ce a zis dumnealui s-a publicat, înseamnă că e de admis și e posibil și așa ceva — de ce nu ar fi !?

B. Gruia își creează cu abilitate, cu abilitate avocățească, — în spatele căreia stă falsul cel mai grosolan, — premizele acuzațiilor pe care le vehiculează de-a lungul linosului său articol. Dumnealui enumera mai toate paginile din roman în care este vorba de Blaga, uitînd să spună că în cele mai multe locuri numele poetului e doar amintit, alături de numele altor scriitori, — Rebreanu, Arghezi — într-un context firesc, eroul principal al romanului fiind un scriitor. Cu ajutorul acestei „uitări", deloc întîmplătoare, B. Gruia vrea să demonstreze că prezența lui Blaga în **Caloianul** este „aproape obsesivă" și că destinul poetului capătă un înțeles simbolic în carte, ceea ce este inexact. Blaga este prezent în roman (la modul indirect, prin relatările altora, așa cum este prezent și Pătrășcanu, în alt plan al cărții, fără a fi însă singurul „termen de referință", amănunt mai mult decît important, peste care B. Gruia trece cu o dezinvoltură surprinzătoare.

B. Gruia comite un fals și mai de neadmis atunci cînd acreditează ideea că în articolul meu **Adevărul și ficțiunea** (al cărui titlu îl și „împrumută") aș fi făcut mărturisiri revelatoare în legătură cu **Caloianul** și cu felul cum este prezentat Blaga în roman. Dumnealui spune că un viitor biograf al poetului ar putea fi indus în eroare de paginile **Caloianului**, — „datorită afirmațiilor autorului din articolul programatic **„Adevărul și ficțiunea"**. S-ar înțelege, deci, că partea aceasta a romanului ar fi un simplu „document", ceea ce e absolut fals, ținînd de ficțiune, dar nu de ficțiunea artistică, ci de ficțiunea agresivă și dăunătoare a răstălmăcirii. Fiindcă în realitate, în acest articol nu se spune decît atît, despre **Caloianul** : „M-am bizuit mult pe **document**, în creația-mi proprie, în **Fragmentarium** și în **Caloianul**, în oarecare măsură (nu în măsura în care s-a spus, în orice caz)". Iar **document**, în **Caloianul**, în sensul strict și exact al cuvîntului, în legătură cu problema pe care o discutăm acum, nu este decît scrisoarea pe care Blaga i-a trimis-o lui Ion Chinezu (**Caloianul**, vol. II, pag. 228), scrisoare pe care B. Gruia o ocolește, tot așa, ca din întîmplare. Precizarea aceasta îl privește și pe romancierul amintit mai înainte (Al. I. Ștefănescu), care preia în mare grabă „argumentația" lui B. Gruia („**Documente și mutații**", „România literară" nr. 50, pag. 12), generalizînd exact în același fel, pe gîfîitele și fără a cerceta. Mergînd pe urmele lui B. Gruia, fără a se uita dacă sînt sau nu sînt gropi pe drum, Al. I. Ștefănescu susține că „pasiunea justițiară" (de unde pînă unde, fiindcă cu nu mi-am arogat niciodată asemenea misiuni ! ?) mi-a „jucat feste" și că documentul în **Caloianul** „nu duce totdeauna la adevăr". La ce document vă referiți, tovarășe romancier, la scrisoarea lui Blaga sau la citatele ample dintr-o Hotărîre de partid privitoare la Lucrețiu Pătrășcanu ? Credeți că aceste **documente** expun pe autorul **Caloianului** unor interpretări „nedorite", credeți cumva că ele sînt false și nu reflectă cu exactitate un adevăr istoric ? Ar fi bine să vă precizați, fără a „rezolva", dacă se poate, problematica unei cărți într-un flintic de coloană gazetărească. Apelați, eventual, la preotul Ioan Lașiță, poate vă ajută cumva preasfinția-sa, fiindcă deocamdată sînteți complet descoperit (o spun cu frățească milă !), căzînd în această discuție precum musca în lapte (și ea este o făptură a lui Dumnezeu, nu-i așa ?).

După ce a fost înălțat un asemenea „edificiu", cum e cel realizat de B. Gruia, e posibil, într-adevăr, orice.

(Continuare în numărul viitor)

Al cincilea cavaler al Apocalipsei

Cristinei, ca o presimțire

În timp ce să-ii ajungă se lupta
cu valul dens de pulbere
strigă de-odată : „Așteptați !
sînt Dragostea, cu voi mă luați"
Opri un gălbior călui doar Moartea
urmîndu-se tăcută că nu știe
cine-s aceia care trec
prin aer ca o presimțire.
„Desigur știu — răspunse-ntr-un tîrziu —
dar poate că introvertitul de Ioan
de mine n-a dorit să-și amintească"
„O, vino — rîse purtătoarea coasei —
și lingă coapsa mea te-așează
ca pentru-o cavalcadă ingenească".

S. Kabot

Un prototip al lui Rică Venturiano

Urmare din pag 1

crezut că bîntuie și în proza, ba chiar în literatura dramatică a timpului: M-a dezmințit talentata cercetătoare și poetă Lena Bocăru, comunicîndu-mi pasaje din presc uitatul romancier Ioan M. Bujoreanu, **Cucanu Zamfirache**, comedie în trei acte, urmată de două „dateacte" în proză și versuri, ultimul și la sfîrșitul francezi (București, Libr — Editor George Ionescu, 1857).

E vorba de scrisoarea unui personaj secundar, Teodor Bogosierescu, către Florica, cerută în căsătorie de eroul titular al piesei. Iată textul **in extenso** :

„Angelul meu !

Agreabila-ți fisionomie m-a arsantat din momentul sejurului dumitale în București. Te amez cu ardoare, angelul meu ; te ador cu pasiunea cea mai ardinte ca Menelau pe Elena. Ești pentru mine tot ce poate fi mai anflatant și mai suprem. De cînd te am apersevat, **mi-am pierdut rațiunea**, simțiriunea și repoasiunea. Nu mai poci să indur o flammă care mă brulă. Ești bellă ca o nimfă, ca o divinitate... în fine pluma mea nu e în etate ca să descrie tot ce tu posezi. **Aibi pietate** de pasiunea și de larmele mele. Attandez cu impocienţă o parolă de consolațiune.

Sclavul și odoratorul dumitale
Teodor Bogosierescu"

Înaintea lui Rică, așadar, acest Bogosierescu și-a pierdut și el **rațiunea**, și el se roagă iubitei sale să aibă **pietate**, în loc de milă, și el e un frontispiciu și un pletoric, mai dihai decît Rică.

Nu începe îndoială că tînărul Caragiale, în curent cu literatura dramatică autohtonă, o cunoscut piesa și, în cazul că nu s-o folosit conștient de acest model, l-a păstrat în memorie și nu și-o dat seama, cînd o compus personajul lui Rică Venturiano, că-i împrumută, prin reminiscență, cuvinte ale altuia.

Obsecvnzitatea lui Pristanda, din **O scrisoare pierdută**, e de asemenea prefigurată în aceeași piesă, în dialogul dintre Zamfirache și Stănică, sluga lui :

Zamfirache. Ești un dobitoc.
Stănică, (asemenea, adică speriat). Dobitoc, cucoane.
Zamfirache. Ești un măgar.
Stănică, (cu frică). Măgar, cucoane
Zamfirache, (răstit). Ești un beț.
Stănică, (speriat). Be . e... beț, cucoane.

E totuși o deosebire în comportarea celor doi. Pe cînd Stănică incuviințează de frică, terorizat la gîndul bătăii, Pristanda este perfectul subaltern, care se simte dator să aprobe tot ce spune superiorul său ierarhic și o face cu luciditate, fără mobilul fricii, dintr-o solidă deprindere profesională : „Curat murdar !"

TINERI ACTORI

Melania Cîrje

Savurează nu ceea ce spune ci ceea ce avea de gînd să spună. Ezită, ca înspăimîntată, amuzîndu-se din cauza ideilor care-i trec prin minte și a replicilor pe care abia le reține pe vîrful limbii. Nu acceptă să exprime decît cîteva din împunsăturile și ironiile care-i dau ghies la colțul gurii. Între ce-a gîndit și ce rostește e un filtru caritabil care o împiedică să fie răzbunătoare și o ajută să pară generoasă. Își pune mîna la gură pentru a-și stăpîni un rîs rușinat sau încîntat de sine. Cu un zîmbet în privire pare să regrete toate mișcările de sabie scînteietoare pe care le-a reținut.

E Melania Cîrje interpretînd-o pe Cecily din „Bună seara, domnule Wilde", Irene Kendy din „Patima fără sfîrșit" sau într-un scheci la TV ? E în orice caz o imagine a unei interpretări caracteristice, sclipitoare în jocul ei de nuanțe, proiectînd o lumină asupra lumii personajelor pe care e mereu chemată să le interpreteze actrița.

Întotdeauna Eva. O Evă copilăroasă, fals ingenuă, gîndindu-se tot timpul la paradisul pierdut. De o frivolitate gravă, prea egocentrică, prea naivă, prea logică, prea impulsivă, prea ironică. Un suflet mohorît ce aruncă o privire veselă, un cap smerit ce jînduiește o cucerire ușoară, un suspin ce nu exprimă nici un regret, o prezență ușoară ca fulgul, aeriană, un gest pierdut. De o tinețe fremătătoare, plictisindu-se distins, cu tact și maliție, curtenitoare, abilă. O cochetă reflectîndu-se nesfîrșit într-un joc de oglinzi, în același timp femeie vamp și clovn, o putere neputincioasă lăsîndu-ți în gură un gust de șampanie. Manifestîndu-și privilegiul scandalos insultător de a fi fericită în dragoste.

Pînă a întîlnit rolul Elenei Ivanovna Popova din „Ursul", un rol cehovian mai complex decît cele avute pînă acum, care i-a îngăduit Melaniei Cîrje nu numai să fie premiată pe țară pentru interpretarea unui rol de comedie, împreună cu Radu Beligan pentru creația din „Romulus cel Mare", dar mai ales să-și dezvăluie o față mai puțin cunoscută a temperamentului ei dramatic.

La început, văduva Elena Ivanovna e doar ipocrită, mințind mai mult decît trebuie din lipsă de imaginație, uitînd că și adevărul se inventează, făcînd efortul cumplit de a rămîne cantonată într-o fidelitate care nu i se potrivește.

Este însă de-ajuns să fie provocată, să audă adevăruri grele pe care nu le accepți să fie rostite decît de tine însuți, pentru ca să se deslănțuie. Pentru ca să se deslănțuie frumusețea Diavolului. Cu o sinceritate care este desnodămîntul unei arte savante, compusă din intrigă și calcul. Femeie pierzîndu-l și prinzîndu-l pe bărbat în flagrant delir. Întruchipînd butada lui Victor Hugo : „O femeie care are un amant e un înger. O femeie care are doi amanți e un monstru. O femeie care are trei amanți e o femeie".

Totul e atunci permis. Privirea încetează să mai fie o metaforă, e feroce, replicile sînt tăioase, bruschețea zguduie, felina își arată ghiarele, pentru că dincolo de frică e numai curajul.

Și atunci femeia fragilă capătă forță. Nu mai este doar o amenințare parfumată. Nu mai este obișnuită a fi învinsă. Ci răpusă. Pentru că atunci cînd, în final, se pierde, abia atunci se găsește. Melania Cîrje și-a găsit în „Ursul" piesa. Amintindu-ne de cele mai bune roluri interpretate cîndva de Dina Cocea.

Ion Mihăileanu

Roluri interpretate : Louise — „Două orfeline" ; Ziița — „O noapte furtunoasă" ; Patty O'Neill — „Cînd luna e albastră" ; Joyce — „Lady X" ; Cristina — „Ultima cursă" ; Cecily — „Bună seara, domnule Wilde" ; Alexandra — „N-am încredere în bărbați" ; Magda Minu — „Ultima oră" ; Irene Kendy — „Patima fără sfîrșit" ; Elena Ivanovna Popova — „Ursul".

Curente și stiluri literare

Urmare din pag a 3-a

specificitatea unui proces artistic, aparent de tranziție, dar care poate avea uneori un statut deplin autonom.

Este cunoscut de asemenea faptul că istoria creației artistice pune în lumină existența unor curente variabile ca durată de la o țară la alta, din care se desprind anumite stiluri a căror apreciere tipologică duce la considerarea lor ca niște fenomene permanente sau recurente. Este adevărat că un stil dominant o anumită vreme poate ieși din prim plan fiind înlocuit de altul. Dar fostul stil hegemonic nu dispare întotdeauna în mod definitiv. El poate intra într-o stare latentă, durînd ca un fenomen subiacent, pînă cînd o altă conjunctură socio-istorică și spirituală favorizează iarăși ieșirea lui la suprafață. **„Reapariția"** unui asemenea stil într-un alt context de gîndire și creație nu s-a soldat niciodată cu preluarea tuturor trăsăturilor sale anterioare. Ieșirea din starea de latență și reintrarea în prim plan reprezintă un proces complex de adaptare și modificare a modelului vechi, intrat în muzeul istoriei. Acest proces de „deformare" a tiparului vechi rezultă din influența exercitată de o serie de factori noi de natură extrem de variată. Pe această cale se produce „deviația" modelului stilistic nou, derivat din aceeași structură arhetipală, dar sensibil diferit în raport cu matricea sa anterioară. Așa ne putem explica de ce vorbim în mod legitim de un clasicism din epoca lui Pericle sau August, așa cum ne putem referi, cu aceeași îndreptățire la clasicismul renascentist, succedat de cel din veacul al XVII-lea în Franța sau la clasicismul german, reprezentat de o anumită etapă din cariera lui Schiller și Goethe. Existența unor elemente comune minimale sau maximale, evidente în operele literare, ca și în gîndirea estetică, nu poate duce pe nimeni la stabilirea unei echivalențe între toate aceste tipuri de clasicism. Exemplul acesta nu constituie însă pentru istoricul literar un caz izolat. Pe parcursul timpului, realismul a trecut de asemenea prin numeroase metamorfoze care nu pot fi considerate încheiate nici în vremea noastră. De aceea, între existența tipologică a unor stiluri și configurarea sau expansiunea lor istorică în anumite perioade, trebuie stabilită acea stare de diferență, imprimată de structura de ansamblu a unei epoci prin toți factorii ei caracteristici de ordin genetic sau formativ.

Starea de echilibru, de dezintegrare și de reechilibrare sau recurență a unor stiluri artistice fundamentale în alte condiții și într-un climat nou de gîndire, nu generează o revenire ciclică, stereotipică a acestora. Un proces istoric de o mare complexitate, bazat pe un nou orizont de cunoaștere, duce la o sporire masivă și evidentă de sensuri, ca și la o îmbogățire și transformare sensibilă a modalităților de comunicare.

Totuși sîntem nevoiți să ne întrebăm dacă nu cumva studiul tipologic al unor stiluri fundamentale ca clasicismul, romantismul și realismul ar permite acreditarea ipotezei că toate celelalte stiluri sînt doar **moduri deviate** de la anumite matrici stilistice arhetipale ? Evident că nu ne gîndim la o simplă derivare a unor forme stilistice din alte forme, în maniera lui H. Focillon, ci la o abordare transformaționistă, determinată de exigențele specifice fiecărei epoci. Dar trebuie să mărturisim că în momentul de față nu dispunem de suficiente dovezi pentru a susține o asemenea afirmație în modul cel mai convingător.

Irina Dascălu : „Epilog 1907"

Abordarea tipologică sau istorică a clasicismului, ca și a barocului și a manierismului, suscită acum, ca și altădată numeroase întrebări. Reprezintă, oare, toate aceste stiluri o permanență istorică, un fenomen repetabil în timp cu evidente modificări, determinate de orizontul informațional al epocii ? Extensia unora în dauna altora constituie o realitate obiectivă sau o rezultantă a unei viziuni deformante a istoricului literar ? Un curent literar nenominalizat, ca și un anumit stil artistic cultivat pe o scară largă, capătă o identitate reală numai din momentul în care cercetătorii de mai tîrziu au descoperit numitorul lor comun, determinîndu-i resursele teoretice și elementele componente de ordin estetic ? Mai exact, barocul și manierismul reprezintă o descoperire a epocii noastre, marcată mai ales de anii 1950—1960 ? Nu cumva, unii dintre cercetătorii contemporani au căzut în capcana nominalismului, crezînd că o mișcare literară există doar din clipa în care i s-a aplicat un timbru caracteristic, destinat să o distingă din marele flux al unor creații artistice eterogene ?

Multe din aceste întrebări impun o precizare cît mai riguroasă a conceptelor de clasicism, baroc și manierism. Teama de a nu crea noi confuzii ne obligă să distingem accepțiunea unui stil, privit ca un **eon**, ca o permanență istorică sau un fenomen de recurență, de modurile sale de cristalizare într-o anumită epocă istorică. Dar odată cu această tentativă a unor precizări elementare, convertite în instrumente sau ipoteze de cercetare, începe marea aventură a întîlnirii cu unele fenomene literare a căror complexitate nu permite integrarea lor în unele tipare fixe, net delimitate unele de altele.

„Istoria este destul de pasionantă ca să merite să fie scrisă pentru marele public"

Interviu cu RADU FLORESCU, profesor la „History Boston College" — U.S.A.

Prin cărțile sale „În căutarea lui Dracula" (1972) și „Dracula. O biografie a lui Vlad Țepeș" (1973, S.U.A.) omul de știință, istoricul american Radu Florescu a urmărit să destrame legenda vampirului Dracula și să facă cunoscută lumii, cititorilor, figura reală, a domnitorului român. Răspunsurile domniei sale ne-au ajutat să adăugăm o pagină la „cazul Țepeș-Dracula" venită în ajutorul restabilirii adevărului istoric și în defavoarea mitului înfricoșătorului Dracula, care mai circulă încă. Așadar, prima întrebare :

— Ce v-a determinat să reluați, pentru cititorul american, cazul Dracula ? Personalitatea voevodului român Vlad Țepeș sau faima vampirului Dracula, cu o atît de mare priză la cititor ?

— Despre Dracula, vampirul adică, s-au mai scris o mulțime de lucruri, lucruri proaste. Și despre Vlad s-a mai scris, și acum se mai scriu lucruri proaste. După o carte, știți, dacă este o carte de succes se mai scriu și altele. Despre Dracula ca subiect istoric n-a apărut, însă, nici o carte înainte de-a noastră. Și chiar în România n-a apărut nici-o carte, de la publicația lui Bogdan în 1896. Adică, s-a scris despre Țepeș, așa în amănunte. Au fost articole asupra campaniei lui, articole foarte științifice asupra povestirilor rusești referitoare la Țepeș, dar o carte de ansamblu nu există. Acest Dracula avea un răsunet foarte mare, nu numai prin romanul lui Bram Stoker care a creat mitul, a pus în circulație, ce era, de fapt, numele lui autentic și probat, dar avea și un răsunet internațional. Astfel, prin pamfletele germane epoca lui, și eroul, aveau o circulație internațională, și eu presupun că ele erau deja best-sellers pentru epoca noastră, adică, acum un best-sellers se măsoară în milioane, atunci un best-sellers se măsura în cîteva sute. Și pe deasupra apariția acestor pamflete a coincis cu invenția tiparului. El este singurul domnitor român care, cu numele acesta Dracula, a fost cunoscut în Occident pe o scară foarte vastă, pe o scară publicitară.

— Epoca în care trăiește Vlad Țepeș a fost plină de acte de cruzime răspîndite în toată Europa. De ce credeți, totuși, că faima lui Țepeș a depășit-o pe a altora ?

— Fiindcă și-a făcut inamici. Adică, cruzimea, desigur, [illegible] neîntîndeni. Au fost însă unii regi cu o „presă" bună, iar alții cu o „presă" proastă. Ludovic al XI-lea făcea cam aceleași lucruri, dar avea istoricul regelui. Ziaristica este o putere foarte mare în lume acum, și chiar cu[illegible] erau, într-un fel, ziariștii vremii. Țepeș a avut [illegible] de a avea o „presă" proastă. Se-n țară [illegible] nu-l iubeau, și-a [illegible] și mai [illegible] în străinătate, pentru că, de fapt, germanii sînt răspunzători de această „presă" proastă, de această falsă ipoteză în care au [illegible] personajul istoric. De ce ? Fiindcă era, mai ales, un patriot înainte de toate, care vedea o primejdie în coloniile germane din Transilvania, o primejdie comercială, dar și una politică, pentru că aici se adăposteau dușmanii săi. Vlad s-a răzbunat. Adică a fost crud și neiertător cu ei. Și ei s-au răzbunat după aceea încercînd să-l învinuiască în fața regelui Ungariei și să-i facă această faimă, de vampir, această propagandă nedreaptă. Dar, într-un sens, după secole, propaganda negativă a avut un rezultat pozitiv.

— Istoriografia românească care cercetează chipul lui Țepeș neînfricoșată de legenda lui europeană a ajuns la concluzii mai realiste în ceea ce privește figura istorică a eroului în discuție. Cum ar trebui, după părerea dvs., să primească adepții mitului Dracula demitizarea totală a personajului ?

— Pentru publicul american mitul este foarte adînc înrădăcinat în memorie. Și acest lucru nu numai prin cărți, dar și prin cinematografie. Această tradiție a filmului cu vampiri începe încă din 1923 și continuă cînd cu filmele ce se fac acum. La care mai adăugăm și teatrul. Acum, de pildă, se joacă la New York o piesă „Dracula" cu o cronică foarte favorabilă în „News Week" și chiar în „Times". Așa că este foarte greu cînd un mit este atît de adînc înrădăcinat, dar, pe de altă parte, publicul, cînd despre Vlad Țepeș, varianta România, începe să fie mai interesat de personalitatea domnitorului român, decît de aceea a vampirului Dracula. Eu spun mereu : vampirul este pur și simplu o invenție, face același lucru. În momentul de față este un gust individual [illegible] pentru vampiri. Eu cred, totuși, că vampirul o va continua să existe, o să-și continue sirul terifiantelor [illegible]. Dar la fel de mult sînt sigur că odată cu eforturile [illegible] eforturi ce s-au făcut și din partea [illegible] lucrurile se vor schimba. [illegible] vadă pe Țepeș, în cel adevărat. Va fi [illegible], în curînd, și cartea despre Țepeș a [illegible] tului român N. Stoicescu. De [illegible] Țepeș a fost prezentat la televiziunea [illegible] de multe ori, arătat ca personalitate istorică, [illegible] într-un film documentar făcut de mai [illegible] terea despre Țepeș continuă. Adică am ajuns la stadiul unde aceste două fețe ale lui Țepeș, care au fost reunite într-unul, se despart și fiecare trebuie studiată. Este interesant [illegible] de studiat tradiția urmașilor în [illegible] Europei. Dar trebuie despărțită de personalitatea istorică a lui Țepeș. Ambele poveți sînt interesante, dar dominanta este [illegible] de figura istorică, desigur, și eu, ca istoric, [illegible], și presupun că și lumea este orientată către istorie. Cred că a venit momentul cînd lumea o să fie captivată de acest personaj istoric, de care noi încercăm să-l [illegible] prin cărți, filme etc. Eu am un curs despre [illegible] istorice. Încep cu mitul. Încep cu „Cei trei mușchetari" și încetul cu încetul atrag participanții spre la adevărul istoric. A fost un d'Artagnan, și a fost un Aramis și un Portos. Cyrano de Bergerac adevăratul este mult mai interesant decît Cyrano al lui Rostand. Așa și Țepeș adevărat este mult mai interesant decît vampirul mitic. Situația asta este foarte des întîlnită în literatură. Personalitățile sînt fascinante, dar trebuie, desigur, să apară chiar într-un roman în realitatea lor istorică. Și a venit momentul să fie cărți și la noi, pe tema lui Țepeș, dar fără strigoi. Nu numai în romane ci și în teatru, în film.

— Reconstituind trecutul domniei lui Țepeș în cea de a doua carte a dvs. ați vorbit, implicit, și despre condiția istorică a poporului român. Cum a primit cititorul american această a doua carte ?

— A doua carte „Dracula. O biografie a lui Vlad Țepeș", am scris-o înainte de prima. Eu speram ca a doua carte să fie, de fapt, prima și singura carte. Dar un editor mi-a spus că este prea grea, prea dificilă, pentru cititorul neavizat și că ar trebui să o pun pe altă bază, accesibilă mass-mediei, publicului general, care nu știe încă prea multe despre istoria României. A doua carte este prea grea, sau ar fi fost prea grea, pentru o introducere. Din punct de vedere românesc, ea este o carte ușoară, nu este așa de bine documentată ca a domnului N. Stoicescu sau Andreescu, însă, pentru noi americanii este, totuși, deficitară. Românii sînt așa obișnuiți, să cunoască istoria, fiindcă aici, la dumneavoastră, este o lume întreagă pasionată de istorie. Cărțile de istorie dispar imediat, la noi nu este chiar așa. Istoria rămîne un subiect pentru specialiști, și cartea a doua a mea n-ar fi avut răspîndirea ei dacă ar fi apărut ca o primă carte. Dar așa, ce s-a întîmplat ? Cititorii primei cărți au citit-o și pe a doua fiind avizați cu prima și, să zicem, apetitul lor era astfel puțin servit, și aveau gust pentru o a doua carte mai profundă. Socotesc că e o carte solidă, avînd la bază documentul istoric și o să continui acest început. Foarte mulți mă întreabă și doresc să afle mai multe. Este scrisă într-o limbă simplă, neîncărcată, fiindcă eu cred că istoricul trebuie din ce în ce mai mult să atragă prin cărțile lor cititorul general și nu numai specialistul. Eu m-am luptat pentru asta foarte mult. Și puțin criticat de unii că utilizez un limbaj simplu, fiindcă la noi, nu numai la români, sînt și foarte mulți care spun că specialistul trebuie să scrie cărți numai pentru specialiști. Eu n-am această pornire, și cred că istoria este destul de pasionantă ca să merite a fi scrisă pentru publicul general. Aici nu poate fi o problemă minoră, fiindcă publicul citește, dar eu aș vrea ca prin cărțile mele să lărgesc numărul cititorilor și să nu mai folosim acest jargon, acest standard de specialiști care numai ei îl înțeleg. Și, de fapt, nu este așa de ușor să scrii o carte de istorie pentru publicul general. Noi istoricii avem limbajul nostru și ne este mai ușor să scriem o teză de doctorat, decît să scriem o carte nouă care să aibă ceva captivant, să dezvolte pasiunea cititorului pentru istorie.

— Ce eforturi de popularizare a României apreciați mai mult ?

— În acțiunea de popularizare a istoriei României pornim din diferite locuri. De pildă, acum putem porni de la programul relațiilor culturale stabilite între Statele Unite și România. Eu vorbesc de Statele Unite pentru că cunosc mai bine situația, dar poate să fie și Franța și Anglia. Apoi începem să avem din ce în ce mai mulți bursieri, pe an 80—90 studenți bursieri la diferite niveluri, diferite stagii. Din 1969, de cînd ființează **Acordul cultural** între Statele Unite și România, semnat de președintele nostru, de atunci, Nixon și președintele României, Nicolae Ceaușescu, a început o sporire a relațiilor culturale dintre cele două țări. Eu zic America, mai ales, pentru că America are relații mai întinse decît orisicare altă țară din Occident. Avem, în medie, cam 80 de specialiști care vin în România. După cîțiva ani (desigur, dacă vom adăuga și acești 80 de oameni, pentru că ei se întorc cu cunoașterea limbii, cu cunoașterea istoriei, a culturii românești din diferite domenii) ei vor fi cei mai buni propagandiști. În prezent eu sînt președintele **Asociației de studii românești** din Statele Unite, care numără cam 200—300 de membri, efectiv compus din bursierii „Fullbright" și alte fundații. Mai sînt și acordurile bilaterale între diferitele universități, fiindcă au fost sporite, ca urmare a acordului amintit, relațiile dintre țările noastre. Desigur, încep să pătrundă și cărți românești, avînd acorduri foarte bune cu **Biblioteca Centrală** din București, care face un lucru extraordinar de bun pentru bibliotecile noastre, nu numai celor mari ci și pentru cele mici. Avem centrele [illegible] de studii est Europene. Organizăm din ce în ce mai multe simpozioane, sîntem la al IV-lea simpozion româno-american. Asociația noastră se întîlnește în fiecare an, cu prilejul diferitelor ocazii comemorative.

Acuma, pe o bază, așa, de popularizare, este că și cartea mea „În căutarea lui Dracula" a fost un fel de oprire de început. Eu de ce m-am apucat de Dracula ? Fiindcă știam că e un nume magic, și mă puteai să ai o carte cu Dracula pe copertă fără să nu o citești. Și am utilizat această carte ca un fel de umbrelă care acoperea o mulțime de lucruri, mai întîi istorie. Și [illegible] anumite elemente istorice, pe care vroiam să le trec prin carte, apoi și elemente folclorice, care le consider importante. Cartea [illegible], cum știți, a avut un succes extraordinar în Statele Unite. A fost tradusă în 7 limbi, [illegible] în Japonia anul acesta. Mi-a dat ocazia să fac o conferință, cred, în fiecare stat din Statele Unite. Am apărut des în programe [illegible] și televiziune în [illegible] lucruri care [illegible] și interesează multe persoane. Și acum satisfacția mea principală cu cartea asta e că **lumea știe că Transilvania există, că este în România o parte a Romîniei, că Țepeș a existat, că avem o istorie a secolului al XV-lea, că Târgoviște era capitala țării.** Adică lucruri de bază. Și a apărut desigur interesul față de România. A mai ajutat foarte mult turismul ; între altele, și prin Țepeș s-a făcut, mai ales pentru vizitator, un fel de introducere a celor trei provincii românești, fiindcă Țepeș s-a născut și a stat în Transilvania, și-a făcut o parte din educație în Moldova, și a fost domnitor în Muntenia. Așa că prin Dracula cuprindem toată România. A devenit un „vehicul" foarte bun pentru cunoașterea țării. Toate astea, cuprinse împreună, au ajutat foarte mult ca România să fie cunoscută.

Convorbire realizată de
Cornelia Djigola

rafael alberti
LA 75 DE ANI

● Astăzi, cînd Rafael Alberti pășește peste trei sferturi de secol într-o existență exemplară prin noblețe, rodnicie și demnitate, personalitatea umană și artistică a poetului necesită mai mult decît oricînd adunarea, într-un singur mănunchi, a elementelor care compun exuberanta sa strălucire. Într-adevăr, în Rafael Alberti se însumează și se întregesc un sol al celei mai însorite frumuseți mediteraniene, un aed îngemănat cu visurile și frămîntarea mulțimilor făuritoare de istorie și un mare pelerin al plenitudinii umane. Un călător fără seamăn care, pornind de la voioșia tinerească, în alb și albastru, a golfului său natal — Cádiz —, trecînd prin patetica apărare a dreptăților poporului spaniol în timpul războiului antifascist și prin amara nostalgie a exilului, a ajuns la generoasa umanitate de azi, la atotputernica stăpînire a verbului poetic revelator și iradiant. Verb care răsună acum, biruitor, chiar în Spania unde s-a întors după 38 de ani de luptă și izbîndă asupra puterii întunericului. Cei care l-au urmărit pe Rafael Alberti în cursul călătoriilor sale în România, cei care au cunoscut și simțit nesfîrșita lui dragoste pentru geniul poporului român și pentru darurile scriitorilor noștri, așa cum o dovedesc traducerile sale de doine și balade populare, precum și tălmăcirile din Eminescu și Arghezi, în colaborare cu admirabila scriitoare care este soția sa, Maria Teresa León, toți aceștia, împreună cu iubitorii de poezie și luptătorii pentru mai bine din lumea întreagă, îi aduc astăzi, prinos de gratitudine, concretizat într-o definiție caldă ca inima lor și gravă ca destinul tuturora : Rafael Alberti, poet al primăverii popoarelor, al dimineților care cîntă.

Lăsat-am pentru tine

Lăsat-am pentru tine un cring, pădurea toată,
ciinii neadormiți,
anii cei mulți și surghiuniți,
pășind spre iarna vieții, apropiată.

Lăsat-am vremea grea cutremurată,
splendoarea focului pentru neistoviți,
chipul în umbră-al celor risipiți,
lăsat-am apăsarea despărțirii, — însingerată.

Lasat-am lîngă un rîu, dusă avan,
tristețea mea de soarele dorinții,
și marea am lăsat spre-a te vedea.

Lăsînd de dragul tău tot ce aveam,
tu, Romă, dă-mi schimbarea suferinții,
asemuirea celor de atunci : iubirea ta.

Basilica lui San Petro

Doamne, mulți-s ! De ce oare
mi se pleacă la picioare ?
De ce-atîta sărutat ?
Sînt San Petro, așezat
aici și prins în bronz pur.
Nu pot să privesc în jur,
nici să dau, chiar cuvenit,
un picior : mi le-au tocit...
Doamne sfînt, fă o minune,
lasă-mă să merg în lume,
lasă-mă să cobor iar
rîul și să fiu pescar
pe marea ce mă știa...
că asta e treaba mea.

Atunci

Aveam atunci doar cincisprezece ani
și poposeam din golful meu din Cadiz,
ingemănare de azur și alb,
într-un oraș departe-n miezul țării.
În acel an, o mie nouă sute
șaptesprezece, ca o frunză-n mîini,
paleta mea de pictor mi-aducea,
în clar alai, culorile visate.
Mă pătrundea viața, caldă boare
a peisajului și nu știam nimic,
atară doar de-a face străvezie
c-un vioriu, o umbră. Apa, cu un alb.
Vedeam în soare-o floare-nvăpăiată
și nu știam nimic, cînd deodată
un nume-aprinse-un roșu de-aurară,
lumină-n noaptea planetară : Lenin.

Ernesto Che Guevara

Te-am cunoscut copil,
acolo, pe meleagu-ndepărtat
al Cordobei argentiniene,
jucîndu-te între șiruri de plopi
și lanuri de porumb.
Martori, turmele vechilor estancias
și trudiții zilieri...
Nu te-am văzut de-atunci,
pîn' ce-am aflat într-o zi
că erai lumina însingerată,
și călăuzitoare, acea stea
ce ne aruncă priviri neîncetat,
în fiecare clipă,
pentru ca noi să știm
în ce loc ne aflăm
și unde mergem.

Prezentare și traducere de
Paul Alexandru Georgescu

Ion Gheorghiu : „Grădina suspendată"

cultura românească în lume

● **EDITURA FRANCEZĂ „MARABOUT"** a publicat de curînd, [illegible] grafic, antologia [illegible] **Fantezarul feminin de la Anne Radcliffe pînă la vicele noastre.** [illegible] de la [illegible] Sand, Virginia Woolf [illegible], Anna Seghers, Doina Cornea. Alături de scriitoare este prezentă Nina Cassian, cu o [illegible] (**Animalele**), apărută [illegible] în volumul de poezii „Condiția [illegible]". Semnatara de ansamblu prezintă **Nina Cassian**, în ex. [illegible] al publicației „La Nouvelle Revue Française" [illegible] Eugen Ionescu, Alain de Bouton, Pierre Oster, Robert André ș.a.

● **LA EDITURA „EUROPA"** din Budapesta a apărut în traducere maghiară, [illegible] romanul lui George Ivașcu **Lumea în două zile.**

● **ÎN NUMĂRUL SĂU DIN LUNA NOIEMBRIE**, revista irakiană **Al-Aqlam**, care apare la Bagdad, consacră 12 pagini lirici românești contemporane [illegible] o antologie [illegible]. Au apărut aici în traducerea poetului [illegible] Nabil Quasem, poezii semnate de Ion Pillat, Al. Philippide, Ion Dumitrescu, Ion Gheorghe, Adrian Păunescu, Louis Dumas, Radu Boureanu.

● **LA COLOCVIUL TRADUCĂTORILOR** desfășurat în Republica Socialistă [illegible] primele zile din a doua jumătate a lunii decembrie, au participat Aurel [illegible], Mihai Fortunescu, Marcel Pop [illegible] și Mihai Cimpoiș. De asemenea la „Colocviul internațional de [illegible] pentru copii", care a avut loc în Republica Democrată Germană, în aceeași perioadă, țara noastră a fost reprezentată de Sonia Larian.

● **ULTIMUL NUMĂR** al prestigioasei publicații **American Historical Review** consacră, sub semnătura profesorului Keith Hitchins de la Universitatea din Illinois, o elogioasă prezentare lucrării [illegible] a cărții de istorie a literaturii române a dr. Lucian Boia, [illegible] de-a [illegible] tapul cărții [illegible] de [illegible] **cărți** [illegible] al [illegible] românesc, [illegible] și [illegible] sale.

● **LA RECENTUL SIMPOZION INTERNAȚIONAL** [illegible] care s-a [illegible] în Ungaria [illegible] au fost prezentate [illegible] **Blaga românești** : [illegible] de Ion [illegible] **Aluziunea mirazelor** și **Bulul**, [illegible] de Aleru Crișan ; **Pietera** și [illegible] de Alexandru Sîrbu.

● **LA 21 DECEMBRIE**, în cadrul de la Bode Museum din capitala Republicii Democrate Germane a [illegible] expoziția **Artă veche românească** [illegible] din colecțiile Muzeului de Artă al Republicii Socialiste România și ale altor [illegible].

● **ACADEMIA NAȚIONALĂ FRANCEZĂ DE MEDICINĂ** [illegible] **Geneviève Marinescu-Dinitrov**, [illegible] la [illegible] „Victor Babeș" din [illegible]. Cercetătoarei [illegible] i se [illegible] de [illegible] numărul lui Victor Babeș și lui Ion Cantacuzino primit cu acest titlu în forul Secției de [illegible] a Academiei **naționale franceze de medicină.**

● **LA GALERIILE DE ARTĂ „WESTING"** din orașul danez Odense a avut loc vernisajul expoziției artistului plastic Ion Minoiu care expune aici peste o sută de lucrări. Bucurîndu-se de prezența unui mare [illegible] de vizitatori, expoziția a fost totodată remarcată, în termeni calzi și elogioși, de critica din localitate. Cităm din articolul semnat de Kelle Overgaard, [illegible] al cotidianului „Morgenposten" : „Ion Miron se consumă pentru artă și pentru viață, deși dimensiunea de nedespărțit, și vrea ca picturile sale ceramice și în ulei să ofere tuturor daruri încărcate de bucurie".

● **ÎN CADRUL MANIFESTĂRILOR** dedicate centenarului Independenței de stat a României, la Leon, în Spania, a fost inaugurată expoziția **Lupta poporului român pentru unitate și independență națională reflectată în arta plastică.** La vernisajul expoziției, despre a cărei semnificație a vorbit profesorul universitar Manuel Garcia Alvarez, au participat oameni de cultură și artă, studenți și elevi.

REVISTA STRĂINĂ

● **EXISTĂ ASPECTE** ale procesului de creație mai puțin cercetate în critica genetică. Așa pare să sugereze scriitoarea Nancy Shiffrin din California, care suferă de o boală „artistică" și organică cîndată : nu poate să-și încheie niciodată cărțile și articolele. Pentru a-și rezolva problemele, Nancy Shiffrin a consultat un terapist, pe Morris Netherton din Los Angeles, care i-a înlesnit descifrarea procesului patologic și vindecarea lui. Revista americană **Time** ne informează că autoarea își datora „blocajul" unei întîmplări petrecute într-o altă viață, în 1677, cînd fusese judecată pentru erezie și procurorii de atunci încercau să o incrimineze cu pasaje din jurnalul său intim. Peste trei sute de ani, în zilele noastre, autoarea ar încerca să-și ascundă acest jurnal, neîncheindu-și cărțile. Nancy Shiffrin se declară vindecată, după ședințele terapeutice de la Morris Netherton. Greu de admis, dacă avem în vedere ce mult a durat boala !...

● **A MURIT HANS HABE**, autorul antifascist, care a devenit celebru în anii treizeci. Considerat de Thomas Mann „un romancier înnăscut", Hans Habe, a stîrnit furiile nepotincioase ale lui Hitler. Autor al celebrei cărți **O mie vor cădea**, Habe a combătut fascismul cu arma în mînă, luptînd alături de trupele franceze și apoi de cele americane în cel de al doilea război mondial. A fost tradus în mai multe limbi și are la activul său nu mai puțin de 10 000 de articole angajate în cele mai generoase cauze ale umanității din acest secol atît de greu încercat.

● **AU FOST ACORDATE PREMIILE ANUALE** ale fundației „Casa de Iaș Americas" din Havana Manuio Argueta din Salvador a fost încununat pentru **Scufițe din zona roșie**, Eva Claudia Kaise-Lenoir din Argentina pentru **Grotescul creol — stilul teatral al unei epoci**, Eugenio Hernandes Espinosa din Cuba pentru cartea de eseuri **Simone**, Jorge Musto din Uruguay pentru o piesă de teatru, **Călătorul**. Alte multe premii au importante opere importante ale literaturilor latino-americane, mesajul lor viguros.

● **TELEVIZIUNEA SĂ FIE DE VINĂ?** Așa pare să afirme avocatul Ellis Rubin, apărătorul tînărului criminal Ronald Zamora, asasinul bătrînei Elinor Haggart din Miami Beach. Zamora stătea cel puțin cinci-șase ore pe zi în fața televizorului, fiind un admirator fără limite al actorului Telly Savalas. A mers pînă acolo încît și-a rugat tatăl să se radă pe cap, asemănîndu-se cu eroul întruchipat de cunoscutul actor, detectivul Kojak. Sub influența televiziunii, administrată cu regularitatea unui drog, Zamora s-a obișnuit să apese pe trăgaci „tot atît de ușor cum ar omori o muscă", declara avocatul său, care a cerut audierea lui Telly Savalas, el însuși un mare adversar al filmelor violente la televiziune. Revista „Times" dezvăluie vîrsta stupefiantă a asasinului Zamora : 15 ani, iar Nielsen Index, o instituție specializată, în urma unei cercetări științifice afirmă că la vîrsta de optsprezece ani fiecare american a văzut deja pe ecrane televizoarelor peste 18 000 de asasinate, dar nu a petrecut decît 11 000 de ore în școală.

● **PREFAȚA CĂRȚII Boxul, istoria lui în imagini** de Harry Carpenter aparține lui Mohammad Ali, alias Cassius Clay. Plin de trufie, vrînd parcă și cu acest prilej să-și anuleze adversarii, boxerul spune, printre altele : „A mai existat oare în lume un alt campion ca mine, în stare să prevadă viitorul, să scrie versuri, să se adreseze lumii, să viziteze ghetouri și să fie oaspetele regilor, prinților și președinților". Apoi, cu aceeași „modestie" caracteristică, încheie : „În afară de astea, cellalți boxeri nu sînt frumoși ca mine. Eu sînt cel mai bun în toate. Și cel mai mare..."

● **PRESA ILEGALĂ DIN CRACOVIA ÎN ANII 1939—1945**, cartea lui Jarowiecki Jerzy, a apărut în Editura „Ossolineum." Autorul descrie condițiile în care s-au imprimat și difuzat tipăriturile ilegale, cît și tendințele care au stat la baza presei tuturor organizațiilor ilegale din Cracovia în timpul ocupației hitleriste, avîndu-se în vedere orientările politice, ideologice și militare.

● **AJUNS** la un oarecare punct din cariera sa, orice romancier se întreabă ce formă literară anume va da noii sale opere. Pornind de la această idee, Jacques Laurent își fixează cîteva amintiri din copilărie și adolescență și auscitînd o seamă de reflecții, descoperă o producție romanescă veche de cînd lumea. Astfel, ne vom întîlni cu nume prestigioase ca Petroniu, Homer, Cervantes, Rabelais, M-me de Lafayette și mai aproape de noi, Balzac, Maupassant, Flaubert, Dickens, Joyce, Morand, Nimier, Sarraute. Apărut în Editura „Gallimard", romanul lui Laurent e ilustrat de însuși titlul său ROMANUL ROMANULUI, pasionant ca un roman de suspens intelectual a cărui acțiune relevă cititorului o întreagă galerie de personaje care au jucat un rol dominant de-a lungul istoriei lumii și pe scena literară și de ficțiune.

● **PISICILE ASTEA TICĂLOASE** este titlul noului film al regizorului polonez Henryk Bielski, după un scenariu al lui Jerzy Janicki (muzica aparținînd compozitorului Andrzej Korzki). Subiectul : o zi din viața vechii Varșovii și a locuitorilor ei, prilejuiește actorilor Janusz Klosinski și Janusz Palaszkiewicz o nouă ocazie de a-și arăta măsura talentului lor.

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dragoș
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei : 6 luni — 26 lei : 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Nicolae Ion